

СОЛТУСТІК
ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСЫ

СЕВЕРО-
КАЗАХСТАНСКАЯ
ОБЛАСТЬ

Ақ қайыңдар өлкесінде

В краю белых берёз

Солтүстік Қазақстан облысы — республиканың солтүстік қақпасы іспетті. Ол Батыс Сібір ойпатының қиыр оңтүстігіне, қара топырақты аймақтың құнарлы өңіріне орналасқан. Мұның өзі облыс өндірісінің ішінде, әсіресе, ауыл шаруашылығының ерекше дамып, жан-жақты өркендеуіне негіз қалаған еді. Облыстың жері де қанатын кеңге жайып жатыр. Атап айтқанда, РСФСР-дің Қорған, Тюмень және Омбы облыстарымен республикамыздың Қостанай және Көкшетау секілді облыстарымен шектеседі. Халқы — 600 мың.

Солтүстік Қазақстан облысының жері орналасқан Есіл жазығы орманды — далалы және далалы аймақтардың құрамына кіреді. Облыс территориясы 44,3 мың шаршы километр, оның 8 процентке жуығын — ақ қайыңды орман, тоғай алып жатыр. Осыдан келіп, облыс көбінесе ақ қайыңды аймақ аталады.

Ертістің сол жақ саласы атанған Есіл — осы өңірдің ең үлкен өзені. Сергеевканың маңындағы бөгеттің де маңызы айрықша, ол алып су қоймасын — Тың теңізін құрайды. Бұл өңірде мыңнан аса көл кездеседі, олардың ең ірілері Үлкен және Кіші Тораңғұл көлдері.

Облыс пайдалы қазбаларға бай емес, дегенмен қоңыр көмірдің, шымтезектің кені барланған, кірпіш және керамика сазы мен басқа да саздар, әк тасы, гипс, құрылыс құмы мен қиыршық тас қорлары бар.

Табиғаты қатал континентальды болып келеді, қыста және жазда, күндіз және түнде ауаның температурасы жиі құбылып тұрады. Январдың орташа температурасы — 18,5-тен — 19,5°С-ге дейін, июльде + 17,8-ден + 19,5°С-ге дейін. Жауын-шашынның жылдық мөлшері 300-ден 340 мм-ге дейінгі аралықта ауытқиды. Оның неғұрлым көп түсетін кезі — жаз айлары. Жылдық орташа температура нольге жуық.

ҚАЗАҚ
ССР-і

КАЗАХСКАЯ
ССР

Құрастырушы
Римма Сергеева
Текстін жазған
Григорий Дильдяев
Суреті
Юрий Кельдиндікі

Составление
Риммы Сергеевой
Текст
Григория Дильдяева
Фото
Юрия Кельдина

СОЛТУСТІК
ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСЫ
СЕВЕРО-
КАЗАХСТАНСКАЯ
ОБЛАСТЬ

Ақ қайыңдар өлкесінде

В краю белых берёз

С 4911010000—81 54—89
409 (05) 89

ISBN 5-89840-067-2

© Издательство «Өнер», 1989

Алматы «Өнер»
1989

Алма-Ата «Өнер»
1989

Республиканың тың облыстарының дақты шығырында Солтүстік Қазақстан облысының ерекше дер өді. Бұл ерекшелік Қазақорны өркіне барлық негізгі белестері мен стәң өмірінің барлық тарихи тағдырмен, кезеңдерін қамтитын тарихи тағдырмен, агроэнергетика комплексін осы заманғы күш-қуатты түйетастай бейнелеумен, жоғары өгіншілік мәдениетімен айындалады. Аумғы жөнінен болғанымен, Солтүстік Қазақстан жан бақпш шаққандағы өндірістің қуаттардың ең тығыз орналасқан ауыл шаруашылығы ең мықты дамыған облыс Республика бойынша мұндағы өгістік жердің ор гектарынан алынып жүрген өнім де жоғары.

Кең-байтақ Қазақстан жерінің табиғи келбетімен құпыра астаып жатқан бұл өңірдің тумса табиғаты бір коргеннен көздің жауын алып, көңілді баурал ала жөнелетін әсем коркімен өркішенеді. Мұнда қайда қарасаңыз да, шоқ-шоқ қайыңдерді көресіз. Осы бір қайыңды тоғайлардың жайнаған жалжасыл желегі коюкейлен көмкерілген көл-көсір өгін даласының сал-сары аңызымен ұласып өгін Тал-шілгі майысқан Есідің бойы, жағдайы жайлылар мен жұрт Тың теңізін деп атап кеткен Сергеев су қоймасының айнадай жарыраған әсем көркі жаныңа нур, шуақ күйгендай болады. Дегенмен, бұл өңірдің табиғаты жанға жайлы, жайсаң деуге де келмейді. Мұнда дөңді дақылдардың пісуінің өзі бірер күннен, тіпті бірер сағатпен шөк-теулі. Үлгермедің өкен — қапы қалғаның. Бет қаратпай қадап соғатын қара суығы бар. Кейде бұл аймақ жаз айларында аптақа да ұшырайды. Ондайда Есідің де ындыны көуіп, орман-тоғай скіден тертады.

Бірақ шаруаның гасырлар бойғы тамірі бесін тындағы жоғары өгіншілік мәдениетімен байытқан солтүстік қазақстандықтар жұмысты біркелкі істейді. Өгін шығымды болған жылдары олар үш миллион тоннадан аса астық өндіріп, мемлекетке 100 миллион пұттан артық ырыздық дөнін тапсырады. Және бұл дөң болғанда қандай — тамырлығы жоғары, астықтың сапасы тамаша.

Байлық басы — нан денміз... Жаңа астықтың ұнынан пісірілген, дөмі тіл үйіріп, хош нісі бүркірған нанға не жетсін, шіркіні! Бұл береке-байлықтың өгінші мен машина жасаушының, авиатор мен энергетиктің — барша өңбеккердің икеңдай тері, адал өңбегімен келгенін өркім де жақсы біледі. Шымында да солай, астық өндіру науқанына хатыспаптын, қалайда оған өзіндік ұлес қоспаптын жанды облыстан іздеп таба алмайсыз. Солтүстік Қазақстан облысы Қазақстан территориясының не бары алпыс алтыдан бірін құрады, өйтсе де оның республика индустриясына, әсіресе, ауыл шаруашылық өндірісіне қосатын ұлесі қомақты өрі сан құрлы. Облыстың экономикалық потенциалының өсуі бір қалпты және тұрақты. Облыстағы халық шаруашылығы сан салада дамып отыр. Машина жасау мен металл өңдеудің, энергетика мен құрылыс индустриясының, тамақ және жеңіл өнеркәсіптің қуатты кәсіпорындары бар. Мейлінше механикаландырылған ауыл шаруашылығының өркендеуі де жылдан-жылға арта түсуде.

В славном созвездии целинных областей республики Северо-Казахстанской принадлежит особое место. Определено оно богатством исторического прошлого, вобравшего в себя все основные поворотные моменты и этапы жизни Казахстана, концентрированным выражением современной мощи агропромышленного комплекса, высокой культуры земледелия.

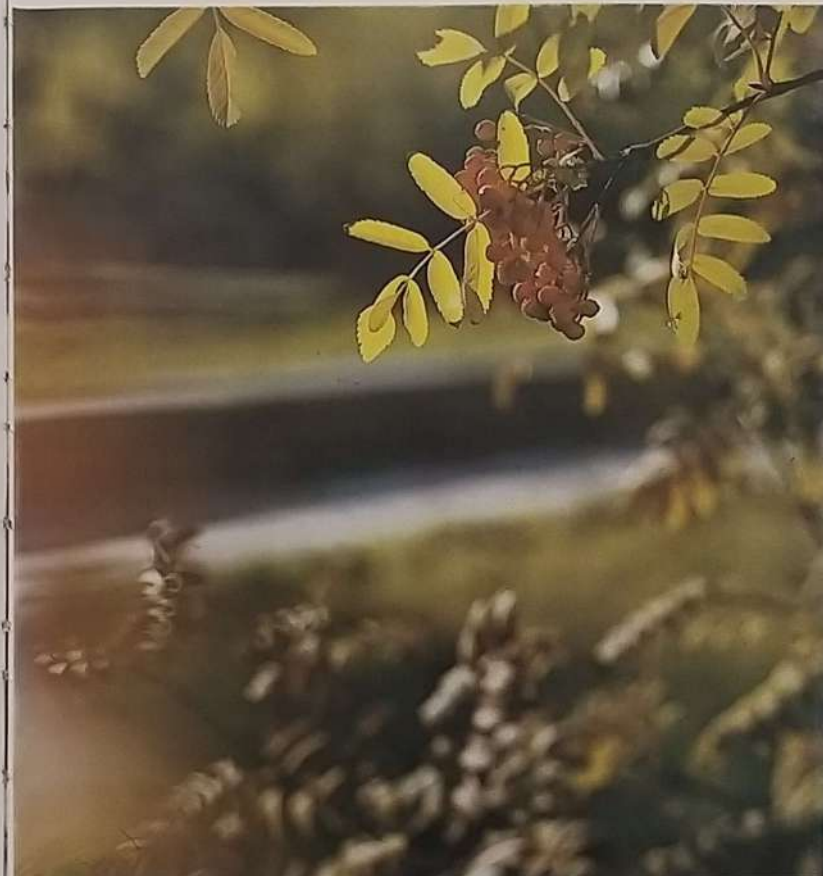
Будучи самой малой по территории, Северо-Казахстанская область имеет наибольшую насыщенность производственных мощностей на душу населения, самую высокую товарность сельского хозяйства. С гектара пашни здесь получают самые большие в республике объемы продукции.

В богатую палитру природных ландшафтов Казахстана область вносит свои неповторимые, запоминающиеся с первого взгляда, очаровывающие линии и краски. Сочная зелень березовых колков вплавлена в янтар хлебных полей. Гармонирует с этими цветами и густой ультрамарин заросшего тальником Ишима, бесчисленной россыпи больших и малых озер, неоглядной дали Сергеевского водохранилища, которое зовут здесь Целинным морем.

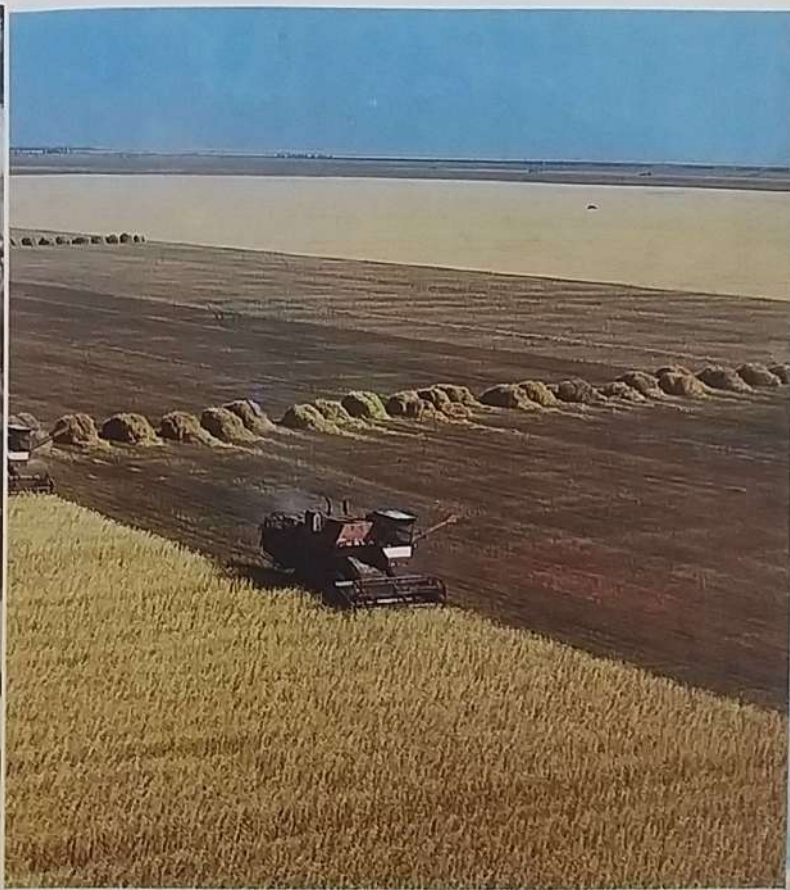
Но красота этих мест сурова, благодатной и ласковой ее не назовешь. Буквально днями и часами ограничены здесь сроки для выращивания зерновых. Не уложишься в них — дохнет обжигающе холодный ветер, принесет с собой низкие снежные тучи. А летом частенько доползают сюда жаркие языки суховея. Мелеет тогда Ишим, прозрачными становятся перелески.

Но северокзахстанцы, умножив вековой опыт крестьянина высокой культурой целинного земледелия, работают стабильно. В урожайные годы они производят более 3 миллионов тонн хлеба и сдают государству свыше 100 миллионов пудов продовольственного зерна. Причем, зерна по-настоящему золотой пробы — с высоким содержанием клейковины, с прекрасными хлебопекарными качествами.

Созвонный каравай... Нет ничего вкуснее ломтя пышного, роздреватого, ароматного хлеба, выпеченного по осени из зерна нового урожая. В нем сконцентрирован труд земледельца и машиностроителя, авиатора и энергетика — не найти в области человека, который в той или иной степени не был бы причастен к производству зерна. Северо-Казахстанская область занимает всего одну шестьдесят шестую часть территории Казахстана, но вклад ее в индустрию и особенно сельскохозяйственное производство республики велик и многообразен. Рост экономического потенциала области характеризуется динамичной и стабильностью. Народное хозяйство представлено мощными предприятиями машиностроения и металлообработки, энергетике и строительной индустрии, пищевой и легкой промышленности, развитым сельским хозяйством с крупным высокомеханизированным производством.

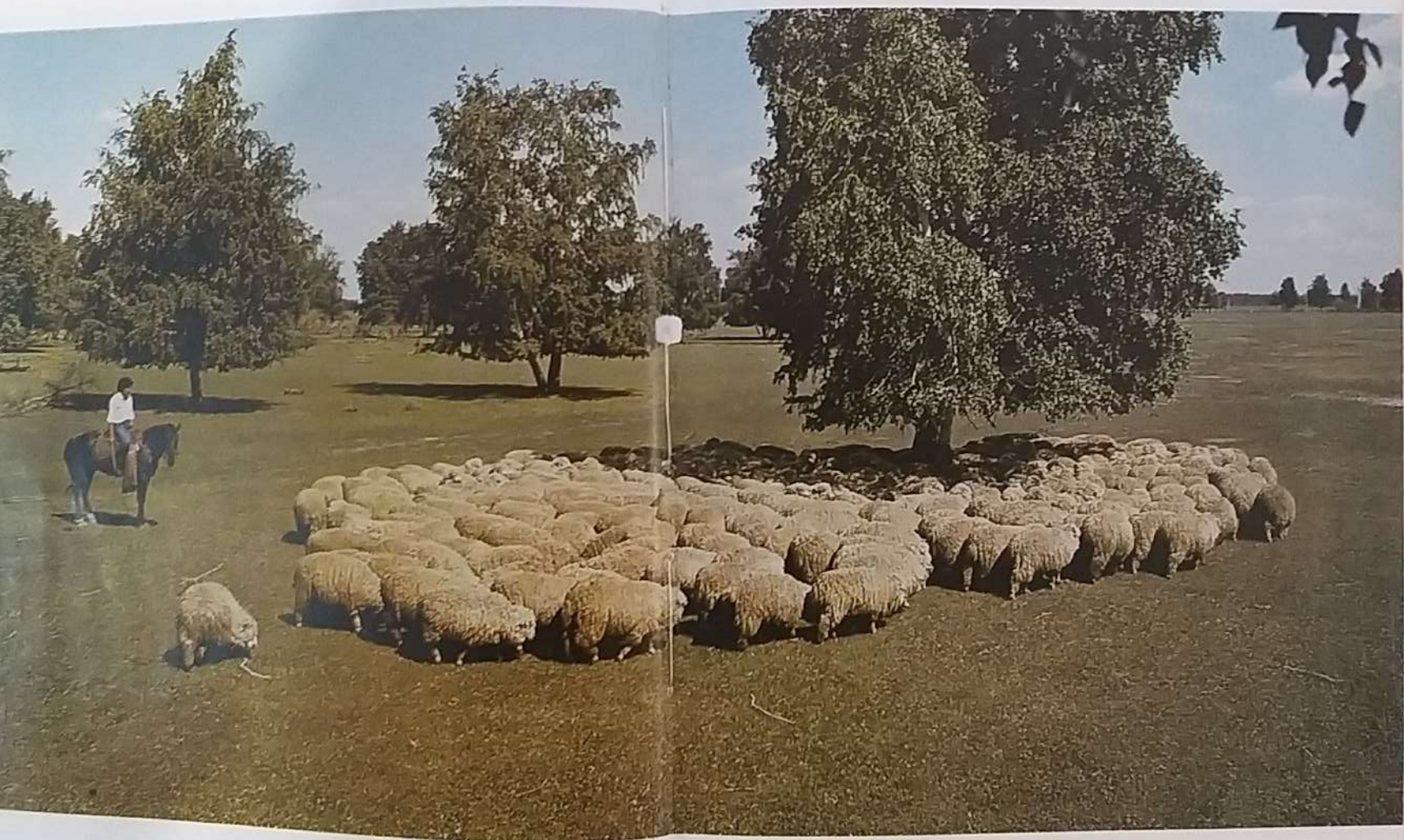

Егін орағы... Бұл ең бір қызулы да қиын күндер, қарбалас шақ. Бұл диканның жыл бойғы төккен терінің нәтижесін көрсететін қажырлы еңбек күндері мен түндері. Күздің әр сәті алтын астық үшін айғасқа толы. Ең дала күні-түні толастамайтын өкпінді еңбек дүбіріне бөленеді.

Жатва... Самая горячая и трудная, самая плодоносная пора. Дни и ночи, до предела наполненные работой, вечающей трудовой год земледельца. Смысл каждого осеннего часа — как можно быстрее убрать хлеб... Страда!

Ғасырлар бойы селеу өскен боздаланың реңі өзгерді. Жемшөп өндрудің өзінше сала болып құрылуы арқасында мал шаруашылық индустриясы өркендеп, өнеркәсіп негізінде ет пен сүт өндіру артып келеді. Солай дегенмен, күні бүгінге дейін Солтүстік Қазақстан жерінің шүйгінді шалғымы сүттің дәмі мен еттің нәрлігін арттырудың бірден-бір басты негізі болып табылады.

Пашня потеснила вековые ковыльные степи. На выделенном в отрасль кормопроизводства растет индустрия животноводства, умножается промышленное производство мяса и молока. И все же в Северном Казахстане и сегодня именно луговое сено, разнотравье делают сладким и пахучим молоко, нежным — мясо

Солтүстік Қазақстандағы өнеркәсіп өндірісінің жетекші саласы — машина жасау, ол жалпы өнімнің 55 процентінен астамын қамтиды. Петропавл таңбасы салынған мына шағын литражды двигательдер тұтынушылар сұранымына ие

Ведущей отраслью промышленного производства, на долю которого в Северном Казахстане приходится более 55 процентов валовой продукции, стало машиностроение. Эти малолитражные двигатели с петропавловской маркой пользуются спросом потребителей

Облыстың 25 кәсіптік-техникалық училищесінде өнеркәсіп және ауыл шаруашылық өндірісіне, тұрмыстық қызмет саласына арнап жыл сайын жүздеген жас жұмысшы даярланады. Жас өркеннің жоғары кәсіптік шеберлігі аға ұрпақтың еңбек дәстүрлерімен ұштасып, жақсы үйлесім, жарқын үндестік табуда

В 25 профессионально-технических училищах области ежегодно готовятся сотни молодых рабочих для промышленного, сельскохозяйственного производства, сферы обслуживания. Высокий профессионализм молодой смены умножен трудовыми традициями старших поколений

ӨТКЕН КҮНДЕ
БЕЛГІ КӨП
ВРЕМЕН
СВЯЗУЮЩАЯ НИТЬ

Халықтар достығының тамыры тереңде десек, өзінің географиялық орналасу жағдайына қарай Солтүстік Қазақстан бастауын өрден алатын Россия мен Қазақстан халықтары арақатынасының тарихында аса маңызды айрықша роль атқарды. Дәл осы шекара аймағында көптеген сауда, шаруашылық, тұрмыстық қатынастар арқылы мүдделер ортақтығы, көңіл жарастығы, тату көршіліктің маңызын түсінушілік сезімі орнығып — түптің түбінде тарихи оқиғаға — Қазақстанның Россияға өз еркімен қосылуына игі ықпал етті.

Қазақ ауылдары мен орыс елді мекендерінің бірлескен бейбіт тірлігін жоңғарлар шапқыншылығынан қорғау қажет болды — 1752 жылы Есіл өзенінің оң жақ жағалауындағы Қызылжар шатқалында («Горькая линия») «Ащы өзек» деп аталатын қорғаныс бекіністерінің тірек пункті бой көтерді. Көп кешікпей бекініс сауда жолдарының торабында тұрған Петропавл қаласына айналды.

Бұл қала талай тағдыр мен оқиғалардың куәсі болған. Ол патшалы дәуірдің қаһарына ұшырағандарды да көрді. Айдалған тұтқындары бар арбалы керуендердің бекініс қақпаларын бөтке алып, ұбап-шұбап бара жатуы сол бір ауыр да азапты жылдарға тән көрініс еді.

Өйткені мұнда декабристер, одан соң халық еріктілері мен петрашевскийшілер, социал-демократтар айдауда болды. Бұл жөнінен оның тағдыры патшалық Ресейдің көптеген шеткері қалаларының тағдырымен ұқсас. Көзқарастың озықтығы, революцияшыл ақыл-ой, еркіндікті аңсау сияқты нәрлі ұрық құнарлы жерге түсіп жатты, олар сәл кейін, уақыт өте келе, тамыр жайып қаулап өсетін болады. Ал 1898 жылдан бастап, ендігі жерде Ақмоланың және күллі Батыс Сібірдің даласын шаруалардың еркін қоныстануына ашық деп жариялаған «Мәртебелі жарлықтан» соң ондаған мың курскілік, орловтық, пензальық, тамбовтық, киевтік, херсондық, полтавалық және черниговтық мұжықтар аш-арық семьяларын алып, бақыт іздеп, байлардың тепкісінен қашып осылай қарай ағылды. Олар маң далаға жақсы өмір туралы армандарын ала келді. Сол кезден бастап қазіргі Солтүстік Қазақстан облысы

Северному Казахстану в силу его географического положения была определена важная роль в истории взаимоотношений народов России и Казахстана. Именно в этих приграничных краях многочисленными торговыми, хозяйственными, бытовыми контактами закладывались общность интересов, взаимность симпатий, сознание значимости добрососедства, которые в конечном счете привели к историческому акту присоединения Казахстана к России.

Совместную мирную жизнь казахских аулов и русских поселений нужно было охранять от набегов джунгар — на правобережье степного Ишима в урочище Кызыл-Жар поднялась в 1752 году крепость, опорный пункт оборонительных сооружений так называемой Горькой линии. Вскоре крепость стала городом Петропавловском, оказавшимся на перекрестке торговых путей. Память о его шумных ярмарках осталась и в казахских песнях.

Помнит старый город и обозы с арестантами, за которыми наглухо закрывались ворота крепости. Здесь отбывали царскую ссылку декабристы, затем народовольцы и петрашевцы, социал-демократы. И в этом его не обошла судьба многих окраинных городов царской России. Прогрессивность взглядов, революционная мысль, свободолюбие — эти семена попали в благодатную почву, они взойдут чуть позже. А с 1898 года, после «высочайшего уведомления» о том, что отныне акмолинские и все западносибирские степи объявляются открытыми для вольного крестьянского поселения, десятки тысяч курских и орловских, пензенских и тамбовских, киевских и херсонских, полтавских и черниговских мужиков отправились сюда с изголодавшимися семьями в поисках счастья, от кабалы богатеев. Эти люди привезли в степь мечту о лучшей жизни. С тех пор на территории нынешней Северо-Казахстанской области и появились крупные села Явленка, Петровка, Николаевка, Марьевка, Корнеевка и другие. А Петропавловск стал центром одноименного уезда Акмолинской губернии. В конце века через него прошел участок Транссибирской магистрали. Из тихого заштатного городка Петропавловск

Ғасырдың басы. Патшалық Россияда белең ала бастаған революциялық өзгерістер, жұмысшы бұқарасының, шаруалардың санасының есуі — бәрі-бәрі Қазақстан жеріндегі тұңғыш социал-демократиялық ұйымның дал осы Петропавлда құрылуына себепші болды. Жер ауып келген революционерлер мұнда большевиктік идеяларды таратты. Орыс кедейлері де, қазақ кедейлері де бұл идеяларды жылы қабылдады, олар Солтүстік Қазақстан пролетариатының алдығы сапындағылар арасында қолдауға не болды. Елдің орталығын шарпыған революциялық қозғалыс Петропавлда да қолдау тапты. 1904 жылы мұнда демонстрациялар мен ереуілдер болды.

Начало века. Назревающие в царской России революционные перемены, рост самосознания рабочих масс, бедноты — все это и определило тот факт, что первая на территории Казахстана социал-демократическая организация была создана именно в Петропавловске. Сильные революционеры пропагандировали здесь большевистские идеи. Они хорошо воспринимались как русской, так и казахской

беднотой, нашли отклик в первых отрядах североказачского пролетариата. Революционное движение, охватившее центр страны, было поддержано и в Петропавловске. В 1904 году здесь состоялись демонстрации и стачки

жерінде Явленка, Петровка, Николаевка, Марьевка, Корчевка және басқа ірі селолер пайда болды. Ал Петропавл Ақмола губерниясындағы уездің орталығына айналды. Ғасырдың соңына қарай ол арқылы ТрансСібір магистралінің үлесі өтті. Жасырған жаман қаладан Петропавл орасан үлкен аймақтың сол кездегі ең көрнекті орталықтарының біріне айналды. Ресеймен тығыз байланыс, қайнаған қосымша өмір (орталықтың жаңалықтарын «шошым жол» тез әкелетін), ашыққан қоныс аудандардың ашулы дүмпуі, орыс кедейлері мен қазақ феодалдарының, жергілікті көтермешілер мен шетел капиталының

превратился в один из самых значительных в ту пору центров огромного региона.

Интенсивные связи с Россией, насыщенная общественная жизнь (новости из центра «чугунка» приносила быстро), голодные вольницы переселенцев, усугубляющиеся тяготы эксплуатации со стороны русского купечества и казахских феодалов, местный подрячников и иностранного капитала — все это вместе взятое и привело к взрыву революционных настроений в крае в 1904 году. Петропавловск охватили демонстрации и стачки. Одна из первых в Степном крае организаций большевиков появи-

таралынан күшейе түскен қанау қысымы — осының бәрі қосыла келгенде 1904 жылы өлкеде революциялық ниеттің бүрк ете түсуіне себепші болды. Петропавлды демонстрация мен ереуіл шарпыды. Дала өлкесіндегі тұңғыш большевиктік ұйымдардың бірі тура осында пайда болды және ол В. И. Лениннің серігі Валериян Владимирович Куйбышевтің көмегімен құрылды. Ол паровоз депосының жұмысшыларын РСДРП бастаушы ұйымына біріктірді, Петропавлда күнделікті шығып тұрған «Степная жизнь» газетін редакциялады. Петропавлдық большевиктердің қызметі Қазақстанның солтүстік және орталық белгін-

лась именно здесь и была создана с помощью сподвижника В. И. Ленина Валерияна Владимировича Куйбышева. Он объединил в первичную организацию РСДРП рабочих паровозного депо, редактировал легально издававшуюся в Петропавловске газету «Степная жизнь». Деятельность петропавловских большевиков пробудила революционное движение в северной и центральной частях Казахстана.

В ноябре 1917 года власть в Петропавловске перешла в руки большевиков, возглавивших городской Совет рабочих и крестьянских депутатов. Среди первых забот Совдепа, активно пропагандирую-

дегі революциялық қозғалысты оятты.

1917 жылғы қызырда Петропавлдағы өкімет билігі жұмысшы және шаруа депутаттарының қалалық Советін басқарған большевиктердің қолына көшті. Сол бір революциялық күндерде большевиктік идеяларды белсенде насихаттаған Совдептің алғаш атқарған шаруаларының бірі Россияның ешкім аудардына көмек ұйымдастыру болды. Ақмола губерниясынан орталыққа миллиондаған пұт астық жөнелтілді. Ол қаншама өмірді сақтап қалды десеңізші!

1918 жылғы майдағы контрреволюциялық бүлік аңғардышылар мен интервенттердің зорлық-зомбылығын туғызды, олар ком-

Революциялық өрлеудің жаңа толқыны қарқын алуына байланысты 1912 жылы Петропавлда бұрын астыртын жағдайға көшкен РСДРП ұйымының бытыраңқы топтары қайта біріге бастады. Бірінші дүниежүзілік соғыс жылдарында өлкенің большевиктері соғысқа қарсы белсенді насихат жұмысын жүргізді. 1917 жылға қарай Россия социал-демократиялық жұмысшы партиясының Петропавл ұйымы мейлінше ірі және ықпалды большевиктік ұйымдардың біріне айналды. Петроградтағы революциялық оқиғалардың ізінше Петропавлдағы өкімет билігі жұмысшы және солдат депутаттарының қалалық Советін басқарған большевиктердің қолына көшті. Қаланың бас көшесі — Вознесенск проспектісінде (қазіргі Ленин көшесі) алғашқы мавемалар өткен еді, орталықтың ашыққан жұмысшыларына көмекке шыққан астық керуені де осы жерден аттанды. Аңғардышылар мен ақчөтәрдың отрядтары да қалаға осы көшемен лап қойып, Петропавл Совдепін қанға бояды. Өлкені қолчакшылардан азат еткен 5-ші армияның отрядтары да осы көшемен сап тұзеп өткені де ел есінде

шегі те революционные дни большевистские идеи, была организация помощи голодающим районам России. Из Акмолинской губернии в центр поступили миллионы пудов хлеба. Как много жизней спасли они!

Контрреволюционный заговор в мае 1918 года вызвал террор белогвардейцев и интервентов, они расправлялись с коммунистами, советскими работниками. За Советскую власть отдала свои жизни Карим Сутюшев, Исидор Дубынин, Прасковья Калюжная, Настя Прокопичева, Баймагамбет Истолин и многие другие. Их имена увековечены в названиях улиц и площадей

С нарастанием новой волны революционного подъема в 1912 году в Петропавловске вновь объединяются разрозненные группы ушедшей в подполье организации РСДРП. В годы первой мировой войны большевики края вели активную антивоенную пропаганду.

К 1917 году Петропавловская организация Российской социал-демократической рабочей партии стала одной из наиболее крупных и влиятельных большевистских организаций. Вслед за революционными событиями в Петрограде власть в Петропавловске перешла в руки большевиков, возглавивших городской Совет рабочих и солдатских депутатов.

На главной улице города — Вознесенском проспекте (ныне улица Ленина) собрались первые мавки, здесь проходил хлебный обоз голодающим рабочим центра. По ней же в город ворвались отряды белогвардейцев и белочехов, жестоко расправившись с Петропавловским Совдепом. По этой улице прошли отряды 5-й армии, освободившие край от ига колчаковщины

мунистерді, совет қызметкерлерін қырып-жойды. Карим Сүтүшев, Исидор Дубынин, Прасковья Калюжная, Настя Прокопичева, Баймагамбет Ізтолин және басқа да көптеген азаматтар Совет өкіметі үшін құрбан болды. Олардың есімдері бүгінгі Петропавлдағы Солтүстік Қазақстандағы басқа да қалалар мен селолардың көшелеріне, алаңдарына беріліп, ел есінде қалған. Қаланың Октябры алаңындағы Даңқ мемориалының түбінде революция қанармандарына арналған Маңгілік алау жанып тұр.

Азамат соғысының шайқастары аяқталысымен-ақ өлкенің өмірінде көптеген маңызды оқиғалар болды. В. И. Ленин мен

сегодняшнего Петропавловска, других городов и сел Северного Казахстана. На Октябрьской площади города у мемориала Славы горит Вечный огонь в память о героях революции.

Едва отгремели сражения гражданской войны, в жизни края произошло много важнейших событий. Декретом, подписанным В. И. Лениным и М. И. Калининым, была реализована вековая мечта казахского народа о создании национальной государственности, древние земли Акмолинской губернии вошли в состав республики. В соответствии с декретом ВЦИК о землеустройстве кочевого, полукочевого и пере-

М. И. Калинин қол қойған декрет арқылы қазақ халқының өз ұлттық мемлекеттігін құру жайындағы ғасырлар бойғы арманы іске асты. Ақмола губерниясының байырғы жерлері республиканың құрамына кірді. Бүкілроссиялық Орталық Атқару Комитетінің көшпелі, жартылай көшпелі және отырықшылық шаруашылыққа көше бастаған халықты жерге орналастыру туралы декретіне сәйкес мұнда ауыл шаруашылық коммуналарының, егіншілік артельдерінің, ауыл шаруашылық серіктіктерінің саны қауырт өсе бастады. Тұңғыш совхоздар — «Мамлют», «Тоқуши», «Совет», «Пришим», «Чистов», «Қиялы», шаруа-

сындағы алғашқы совхоздар 20 жылдардың басында құрылды. Бұл мың десте жерге егінді әулірімдеп ерең салатын қауқарсыз шаруашылықтар еді. «Шағылы» деп атаған алғашқы ірі совхоздың іргесі каланды. Бүгінгі көптеген астық алыптарының бастамасы болған болашақ совхозға деп өлсіз даладан 500 мың гектар жер бөлінді. Шаруаны жүргізіп кету қисапсыз қиыншылық келтірді, әйтсе де 1930 жылдың көктемінде «Шағылы» 20 мың гектардай жерге дән септі, «Чистов», «Возвышен», «Қиялы», «Полудин» совхоздарының шежіресі де дәл сол 1930 жылдан басталады.

ходящесю к оседлому хозяйству населения здесь быстро росло число сельскохозяйственных коммун, земледельческих артелей, сельхозтовариществ. Появились первые совхозы «Мамлютский», «Токушинский», «Советский», «Пришимский», «Чистовский», «Киялинский».

Укрепление сельского хозяйства шло параллельно с развитием промышленности. Рабочие Петропавловска помогли возводить карагандинские угольные шахты, кокчетавские и акмолинские заводы, строить многокилометровые железные дороги на Кокчетав, Караганду, Карталы. Предвоенные пятилетки назвали имена

Первые совхозы на севере Казахстана возникли в начале 20-х годов. Это были мало-мощные хозяйства, засевавшие едва около тысячи десятин земли. Первый крупный совхоз получил имя «Чаглинский». 500 тысяч гектаров земельных угодий было выделено в безлюдной степи будущему совхозу, ставшему прообразом многих сегодняшних зерновых гигантов. Начинать было невозможно труднее, но весной 1930 года «Чаглинский» засеял около 20 тысяч гектаров земли. От того же 1930-го ведут свое летоисчисление совхозы «Чистовский», «Возвышенский», «Киялинский», «Полудинский».

шылықтары ірге тепті.

Ауыл шаруашылығын нығайту өнеркәсіптің дамуымен қатар жүрді. Петропавлдың жұмысшылары Қарағанды кенірі шахталарын, Көкшетау мен Ақмолаңың заводтарын салуға, Көкшетауға, Қарағандыға, Қарталыға дейін көп шақырымдық темір жолдарын төсуге көмектесті.

Соғыс алдындағы бесжылдықтарда комбайншылар А. Михин, П. Устинов, И. Мұқышев, шопан Я. Меньков, шошқа өсіруші Е. Ивановалар еңбек екіпінділері атанып советтің алғашқы ордендерін кеуделеріне тақты.

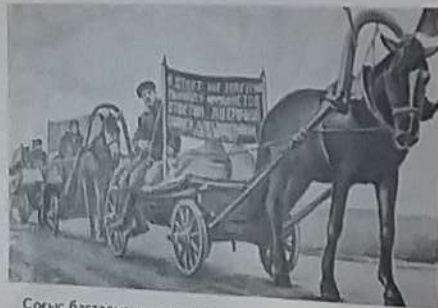
многих ударников труда, ставших первыми орденносцами. Среди них комбайнеры А. Михин, П. Устинов, И. Мухушев, чабан Я. Меньков, свинарка Е. Иванова.

Когда грянула война, на фронт ушли многие лучшие механизаторы. Но нельзя было допустить падения объемов производства хлеба. Женская тракторная бригада из Полудинской МТС обратилась со страниц газеты «Ленинское знамя» с призывом ко всем колхозницам и работницам сесть за руль тракторов и автомашин, стать водителями комбайнов. Призыв этот встретил широкую поддержку. Несмотря на военное

Солтүстік қазақстандықтар Ұлы Отан соғысының барлық майдандарында да ерлікпен айықты. Дала почтасының хаттары Москва тубинен, Украинадан, Кавказдан, Заполярьеден және Қиыр Шығыстан келіп жатты. Хат қана емес-ау, «қара көздер» де келді. Енді қазір Солтүстік Қазақстанда орталығында қаза болған майдангерлердің аты жазылып есерткіш құрылған қойылмаған бірде-бір селоны таба алмайсыз. Петропавлда жасақталған 314-ші атқыштар дивизиясы даңқты жауынгерлік жолдан өтті.

Майдан шебінен қиырдағы тылға жаралы жауынгерлер жеткізілетін. Оларды 1914 жылы Петропавл фельдшерлік-акушерлік мектебінің түлектерінен құрылған 3873-ші эвакуациялық кабылдауы. Оны тұрғындары майданға жөнелген сыйлықтарда кісіп жоқ Темекі қалта, тоқыма шулық пен қолғап сияқты осы бір қарапайым сәлем-сауқат солдаттардың жанына жылу беріп, үй-ішін, туған туыстарын еске салушы еді.

Соғыс басталысымен таңдаулы механизаторлардың көбі майданға аттанды. Бірақ астық өндіру көлемін кемітуге болмайтын еді. Полудин МТС-індегі әйелдердің трактор бригадасы «Ленинское знамя» газеті арқылы барлық колхозшы және жұмысшы әйелдерді тракторлар мен автомашиналардың рүліне отыруға, комбайншы болуға шақырды. Бұл үндеу кең қолдау тапты. Соғыс жүріп жатқанына қарамастан сөліп, үкімет тапсырмаларын орындап

1941 жылғы августа-ақ Петропавлда еліміздің орталық аудандарынан эвакуация-

время, труженники села добились расширения посевов зерновых, выполняли правительственные задания.

Уже в августе 1941 года в Петропавловске стали прибывать эвакуированные из центральных районов страны предприятия. Для них в самые сжатые сроки оборудовали и приспособили помещения, строили новые. К концу первого года войны они стали выдавать продукцию. Но главная тяжесть войны пала на плечи солдата.

25 воинско-североказахстанцев за боевые подвиги в годы Великой Отечественной войны были удостоены звания Героя Советского Союза.

Североказахстанцы доблестно сражались на всех фронтах Великой Отечественной войны. Письма полевой почты приходили из Подмоскья, Украины, Кавказа, Заполярья и Дальнего Востока. Не только письма — похоронки. И не найти теперь в Северном Казахстане села, посреди которого не высился бы обелиск с именами погибших фронтовиков.

В Петропавловске формировалась 314-я стрелковая дивизия, прошедшая славный боевой путь.

С фронтов в глубокий тыл везли раненых. Их принимал эвакуационный госпиталь 3873, образованный в 1941 году из выпускников фельдшерско-акушерской школы. Не счастье подарков, которые отправляли на фронт жители области. Немудреные — кисет, вязаные носки и варежки — они согрели сердца солдат, напоминали о доме, о близких.

ланған кәсіпорындар келе бастады. Оларға арнап ең бір қысқа мерзімде ғимараттар жабдықталып, ыңғайланып, құрылыс салынып жатты. Соғыстың бірінші жылының соңына таман олар өнім шығара бастады.

Бірақ соғыстың басты ауыртпалығы солдаттың мыңына түсті. Солтүстік қазақстандық 25 жауынгер Ұлы Отан соғысы майдандарындағы ерлігі үшін Совет Одағының Батыры атанды.

1954 жылдың көктемінде Солтүстік Қазақстанның тарихында тағы бір жарқын бет ашылды — тың дастаны басталды. Оның алғашқы екі жылында облысқа Москва мен Ленинградтан, еліміздің барлық республи-

Весной 1954 года в истории Северного Казахстана была открыта еще одна яркая страница — началась целинная эпопея. За ее первые два года в область приехали 18 тысяч молодых посланцев Москвы и Ленинграда, всех республик страны. Встретили их по-братски. Но и сами североказахстанцы не остались в стороне от общего дела. Помогали разбивать усадьбы колхозов и совхозов. Промышленные предприятия взяли шефство над МТС и колхозами.

За три года в области поднято свыше миллиона гексот тысяч гектаров целинных и залежных земель. Посевная площадь зерновых культур возросла в 2,2 раза. Се-

Бұл енді керемет дерлік еді: кешегі өлсіз-күйсіз далада, жол-тарап атаулыдан жырақта, жұрттың тура көз алдында болашақ совхоздардың орталық мекендері шаңырақ көтеріп жатты. Совет адамдарының тұңғыш тыңгерлерді шығарған ұрпағының энтузиазмы мен жең қиярлығы, еңбек сүйгіштігі мен табысқа деген сенімі — біздің қоғаммыздың өлеулі, ең асыл адамгершілік игіліктерінің бірі. Қостағы тірлік, жайсыздық, сусыздық... Бірақ адамдардың зердесі, сол бір күндер жайындағы фильмдер мен өндер, кітаптар мен картиналар қиындықты жеңудің оптимизмі мен қуанышы — уақыт сынына мойымайтын осынау бір сөзіміз қалпында сақтап қалды. Елуінші жылдарды еске алған тұңғыш тыңгерлер бір ауыздан: «Ол біздің өміріміздің ең тамаша жылдары еді!» деседі.

халырынан 18 мың жас келді. Мұнда оларды күшең жая қарсы алды. Бірақ солтүстік қазақстандықтардың өздері де ортақ істен сырт қалған жоқ. Олар колхоздар мен совхоздардың мекендерін жобалауға көмектесті. Өнеркәсіп орындары МТС-тер мен колхоздарды қамқорлыққа алды.

Үш жылда облыста бір миллион үш жүз мың гектардан аса тың және тыңайған жер көтерілді. Дәнді дақылдар егістігі 2,2 есе өндірүшілер сапына қосылды. 1956 жылы жаңа жерлерді игерудегі табыстары және жоғары өнім алғаны үшін он екі тыңгерге Социалистік Еңбек Ері атағы берілді. Олар-

верный Казахстан выдвинулся в число крупных производителей хлеба. В 1956 году за успехи, достигнутые в освоении новых земель и получении высокого урожая, двенадцати целнинкам было присвоено звание Героя Социалистического Труда. Среди них секретарь Булаевского райкома партии В. Н. Курлов, директор совхоза И. М. Лизунов, бригадиры тракторных бригад А. Сыздықов и А. Нусинов, комбайнер В. Ф. Курбатов и другие.

— В фундаменте сегодняшней мощи индустрии и агропромышленного комплекса области, размахе культурного строительства, богатстве духовной жизни северокказа-

Это было похоже на чудо: во вчерашней вековой степи, вдали от дорог буквально на глазах вырастали поселки центральных усадеб будущих совхозов. Среди наиболее значимых и дорогих нравственных богатств нашего общества — энтузиазм и самоотверженность, трудолюбие и вера в успех того поколения советских людей, из которого вышли первоцелинники. Палаточный быт, неустроенность, безводье... Но память людей, фильмы и песни, книги и картины о тех днях сохранили для нас оптимизм и радость преодоления — чувства, не туснеющие со временем. Первоцелинники на редкость однодушны, вспоминав 50-е годы: «Это были лучшие годы нашей жизни!»

дың арасында Булаев аудандық партия комитетінің секретары В. Курлов, совхоз директоры И. Лизунов, трактор бригадаларының бригадирлері А. Сыздықов пен А. Нусинов, комбайншы В. Курбатов және басқалар бар еді.

... Облыс индустриясы мен агрооенкерсіптік комплексінің бүгінгі күш-қуатының, мәдени құрылыс қарқынының, солтүстік қазақстандықтардың рухани өмірінің негізінде дақты революциялық, еңбек және интернационалдық дәстүрлер жатыр. Демек, бұл іргетастан берік ештеңе жоқ, сондықтан екі тұрғызылған ғимарат берік әрі сенімді екені даусыз.

станцев лежат славные революционные, трудовые и интернациональные традиции. А значит, нет ничего крепче этого фундамента, и возводимое на нем здание будет стоять крепко, надежно.

Тыңда қарағанды айрында құрметке не. Олар еңбекке және туған жерге деген адалдықты ашық еңбегіне бастап берді. Жаз келген жеркеде тең — соларды. Салтанатты шеруерде оларға арналып ұрандар айтылады. Еңбекке қарап — құрмет!

деген осы. Бұл да жастарға ұлт. Осыған қарап солтүстік қазақстандықтардың жас ұрпағы адал еңбек құрметке. Белектің, мәртебесін өсіретіні, арсының өмірдегі өз орнын қатысы табуға қажеттісінің көзімен көріп, көңіліне тұйық еседі.

Особым почетом оқушына не целіне ветераны. Оны зақладвалы дүшіе традиция беззаветного служения земле, отважливой на труд и верности. Им на любом празднике — самое почетное место. Над колоннами демонстрантов

звучат здравницы в их честь. Все — по заслугам. И в назидание молодым. Новые поколения североказахстанцев видят: добросовестный труд в почете, он дарит чувство самоуважения, помогает безошибочно найти свое место в жизни

Ақын тыңды жүз тілдің
планетасы деп атады.
Бұл сөздің астарында
шығар күндей шындық
бар. Еліміздің барша
түкпірінен тыңға кел-
гендер өздерімен бірге
ұлттық дәстүрлерін,
кім үлгісін, тіл ерекше-
лігін ала келді. Ал жерге деген

сүйіспеншілігі және
Отанға қажетті еңбегі
олардың ынтымағын
жарастырды. Тыңгер-
лер интернационализ-
мі шындалған өмір
шындығындай. Оны қалып-
тастырып, тәрбиелеген —
ортақ мақсат, бік мұрат

планетой ста языков
назвал целину поэт.
За этой метафорой —
реальное содержание.
Приехавшие на целину
со всех концов страны
люди привезли с собой
свои национальные
традиции, свою одежду,
свой язык. А любовь к
земле и дело, нужное
Родине, их всех

объединили. Интернационализм
целинников не нуждается
ни в проверке, ни в подтверждении.
Он повседневен. Его сформировала
и воспитала единая большая
цель. Наибольшее число
смешанных браков — это
тоже Северный Казахстан

Моряки воя Восток
 да за моряк, восток
 да воя. Оман гадает
 восток... восток... восток
 восток... восток... восток
 да воя... да воя... да воя...
 да воя... да воя... да воя...

У Восток да воя
 да воя... да воя... да воя...
 да воя... да воя... да воя...
 да воя... да воя... да воя...
 да воя... да воя... да воя...

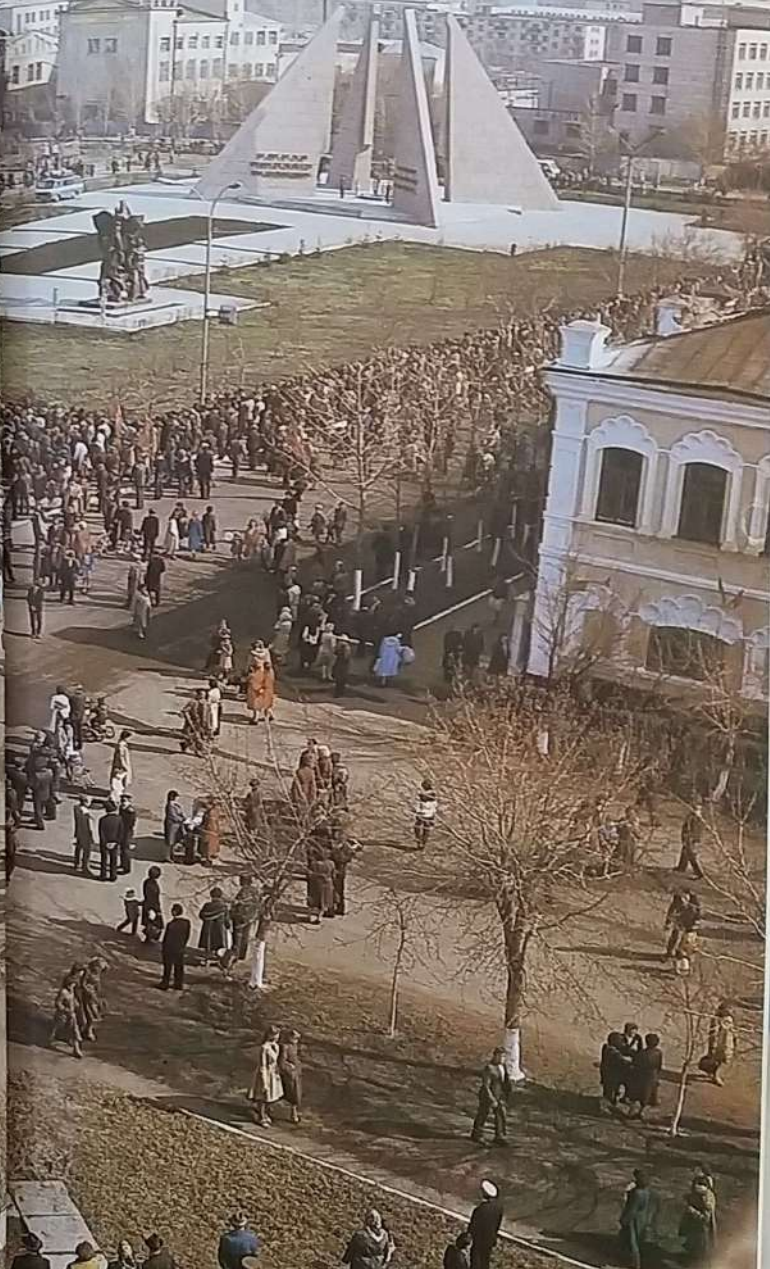

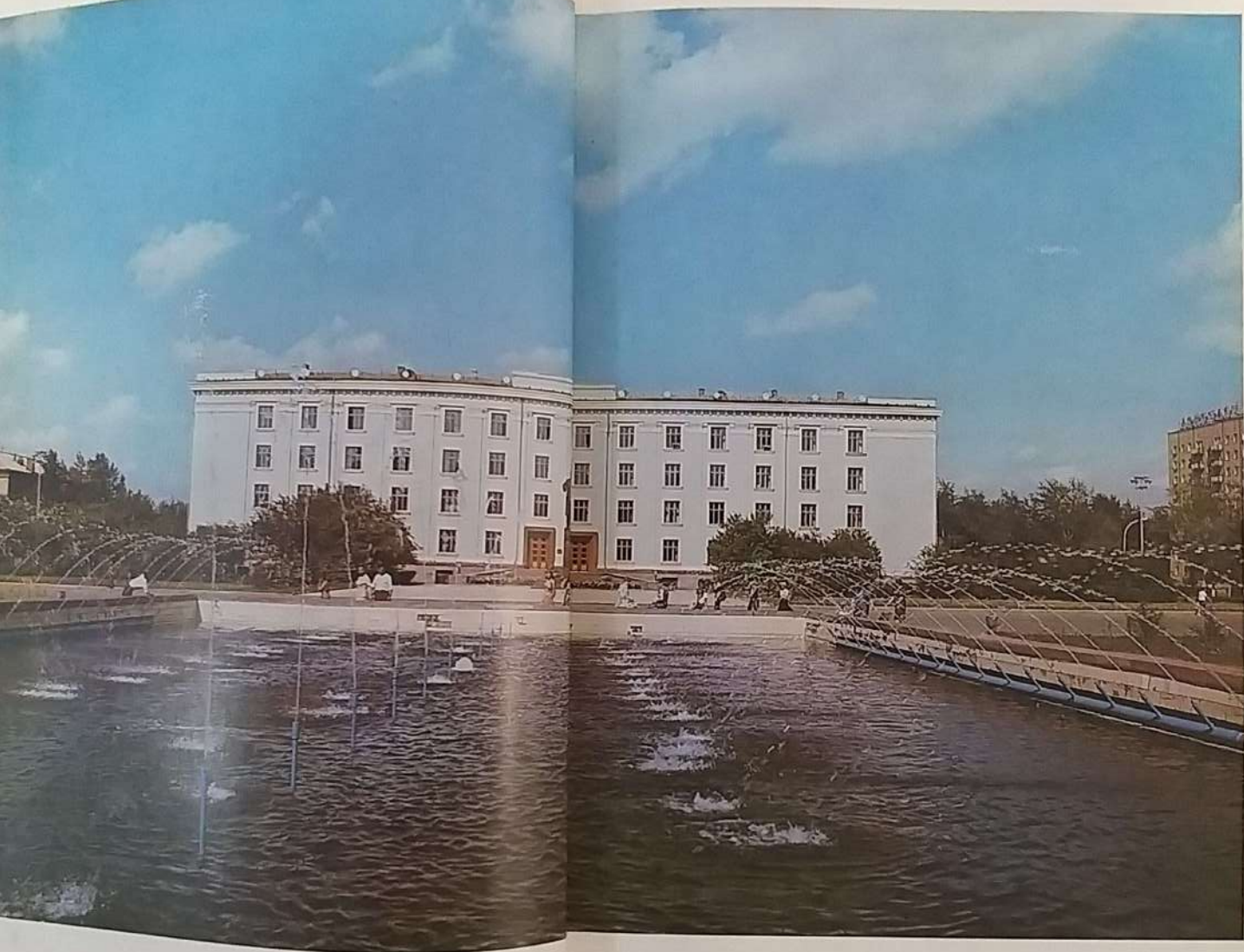

Дақк мемориалы...
Жұрт мұнда Совет
өкіметі жолында күр-
рескендерді еске алу
үшін. Ұлы Отан соғысы
жылдарында майдан
төрінде қаза болған-
дардың рухына бас ию
үшін келеді.
Бұл арадан тек арда-
герлерді ғана көрмей-
сік. Маңгілік алау ба-
сында пионерлер өз
өміріндегі ең алғашқы
антын береді. Жас
жұбайлар мемориалға
келіп тағзым еткенде
той думаны бір сәт
тына қалады.
Бәрі ел есінде...

Мемориал Славы...
Сюда приходят по-
клониться светлой па-
мяти борцов за Со-
ветскую власть, по-
читать тех, кто пал
на полях сражений в
годы Великой Оте-
чественной войны.
Увидишь здесь не
только ветеранов.
Первую в своей
жизни клятву дают
у Вечного огня пи-
онеры. На минуту-
другую замолкает
шумная свадьба,
когда молодожены
подходят с покло-
ном к мемориалу.
Жива память...

Солтүстік Қазақстан
облысы 1936 жылғы
29 июльде құрылды.
1966 жылы облыс Ле-
нин орденімен наград-
талды

Северо-Казакстанская
область образована
29 июля 1936 года.
В 1966 году область
награждена
орденом Ленина

КӨНЕ ҚАЛАНЫҢ ЖАСАРУЫ

МОЛОДОСТЬ СТАРОГО ГОРОДА

Уақыт өткен сайын Петропавл өзінің бет бейнесі ғана емес, мән-мағынасын, өмірлік бағыт-бағдарын да өзгертумен болды. Қала талайды көріп, талайды бастан өткерді. Ол патшалық Россияның шекара форпосты да, жер аударатын орны да, сауда керуендерінің торабы да, Сібір бағытындағы ірі темір жол станциясы да болды. М. Лапп, О. Созиновский секілді декабристердің өмірі осында өтті, оның байырғы қошелері алғашқы ереуілдер мен тұңғыш Совдөптің де шежіресіндей. 1919 жылы бұрынғы кестің үйінде Колчакты талқандаған Бесінші армияның штабы орналасқан еді, ол армияға М. Тухачевский қолбасшылық өткен болатын. Петропавлда «астық зшелонның маршалы» ретінде Ф. Э. Дзержинский де болған. Қалалық Советтің мәжілістерінде С. М. Киров пен М. И. Калининнің сөз сөйлегені де баршаға мәлім.

Қысқасы, Қазақстанның ең бір байырғы қаласының тарихы көп нәрсені — Совет өкіметінің қаз тұра бастаған, қаһармандық жылдарын да, Ұлы Отан соғысының қаһарлы күндерін де, тың шежіресінің телегей тасқынын да, ғажайып жоспарлар мен ғаламат істердің бүгінгі серпіні де қамтиды. Уақыт өткен сайын Петропавл солқұрлым жаңғырып, жасарып, жайнай түсті.

Революцияға дейінгі Петропавлдың гербінде шекпен киген қазақ пен түіе бейнеленген болатын. Қазір облыс орталығының эмблемасынан масақты, тісті дөңгелекшен және найзағайды көресіз, ол село еңбегі мен завод еңбегінің одағын бейнелейді. Музейде сақталған көне кітаптардан мынадай жайды білдік. Бұрын Петропавлдың құрметті азаматы атағын қалталылар ақшаға сатып алады екен. Бүгін таңда мұндай құрметті атақ еңбегімен ел сүйіспеншілігіне бөленген жандарға ғана беріледі. Бүгінде қаланың құрметті азаматтарынақ сапында теміржолшы К. Ахметов пен токарь С. Башкиров, космонавт В. Шаталов, педагог

Без малого за четверть тысячелетия Петропавловск не раз менял не только свой облик, но и суть, предназначение. Был он форпостом на границе царской России, местом ссылки, был перекрестком торговых караванов, крупной железнодорожной станцией на пути в Сибирь. Его старые улицы видели декабристов М. Лаппа, О. Созиновского, С. Палицына, хранят память о первых стачках и первом Совдепе. В бывшем купеческом особняке в 1919 году располагался штаб громившей Колчака Пятой армии, командовал которой М. Тухачевский. В Петропавловске в качестве «маршала хлебного зшелона» был Ф. Э. Дзержинский. На заседаниях городского Совета слово предоставлялось С. М. Кирову и М. И. Калинин.

Словом, биография одного из самых старых городов Казахстана вместила в себя многое — и героические годы становления Советской власти, и суровое время Великой Отечественной войны, и полководье целинной эпопеи, и сегодняшнюю пору гражданских планов и дел. Но чем больше времени насчитывали городские часы, тем обновленнее, моложе и краше становился Петропавловск.

На гербе дореволюционного Петропавловска был изображен чокеник в халате и верблюду. Смысл более чем понятный. Теперь в эмблеме областного центра — колос, шестеренка и молния, символизирующие союз сельского и заводского труда. В старых книгах, хранящихся в музее, можно прочитать имена тех, кто своим тугим кошельком купил право называться почетным гражданином Петропавловска. Ныне среди почетных граждан города железнодорожник К. Ахметов и токарь С. Ф. Башкиров, писатель Г. Муслуров и космонавт В. А. Шаталов, педагог Р. Г. Давлеткильдеева.

Память о прошлом хранят не только музейные стенды и мемориалы, она живет в

Р. Даулеткелдиева бар. Атақты жазушының
 Ғ. Мұсауров те құрметті азаматы болған.
 Өткенді еске салатын музей стендлері
 мен мемориалдар ғана емес, ол көшелер
 мен алаңдардың аттарында да сақталған.

Олар солтүстік қазақстандықтар үшін аса
 қастерлі Ш. Уәлихановтың, В. Куйбышев-
 тың, К. Сүтешевтің, Я. Гашектің, И. Шухов-
 тың, Совет Одағының батырлары С. Гуден-
 цын, В. Кошуковтың, И. Деутовтың, И. По-
 комың, В. Кошуковтың, И. Деутовтың, С. Со-
 золотиннің ескідерімен аталады. Соғыс
 жылдарында Петропавл майдан мен тылда
 қолынан келгенін бәрін бергені қазір қала
 халқының есінде. Қала коммунистерінің 70
 проценттен астамы фашист басқыншылы-
 рымен соғысты. Төрт мың петропавлдық
 аңызға айналған Панфилов дивизиясының
 салында шайқасты. Ленинградты қорғаған,
 Сивяново батпақтарынан Калининградқа
 дейін даңқты жауынгерлік жолдан өткен
 Кутузов орденді 314-ші Кингисепп атқыш-
 тар дивизиясы Солтүстік Қазақстанда жа-
 сақталған болатын. Эвакуацияланған 20-дан
 аса завод, фабрикалар, басқа да кәсіпорын-
 дар Петропавлда ірге теуіп, қысқа мерзім
 ішінде майданға қажетті өнім шығаруды
 жолға қойды.

Оның бүгінгі еңбек өмірінің, ырғағын
 ондаған заводтар мен фабрикалар, құрылыс
 орындары, локомотив және вагон деполары
 айқындайды. Мыңдаған өндіріс озаттары
 мен жанышылдары, социалистік жаратыс
 иемпаздары ербеккер қаланың мақтанышы.
 Олардың арасында құрылысшы К. Мусина,
 жүргізуші Г. Черепанов, токарь Ю. Дробот
 және локомотив депосынан Лапинскийлер,
 В. Куйбышев атындағы заводтан Ежиковтер,
 шағын литражды двигателдер заводынан
 Баймақановтар бастаған бүтін бір жұмысшы
 әулеттері бар.

Петропавлдың бір қабатты ағаш үйі
 кейгі сарғайған фотосуреттерде ғана емес,
 көптеген тұрғындарының есінде әлі де
 сақталып қалған. Бүгінгі қаланың келбеті
 оның ескі көшелері мен алаңдарын қайта

названиями улиц и площадей, которые носят
 дорогие для североказахстанцев имена
 Ч. Валиханова, В. Куйбышева, К. Сутешева,
 Я. Гашека, И. Шухова, Героев Советского
 Союза фронтовиков С. Гуденко, В. Кошукова,
 И. Даутова, И. Позолотина. В городе
 помнят, что в годы войны Петропавлск
 делал фронт и тылу все, что мог отдать.
 Более 70 процентов коммунистов города
 воевали с фашистскими захватчиками. Че-
 тыре тысячи петропавловцев сражались в
 рядах легендарной Панфиловской дивизии.
 В Северном Казахстане была сформирована
 314-я гвардейская орден Кутузова Кингис-
 сепская стрелковая дивизия, защищавшая
 Ленинград, прошедшая славный путь от
 Сивявинских болот до Калининграда. Более
 20 эвакуированных заводов, фабрик, других
 предприятий были размещены в Петропав-
 ловске и в кратчайшие сроки наладили вы-
 пуск необходимой фронту продукции.

Ритм его сегодняшней трудовой жизни
 определяется работой десятков заводов и
 фабрик, строек, локомотивного и вагон-
 ного депо. Заслуженную славу города-тру-
 женика создают тысячи передовиков и но-
 ваторов производства, победителей социа-
 листического соревнования. Среди них
 строитель Х. Ж. Мусина, водитель Г. Черепанов,
 токарь Ю. Дробот, целые рабочие
 династии, среди которых Лапинские из ло-
 комотивного депо, Ежиковы с завода Куй-
 бышева, Баймакановы с завода малолит-
 ражных двигателей.

Не только на пожелтевших фотогра-
 фиях — на памяти многих жителей Петро-
 павловска его деревянное наследство. Об-
 лик сегодняшнего города формировался в
 условиях реконструкции его старых улиц
 и площадей. Дома, имевшие историческую
 и архитектурную ценность, богато украшен-
 ные деревянной резьбой и лепниной, по-
 старались сберечь. Многие из них уже рес-
 таврированы и продолжают украшать го-
 род, придавая ему неповторимый колорит.

жаңғырту жағдайында қалыптасты. Тарихи
 және архитектуралық мәні бар, ағашқа
 қашалған ою мен жепсырмаға бай үйлерді
 сақтап қалуға тырысты. Олардың көбі қалы-
 на келтірілді, сөйтіп қазір қалаға қайта-
 лаңбас өң беріп, санін келтіріп тұр. Солар-
 дың бірі — «Қызылжар» мейманханасымен
 қатар орналасқан «Базарлық» магазиннің
 үйі, тағы бірі — барша петропавлдықтарға
 және қала меймандарына белгілі, Юзефови-
 цтың мұнарасы бар үйі, қазір онда сурет
 галереясы жұмыс істейді.

Бұл ғимараттар бүгінгі Петропавлдың
 келбетіне аздап-көпті өзіндік ажар беріп
 тұр. Қалада жаңа үйлер тұрғызу тәсілі негізін
 индустриалық әдіспен көп қабатты үй-
 лер салу арқылы жүргізілуде. Қаланың ажар-
 ын ашатын көптеген үйлер мен ансамбль-
 дер дара жобалар бойынша жасалған. Сол-
 лардың ішінде архитектуралық мақсатының
 ерекшелігімен және шеберлігімен көз
 қантатын ғимараттар да көбіне тусуде.
 Айталық, мәдениет және техника, машина
 жасаушылар сарайлары, Саяси оқу үйі, об-
 ластық драма театры, Сәбит Мұқанов атында-
 ды кітапхана үйлері осының бір айғағы.
 «Севгражданпроектің» сәулетшілері Жастар
 үйі мен Салтанат үйінің, Киров көше-
 сіндегі сауда орталығының және «Отар»
 ресторанының жобаларын жасады.

Жыл сайын қалада 100 мың шаршы метр-
 ге жуық тұрғын үй салынады, петропавлдық-
 тардың жүздеген семьялары қоныс тойын
 жасайды. Қалада үлгілі мектеп үйі, мектеп
 жасына дейінгі бірнеше мекеме, дүкен, тұр-
 мыстық кәсіпорын салынбайтын бірде-бір
 жыл жоқ.

Петропавл — ірі мәдени орталық. Н. Р.
 Погодин атындағы облыстық драма театры
 жүзден аса маусым өткізді. Театр қазір
 Октябрь алаңындағы жаңа театр үйіне
 орналасқан, репертуарында ондаған қызық-
 ты спектакль бар. Мәдени құрылыс база-
 сы жыл сайын байи тусуде. Петропавлда
 Филармония, ондаған кітапхана, клуб және

Это и здание магазина «Сувениры», распо-
 ложенное рядом с гостиницей «Кзыл-
 Жар», это и известный всем петропавлов-
 цам и гостям города дом с башней Юзефови-
 цы, в котором работает сейчас картинная
 галерея.

Однако это пусть и яркое, но лишь
 штрихи в облике Петропавловска наших
 дней. Его градостроительная идея совре-
 менна, застройка ведется индустриальными
 методами, домами повышенной этажнос-
 ти. Многие здания и ансамбли, украсив-
 шие город, созданы по индивидуальным
 проектам. Среди них радующий оригиналь-
 ностью архитектурного замысла и мастерст-
 вом его воплощения Дворцы машиностроител-
 ей, культуры и Техники, Дом политпро-
 свещения, областной драмтеатр, Библио-
 тека имени Сабита Муканова. Архитек-
 торы «Севгражданпроект» создали про-
 екты Дома молодежи и Дома торгства, торго-
 вого центра на улице Кирова и рестора-
 на «Юрта».

Ежегодно в городе строится около
 100 тысяч квадратных метров жилья, сот-
 ни семей петропавловцев справляют ново-
 селья. Не было и года, чтобы город не
 получил типовой школы, нескольких дет-
 ских дошкольных учреждений, магазинов,
 бытовых предприятий.

Петропавловск — крупный культурный
 центр. Более ста сезонов в активе облас-
 тного драматического театра имени Н. Пого-
 дина. Начинаясь от популярнейшими
 постановками в купеческом собрании, а
 ныне обжил новое театральное здание на
 Октябрьской площади, имеет в своем ре-
 пертуаре десятки интересных спектаклей.
 С каждым годом становится богаче база
 культурного строительства Петропавловска
 располагает филармонией, десятками библи-
 отек, клубов и Дворцов культуры. Широ-
 ко известны в республике старейший те-
 атр железнодорожников, ансамбль танца
 «Арай», народная хоровая капелла Дома

Мадениет сарайы жумуш истейді. Темиржолшылардың бақырғы театры, «Арай» би ансамблі, Мугалимдер үйінің халықтық хор келелдесі республикаға кеңінен таныма. «Қозғалыс» би коллективінің, педучилищенің хорының, «Желкен» әдеби театрының өнерін жұрт қызға көреді.

Индустриялық Петропавл — бидай текнізіндегі арал іспетті. Бұл текніз қаланың дәл іргесінде сары ала толқын атып жатады, қала көшелері өзінен-өзі село жолдарына жалғасып, дала қойнына ұласып кете береді. Қала мен селонің шекарасындағы мұндай «бедерсіздік» кездесек емес, ол аграрлық-индустриялық облыстың тірліктіңысындағы мүдде бірлестігінен туған.

Мына бір жағға ой тоқтатайықшы: Петропавл локомотив депосының слесары Николай Емельянович Британов негізі «барыл турған» қалалық бола тұра отыз жыл бойы әр жүзде «интернациональней» совхозына барып, МТС қызметкерлері «британовтық» атып кеткен комбайнны баптап, егінге шығарады. Оның дегділі шырасын тастап, ұзаққа созылатын қимыл-қыстау командировкаға шығуына не себеп?

Мұның танданатын түгі де жоқ, себебі қауырты шақта көптеген қала тұрғындары селоға еңбек өтеді. Мұнда селоға қамқорлық көмектің берін дәстүрі бар, ол сонау тың және тыңайған жерлерді игеру кезінен басталған. Енді қазір Петропавлда қамқорлық жумымсымен айналыспайтын кәсіпорын жоқ, ал олардың қырықтан астам іргелі кәсіпорны облыстың белгілі бір қолхозына және совхозына тұрақты бекітіліп қойылған. Қамқоршылары оларға егін орағы кезінде ғана қол үшін беріп қоймайды, тұрғын үй, мәдени-тұрмыстық объектілер, мал шаруашылық комплекстерін салуға да көмектеседі.

Петропавл заводтарының көптеген жумымшылары мен мамандары егін орағындағы өспінді еңбегі үшін үкімет наградаларына ие болғандар.

унигелі. Популярны выступлениях танцевального коллектива «Движение», хора педучилища, литературного театра «Парус».

Индустриальный Петропавловск — остров в пшеничном море. Золотой волной ходит оно неподалеку от его окраин, улицы города почти незаметно переходят в сельские дороги, петляющие среди полей. Такая «размытость» границ города и села неслучайна, она обусловлена единством интересов, которыми живет аграрно-индустриальная область.

Давайте осмыслим такой факт: Николай Емельянович Британов, слесарь Петропавловского локомотивного депо, самый что ни на есть «натуральный» горожанин, регулярно, каждую осень, в течение тридцати лет выезжал в совхоз «Интернациональный», обихаживал комбайн, который на МТС так «британовским» и звали, и выводил его в поле. Что побуждало оставлять привычное дело, не считаясь ни с чем ехать в долгую и трудную командировку?

Ничего удивительного в этом нет, поскольку многие горожане в страдную пору уезжают на село. Шефская помощь имеет давние традиции, берут они свое начало в годах освоения целинных и залежных земель. Теперь в Петропавловске нет предприятия, которое бы не принимало участия в шефской работе, а более сорока наиболее крупных из них постоянно закреплены за определенными колхозами и совхозами области. Шефы оказывают им помощь не только в период уборки урожая, но и в строительстве жилья, объектов культурно-бытового назначения, животноводческих комплексов.

Многие рабочие и специалисты петропавловских заводов за ударную работу на жатве хлебов удостоены правительственных наград.

Умелых механизаторов растят в профессионально-технических училищах. Ежегод-

Кәсіпті-техникалық училищелерде білімді механизматорлар шығалады. Жыл сайын селоға жумуш істеу үшін Петропавлдағы пединституттың және арнаулы орта оқу орындарының мың жарымаға жуық түлектері келеді.

— Түнгі қырман басы бірер сағаттық тыңшытыққа бөленген. Үлкен қаладан келіп, егін орағын тұңғыш рет телевизордан емес, өз көздерімен көрген студенттер гитараға қосылып, оң шырақ отыр:

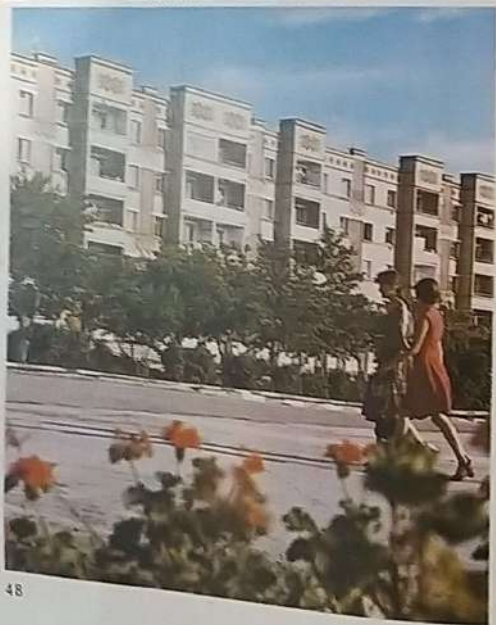
Қырманнан қайтар кезінде,
Қырақдан күтіп ал дөші!

но из Петропавловска приезжают работать на село около полутора тысяч выпускников пединститута и средних специальных заведений.

— Немного затих ночной ток. Студенты, приехавшие из большого города, впервые увидевшие уборку не по телевизору, неграмотно поют под гитару, чуть переиначив слова известного стихотворения:

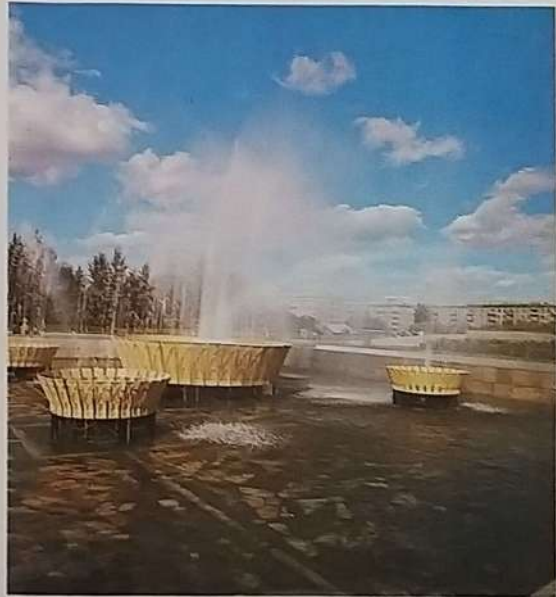
Чужого хлеба не бывает,
Кто этого не понимает,
Тот главного не понимает...

Қала панорамасындағы көзге үйреншәкті сурет — мұнаралы қран. Петропавл қауырт өсіп келеді. Мұнда жыл сайын 100 мың шаршы метр тұрғын үй пайдалануға беріледі, оның жаңалығы да арта түсуде. Үй қабаттарының биіктігі де бүгінгі Петропавлға тән көз қуантар көрініс. Ұзақ жылдар бойы салынған бір қабатты кварталдар бұзылып, олардың орнын жаңа микроаудандар басуда.

Привычные штрихи в панораме города — башенные краны. Петропавловск интенсивно строится. Ежегодно здесь сдается в эксплуатацию 100 тысяч квадратных метров жилья, растет его комфортность. Повышенная этажность — еще одна из примет сегодняшнего Петропавловска. Город растет вверх потому, что обступившую его пашню нельзя заливать асфальтом. Построенные за многие годы одноэтажные кварталы теперь сносятся, на их месте возводятся новые микро-районы.

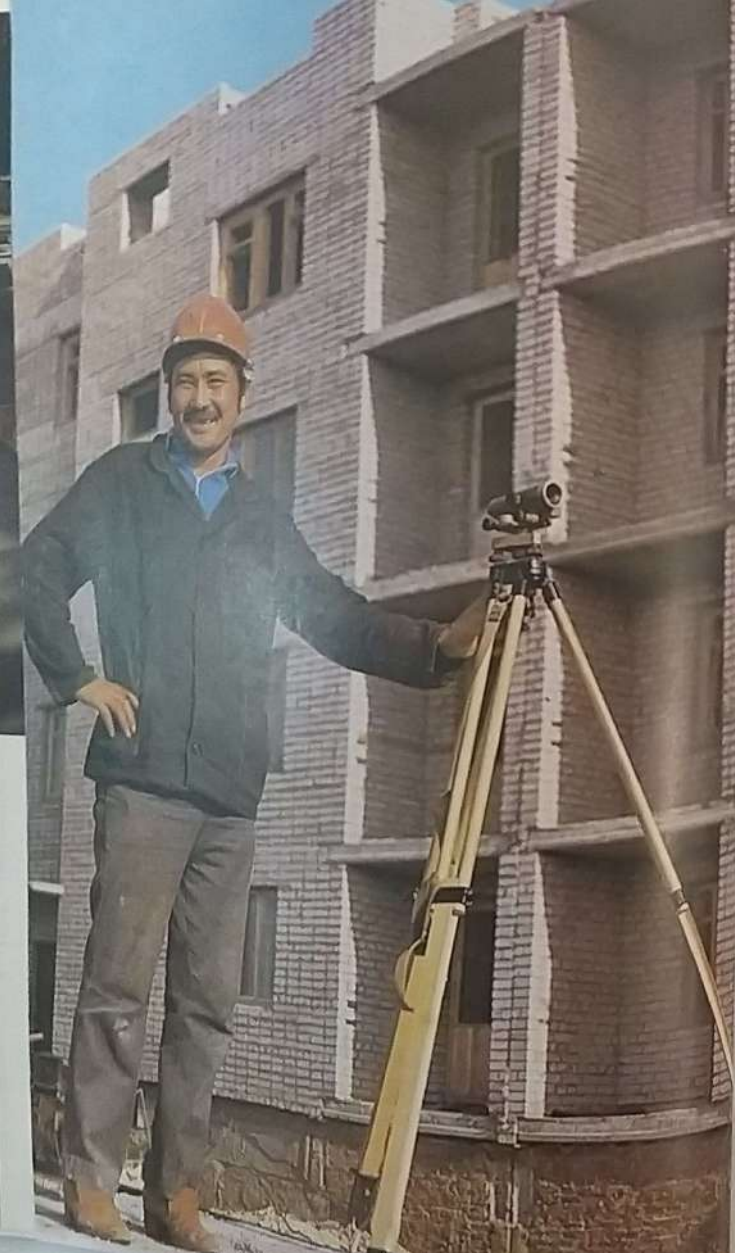

Қанатын кеңге жайған құрылыс қарқыны жедел даму үстіндегі қазіргі жағдайда Қазақстанның осынау байырғы қалаларының бірінің өзіндік бетбейнесін бұзбай сақтап қалуға өте-өте маң беріліп отыр. Мұны «Севгражданпроект» институты сәулетшілері өзінің басты міндеттерінің бірі санайды. Петропавлда 10—15 жыл болмаған адам қаланы танымай қалуы да ықтимал. Оның көшелері жаңарып, алаңдар пайда болып, жаңа құрылыстың биік қабаттары бой түзеуде

Сохранить своеобразие, лицо одному из старейших городов Казахстана в условиях интенсивного поточного строительства — одна из главных задач архитекторов института «Севгражданпроект». На их счету немало интересных решений. Тому, кто не был в Петропавловске лет 10—15, не узнать города. Преобразовались и похорошели его улицы, появились новые площади, выросли этажи новостроек

Петропавл
 жылға жаңғыру үстін-
 де Қала құрылысының
 2000 жылға дейінгі
 кезеңге есептелген бас
 жоспары бойынша
 құрылыс жүйелі түрде
 жүргізіліп, «Тұрғын
 үй-91» программасы
 ойдағыдай атқары-
 луда. Маңдай алды
 жұмысшылар коллек-
 тивтерінің ішінде
 Социалистік Еңбек
 Ері Х.-Ж. Мусина-
 ның бригадасы бар.
 60 жылдардың басы-
 нан бастап қала көкө
 бой созып өсе бастады,
 ал бүгінде облыс
 орталығы тұрғындары-
 ның 60 проценттен
 астамы көп қабатты
 үйлерге қоныс-
 танған

Теміржолшылар поселкесі аршындап өсіп, амарланып келеді. Оның микроаудандарын салуға СМП-705 бригадалары қатысады. Алғаш рет бригадалық-мердігерлік осында игерілді. Еңбекті ұйымдастырудың озық тәсілі жұмыс нәтижесін едәуір арттыруға, пайдалануға берілетін объектілердің сапасын жақсартуға, мүлкіндік жасады. Құрылыс мерзімі қысқарды. Қоныстанушылардың қуанышында шек жоқ. Ал олардың алғысы — құрылысшылар үшін ең үлкен қуаныш.

Быстро растет и развивается поселок железнодорожников. На строительстве его микрорайонов работают бригады СМП-705. Здесь в числе первых освоили бригадный подряд. Прогрессивная форма организации труда позволила значительно поднять выработку, улучшить качество сдаваемых объектов. Сократилась и сроки строительства. Новоселы довольны. А для строителей нет большей радости, чем благодарность новосела.

Петропавл құрылысшыларының қалалық оқу бөліміне нағыз осы заманғы жоба бойынша салынған, кең де жарық кластары, өзінің спорт

комплексі бар, қажетті барлық кабинеттермен және лабораториялармен жабдықталған жаңа мектеп үшін бермеітін жылы жоқ

Негізінде, чтобы строить Петропавловск не передали торно новую школу, причем построенную по самому современному проекту, просторную,

со светлыми классами, оборудованную всеми необходимыми кабинетами и лабораториями, имеющую свой спорт-комплекс

Мне, мұнау — «үстемтә». Барлық жердегі сияқты Солтүстік Қазақстанда да балалар сүйсіпеншілікке бөленген. Оларға арнап ондаған бақшалар мен яслилер, пансионаттар мен яндей орындар салынған. Құрылыс тек жергілікті бюджет есебінен ғана салынбайды. Облыстың көптеген өнеркәсіп орындары әлеуметтік инфрақұрылымды дамытуға қаржы бөле отырып, өң алдымен мектеп жасына дейінгі және мектеп жасындағы балалар мекемелерін селуге айрықша қамқорлық жасайды.

Солтүстік Қазақстанда барлығы 400-дей балабақша бар. Олардың саны жыл өткен сайын өсе түсуде.

Вот он — «привилегированный класс». Как и везде, в Северном Казахстане дети окружены любовью. Для них построены десятки детских садов и яслей, пансионатов и здравниц. Строительство ведется не только за счет местного бюджета. Многие промышленные предприятия области, вкладывая средства в развитие социальной инфраструктуры, заботятся прежде всего о строительстве детских дошкольных и школьных учреждений. Рабочие завода имени Куйбышева, шефы детского сада «Звездочка», приложили много выдумки в его оформлении. Всего в Северо-Казахстанской области около 400 детских дошкольных учреждений. И с каждым годом их число растет.

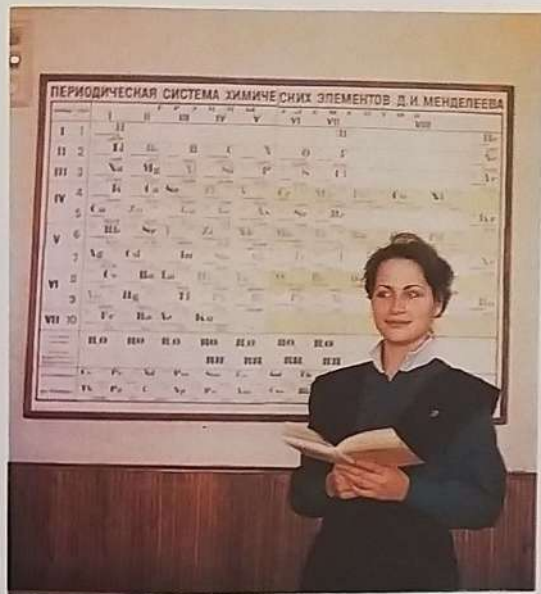
Бұл өлкеде 130-дан аса орта мектеп бар. Біреулерінде қазіргі оқушылардың ата-аналары оқыған болса, енді біреулері су жаңа. Бірақ қай-қайсында болсын сапалы білім алуға барлық жағдай жасалынған. Тамаша жабдықталған кабинеттер мен лабораториялары бар. Село мектептерінде де, балалар спорт және музыка үйірмелеріне қатысып, қалаған ісімен айналыса алады, мектеп кітапханаларынан жаңы сүйген кітаптарын алып оқиды. Ал бос уақыттарында өздерінің ең сүйікті орнына айналып ертегі қалашығына тартады.

Более 130 средних школ в крае. Есть среди них и такие, в которых учились дедушки сегодняшних школьников, есть и совсем новые. Но и в тех и в других созданы все условия для полноценной учебы. Имеются прекрасно оборудованные кабинеты и лаборатории. И в сельских школах, ребята всегда найдут занятия по душе в спортивных и музыкальных кружках, интересные книги их ждут в школьных библиотеках. А детский сказочный городок, где они проводят свободное время, пользуется особой любовью.

Процесс обучения сегодня стал глубже, сложнее, интереснее. Научно-технический прогресс, переснащение производства средствами электроники и автоматики, робототехники требуют от учащихся более глубоких и разносторонних знаний. По старинке ими не овладеть. От лекции, от урока учащиеся переходят к практическим занятиям в специализированных кабинетах. Особое внимание — качеству подготовки рабочей смены. В профессионально-технических училищах и техникумах работают опытные преподаватели, занятия с учащимися проводят передовики и новаторы производства, специалисты, ученые и ведут конкретный разговор о том, с чем ребята встретятся на производстве

Бүгінде білім беру процесі тереңрек, күрделірек, қызықтырақ. Ғылыми-техникалық прогресс, өндірісті электроника мен автоматика, робот техникасы құралдарымен қайта жарқандандыру оқушылардың неғұрлым терең және жан-жақты білімді болуын талап етеді. Ондай білімді есің тәсілмен ала алмайсың. Жұмысшы ізбасарларын даярлау сапасына айрықша мән беріледі. Кәсіптік-техникалық училищелер мен техникумдарда тәжірибелі оқытушылар жұмыс істеді, оқушыларға өндіріс озақтары мен жаңашылдары, мамандар, ғалымдар сабақ береді, олар өндіріске барған балалардың алдынан қандай жайлар тал болатыны туралы әңгіме қозғайды.

Каспик теberлик апарар жол сол каспикти, элпесин уйренуден, алдыгы буин агалардык акыл-кенесинен, енесинен басталады. Солтустик Казакстаннын коптеген кыздары ушин айгили тигиши, Социалистик Енбек Ери, Казак ССР Мемлекеттик сыйлыгынын лауреаты С Байсаринанын амри мен енбек жолы улги-енеге десе де боледи.

Тажирбесин шакирттерине де уйретуден жалмилайтык. Мине, онд олар да устаз енесин кайталап, дол сол «Комсомолка» фабрикасында жагсы шеберлер санатында жур Ал, негизинен, тагы да сол кыздар очитын педагогикалык умилещеде болашак мугалимдер мен тарбиешилер даврлануда. Уз шакирттерине олар не бере алады, кандай жан сулуугымен баурай алады?

Путь к профессиональному мастерству лежит через познание азов ремесла, начинается с совета старшего, его примера. Таким примером для многих девушек в Северном Казахстане может стать жизненный и трудовой путь знатной швеи, Героя Социалистического Труда, лауреата Государственной премии Казахстана С Байсаринной. Как красиво она работала. Тому же старалась научить своих учениц. И идут девушки по ее стопам, становятся хорошими мастерами на той же фабрике «Комсомолка». А в педагогическом училище, где занимаются тоже в основном девушки, делают первые шаги будуще учителя и воспитатели. Что смогут передать они своими подопечным, какими качествами души увлечы?

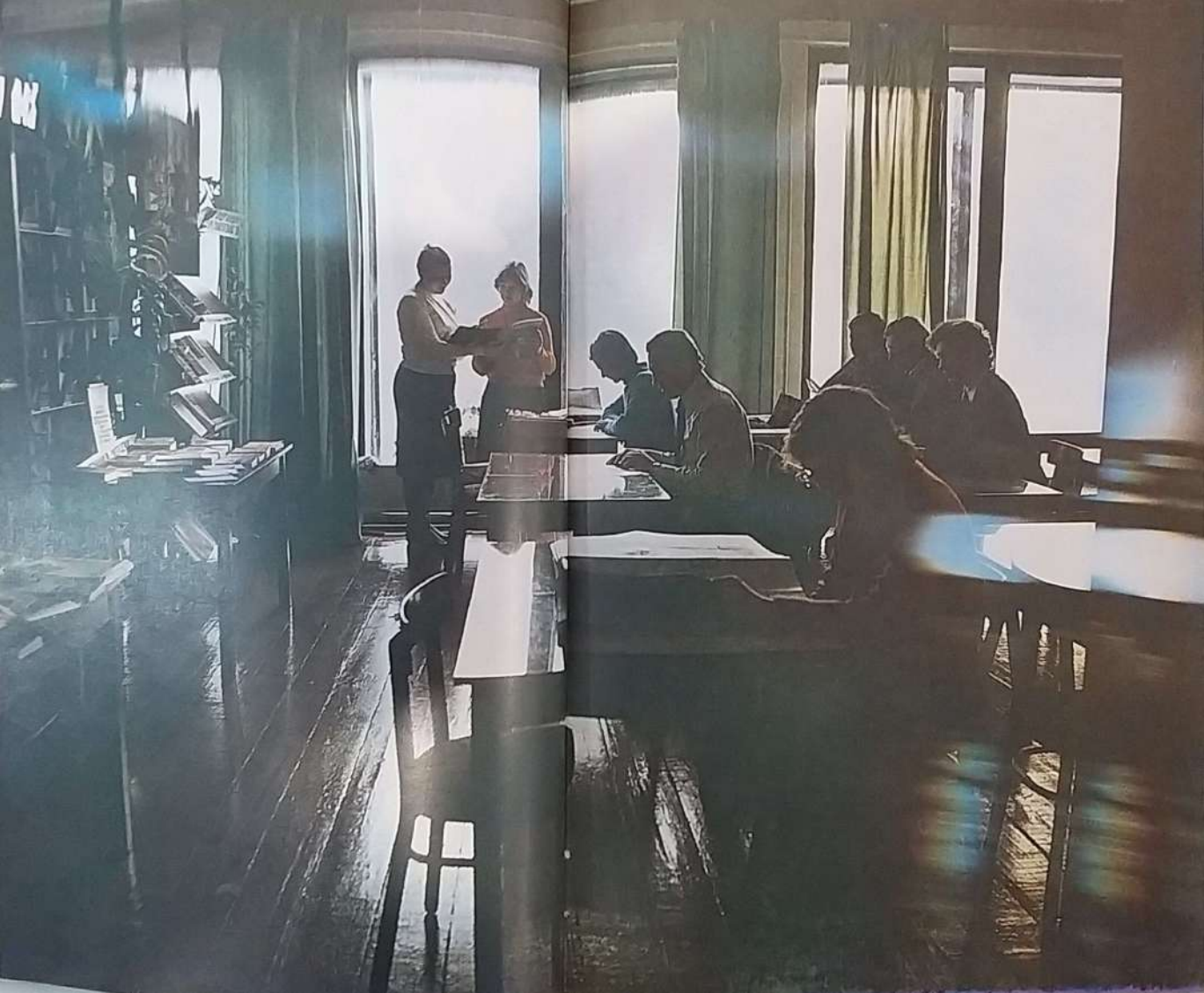
«Дүниеде, — дейді Габи́т Мұсрепов — кәсіпкерлернің бірі, — туған өліңнен артық ел де жоқ, жер де жоқ. Сол өліміздің құлпыра түсер шағына келе жатырмыз».

Солтүстік Қазақстан — көрнекті жазушылар Габи́т Мұсрепов, Саби́т Мұқанов, Иван Шуховсынды кәлемгерлердің отаны. Олар туған жерге жиі-жиі келіп достарымен, жерлерімен кездесуді ұнататын, өлкенің өткен тарихын жақсы біліп, оны кәстерлей білуді үнемі айта жүретін еді. Олардың үшкір кәлемінің арқасында Солтүстік Қазақстан жері совет әдебиетінің беттерінен де орын алды.

«На земле нет края лучше того, где ты родился и вырос, — говорит один из героев Габи́та Мұсрепова, — я хочу, чтобы он был еще лучше».

Североказахстанская земля — родина больших советских писателей, земляков, Габи́та Мұсрепова, Саби́та Мұқанова, Ивана Шухова. Они любили сюда приезжать, встречаться и подолгу беседовать с друзьями, хорошо знали историю этого края, завещали ее хранить. Благодаря им северокзахстанская степь стала одной из страниц советской литературы.

Сотрудник Казах-
жумиясы, табан
алдығы сапыда
логонаты депосын
коллективі келесі.
Оның қатары мен
самы жаңа партия
мен — ПТУ-72 Бо-
лық қасиетімен
қалак үндісімен
түлексінен тала-
да. Болашақ тарих
ты машина көп
жанды Білім, қол
нарсеге қауығы
қарек. Бұл орында
қандаршылардың
кәмет баға мәлімет
Тәжірибел тәжірибел
қасында болса, ең
қрын деген оқу про-
граммасы да бұны
емес. Құрметті тәжір-
шілерің, Петропав-
л қаласының құрметті
азаматы Кигара
Азметов сондай
жандардың бірі

Сенде правоуго-
льнй отряды
рабонного класса
Северного Казах-
стана — коллектив
конюшенного дело.
Каждый год в него
привлекается новое по-
ложение — выпуск-
ники базового про-
граммы ПТУ-72.
Многому должен
научиться, много
должен уметь буду-
щие специалист
производства, меце-
дника, здесь помощь
нужна. Трудная
учебная программа
становится по плечу
молодому человеку,
когда рядом
опытный наставник,
таким, как Кигара
Азметов, почетный
металлургом, и
почетный гражданин
города Петропав-
ловска.

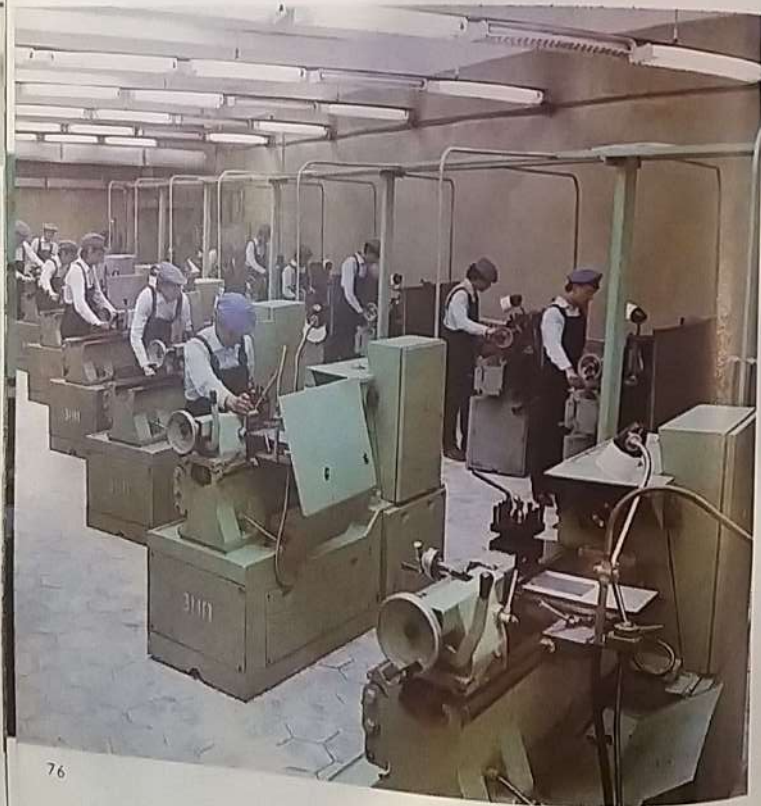

Солтүстік Қазақстан облысы республикадағы тиіс игерген облыстардың ішінде бірінші болып егін арағын өз күшімен атқаруды үйренді. Бұған механикатор кадрларын даярлаудың кең ерістеген жүйесі себепші болды. Жыл сайын 500 тракторшы мен 2100-ден аса комбайншы курстарда оқып, право алып шығады. Алтын астық жорығына мыңдаған жігіттер мен қыздар қосылады. Олар аңызда бірде-бір масақ қалдырмау үшін қажырлы еңбек етеді.

Северо-Кавказская область первая среди целинных областей республики научилась обходиться на уборке урожая собственными силами. Этому способствовала развернутая система подготовки механизаторских кадров. Петропавловск, рай. Мамлютка, Булаево, Сергеевка и другие направляют в период жатвы на помощь селянам три тысячи комбайнеров и трактористов. К уборочной страде подключаются тысячи юношей и девушек. И работают так, чтобы не осталось на стерне ни одного колоска.

Бірінші Май немесе Октябрь мерекесі... Урмелі оркестрдің салтанатты үні таңғы тыныштықты дүр еткізіп маршқа басқанда ту ұстаушылардың құрама колоннасы дәстүр бойынша Петропавл еңбекшілерінің демонстрациясын бастап жүріп береді. Ұзақ жылдар бойы оның алдыңғы сапында қаланың құрметті тұрғыны Степан Федорович Башкиров жүруші еді. Жұмысшы табы келе жатқаны бірден байқалатын. Тудың сабы мығым қолда, аяқ басысы нық, кеудесі толған орден, қыран қабақ, қырағы көз.

Өзінің бүкіл өмірі арқылы туған қаласының бас көшесімен алшақ басып өту құрметіне жеткен адам дәл осылай өңселеніп еркін жүрсе несі бар!

Степан Федорович қадір-құрметтен де, абырой-беделден де кенде емес, қатардағы токарь ғана болса да Петропавлдың еңкейген кәрісі мен еңбектеген баласына дейін оны жақсы біледі. Ол — шебердің шебері.

Соғыс басталғанда Степан он алты жаста еді. «Сенің орның майданда емес, заводта. Жауды сенсіз-ақ қиратамыз. Бар, жөнел, — деп бұйырды әскери комиссар. — Заводта жүріп те жеңіске жұмыс істеуге болады. Тек жауынгерше істесең жетіп жатыр». Петропавл атқарушы механизмдер заводының жас токары Степан Башкиров сол бір ұзақ-ұзақ сменаларда абыроймен еңбек етті. Соғыс бітпей жатып жасы келді де, ол әскерге шақыртылып солдат гимнастеркасын киді. 1945 жылы Қызыл Жұлдыз орденін жарқырата тағып жеңіспен оралды.

Үйге оралу деген ол үшін заводтың, өз станогына, қарапайым да болса өзі үшін қадірлі, соншалықты қастерлі жұмысына оралу еді.

Қырық жыл ішінде оның қолынан қыруар дүние шықты, оның кескіші тимеген тетік болмаған-ақ шығар. Көп жылғы адал ері жоғары өнімді еңбегі лайықты бағасын алды — Степан Федорович Ленин, Октябрь Революциясы, Еңбек Қызыл Ту ордендерімен наградталды.

Тәғы бір нәтиже туралы айта кету орынды: әмбебап токарь С. Башкиров тек тетік жоньп қана қайған жоқ — мінез-құлқ та «жоньп», сансыз шәкірттерінің ерік-жігерін шыңдады. Заводта ең алғашқылардың бірі ретінде оған жастардың еңбек сіңірген тәлімгері атағы берілуі де тегін емес.

Степан Федорович дене тәрбиесімен және спортпен өмір бойы айналысып келеді. Қазір де таңертеңгілік жүгіріп алмаса ішкен асы бойына тарамайды. Ардагер дәйім бабында. Енді қалай деп едіңіз: заводта С. Башкировтың жұлдісіне волейбол турнирі өткен сайын жеңімпаз команданы оның өзі құттықтайды.

Первомай или годовщина Октября... Когда праздничная медь духового оркестра, разорвав утреннюю тишину, грянет марш, сводная колонна знаменосцев по традиции открывает демонстрацию трудящихся Петропавловска. Долгие годы в первых рядах ее шагал почетный житель города Степан Федорович Башкиров. Было сразу видно — идет рабочий класс. Древо знамени зажатое в крепкой руке, поступь твердая, вся грудь в орденах, взгляд гордый, прямой.

Да и почему не гордиться человеку, всей своей жизнью заслужившему право идти по главной улице родного города с высоко поднятой головой?

Ни уважения, ни известности Степану Федоровичу не занимать, в Петропавловске его знают от мала до велика. И это при том, что должность у него незаметная, рядовая — токарь. Должность рядовая, но в ней он — генерал, из мастеров мастер. Шестнадцать лет было Степану, когда

началась война. «На завод иди, а не на фронт. Без тебя обойдемся. Шагом марш, — скомандовал военком. — Для победы можно поработать и на заводе. Если по-боевому». Молодой токарь Петропавловского завода исполнительных механизмов Степан Башкиров работал в те долгие смены на совесть. Только не обоблась война без него. В свой срок легла и на его возмужавшие плечи солдатская гимнастерка. В победном 1945-м вернулся домой с орденом Красной Звезды.

Вернуться домой — значило для него и вернуться на завод, к своему станку, к своей не громкой, но единственной для него и столь необходимой работе.

За четыре десятка лет многое сделано его руками, не было детали, к которой он не прикоснулся своим резцом. Многолетний добросовестный и высокопроизводительный труд отмечен достойно — Степан Федорович награжден орденами Ленина, Октябрьской Революции, Трудового Красного Знамени.

И еще об одном нужно сказать: не только детали точил токарь-универсал С. Башкиров — «обтачивал» характеры, закалял волю своих бесчисленных учеников. Недаром ему одному из первых на заводе присвоено звание заслуженного наставника молодежи.

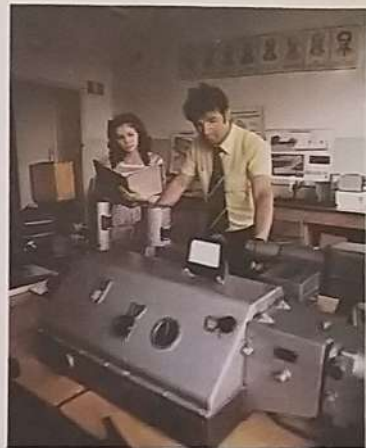
Всю жизнь дружил Степан Федорович с физкультурой и спортом. И сейчас утренние пробежки для него обязательны в распорядке дня. Держит себя в форме ветеран. А как же: пройдет на заводе волейбольный турнир на приз С. Башкирова — ему команду-победительницу награждать.

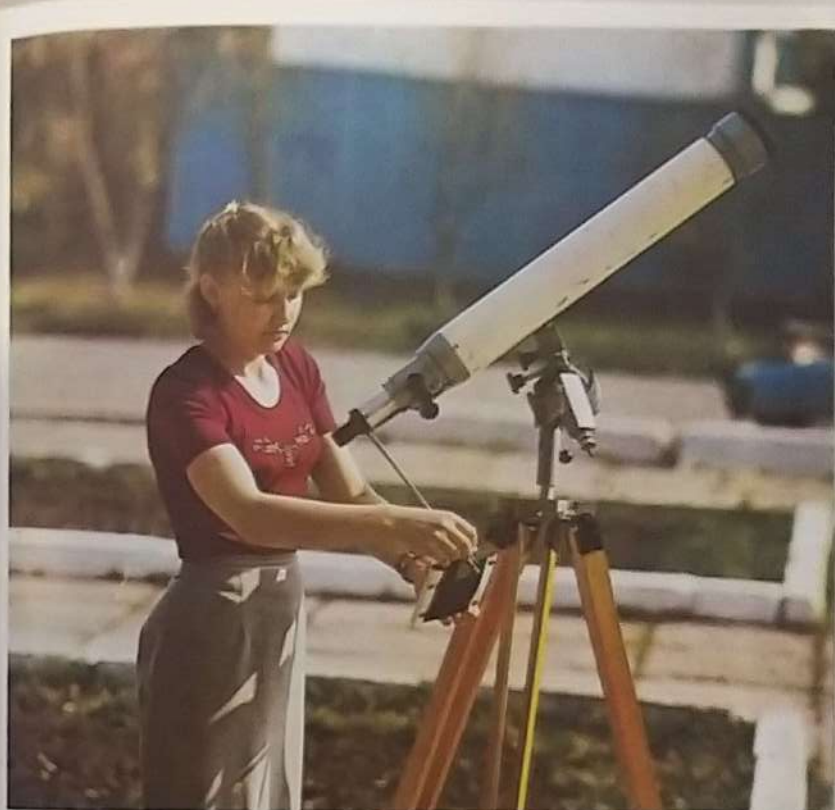

Кәсіпорындар мен шаруашылықтардағы электрмен есептеу машиналарының /ЭВМ/ неғұрлым жаңа түрлері барған сайын толығырақ түсуде. Электроника-ауыл шаруашылық өндірісінің де, өнеркәсіп өндірісінің де маңызды буынына айналды. Информатика сабақтарынан — еса құрделі программалар құруға дейін. Жаңа техниканы игерушілердің өгер жолы міне осындай. Жас программашылар халық шаруашылығы үшін қажетті де жауапты тапсырмаларды орындайды

Сегодня уже становятся анахронизмом бухгалтерские счеты и арифмометры. На предприятиях и в хозяйствах растет парк все более современных поколений ЭВМ. Электроника стала важным звеном как сельскохозяйственного, так и промышленного производства. От уроков информатики — к составлению сложнейших программ. Таков путь тех, кто осваивает новую технику. Молодые программисты выполняют ответственные задания, имеющие реальную народно-хозяйственную задачу

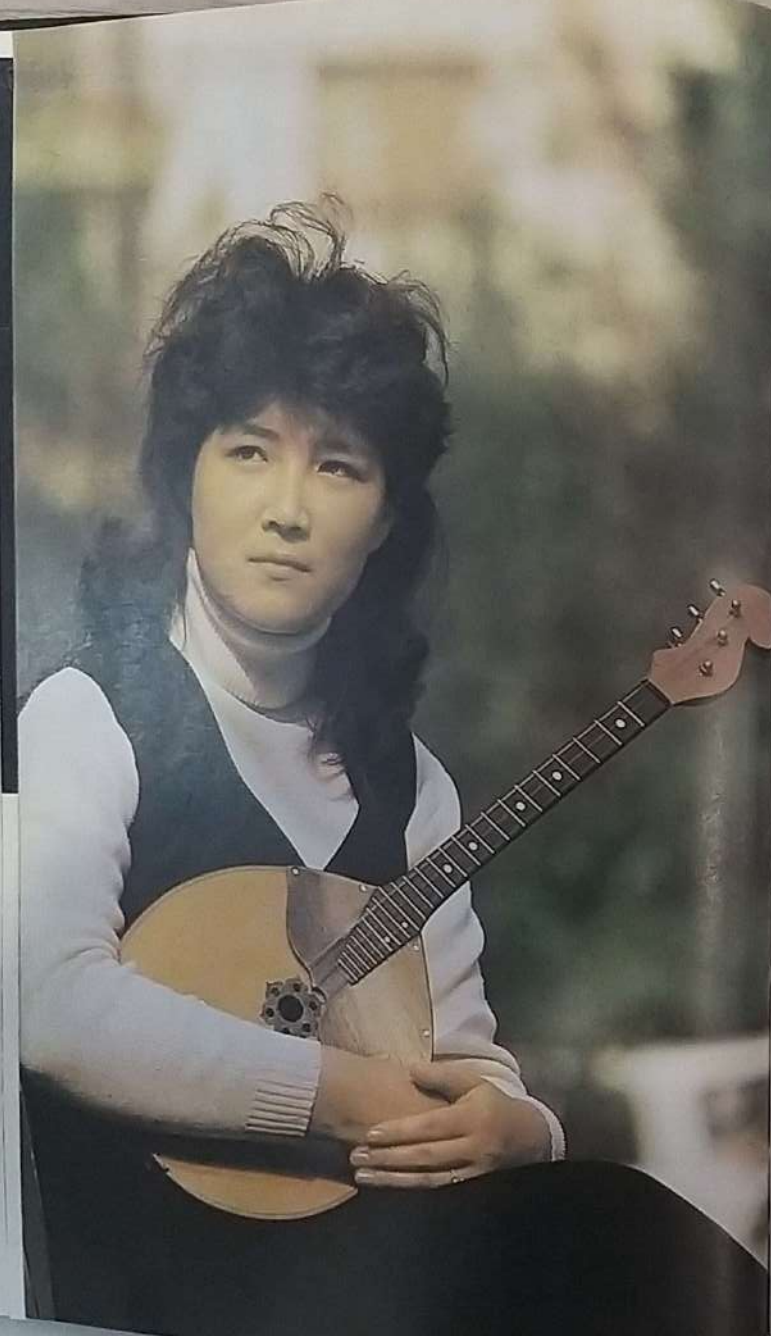

Солтүстік Қазақстанның ғылыми потенциалы жедел қарқынмен өсіп келеді. Ауыл шаруашылығындағы ғылыми ізденістерге кеткен шығындардың тез арада орны толаған. Мал шаруашылығының өркендеп дамуына Солтүстік Қазақстан мал шаруашылығы ғылыми-зерттеу институты ғалымдарының ұсыныстары иппалып тигізуде. Студенттердің ғылыми қоғамдарына басқару қатысып от салықтарының тәрбиелік жөні зор, ол болашақ мамандардың творчествоға деген ақындығын өсітіп, талабын ұштайды.

Бұрынғы темпке өсетін ғылымның потенциалы Солтүстік Қазақстанда. Заттарды нақты ғылымға аударуға ғылымға қызығушылықпен қарайтын жастар өсіп келеді. Ғылымға қызығушылықпен қарайтын жастар өсіп келеді. Ғылымға қызығушылықпен қарайтын жастар өсіп келеді.

Петропавл музыка училищесі көпке танымал оқу орны. Тулеп ушқан өнерпаз тулектері оның мерейін асыра түсуде. Біреулері шын ықыласпенілмен балаларды музыкаға баулыса, енді біреулері белсенді концерттік қызметімен танылып жүр. Конкурс лауреаты атанғандары да бар. Ал оқу жылдары есте ұзақ сақталады. Себебі бұл дегеніңіз — алғашқы гастрольдық сапарлар, алғашқы концерттер, алғашқы жетістіктер, талмай ізденіспен келген алғашқы сый-құрмет қой

Велик авторитет Петропавловского музыкального училища. Его поддерживает не одно поколение выпускников. Одни с увлеченностью участвуют в музыке детей, другие занимаются активной концертной деятельностью. Есть и свои лауреаты конкурсов. А годы учебы запомнятся надолго. Ведь это и первые гастрольные поездки, первые концерты, первые успехи, первые аплодисменты, заслуженные трудом нелегким

Н. Погодин атындағы Солтүстік Қазақстан облыстық орыс драма театрының репертуарында классикалық шығармалар да, қазіргі заман туындылары да бар.

1987 жылы театр тұңғыш рет Москваға гастрольге барып, оның шымалдығын Островский Үйінде ашты — ұлы драматургтің «Сынның бақыр да жоқ еді, алтыңа тап болдық» дейтін комедиясын қойды. Театр репертуарында осы өлкенің тарихынан сыр шертетін қойылымдар да баршылық. «Сайпырған солдат Ярослав Гашек» атты қаһармандық комедия, міне, сондай спектакльдің бірі. Бұл пьесада тегдыры Петропавлмен тығыз байланысты болған чех жазушы-интернационалисі жайында айтылады. Республиканың осынау байырғы театры өз көрермендерін С. Мұқановтың ұлы қазақ ғалымы, ағартушысы туралы тарихи драмасы «Шоқан Уәлихановпен» таныстырды.

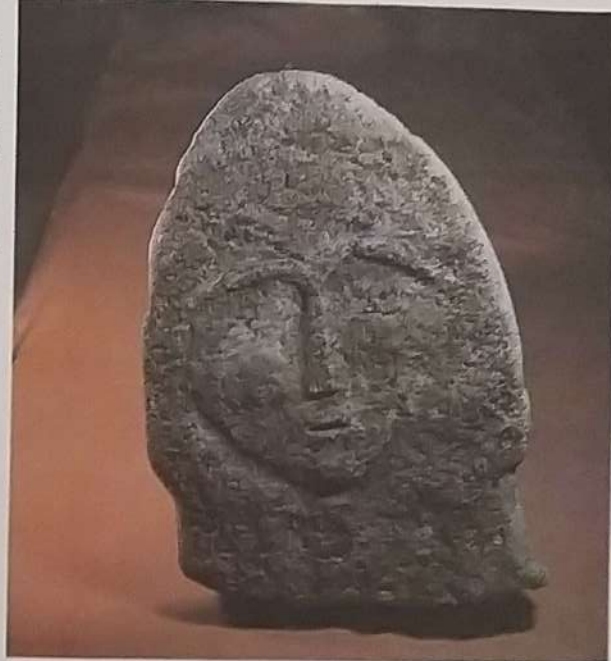
В репертуаре Северо-Казахстанского областного русского театра драмы им. Н. Погодина — и классика, и современность. В 1987 году театр впервые был на гастролях в Москве и начал их в Доме Островского комедией великого драматурга «Не было ни гроша, да вдруг алтын». Все шесть гастрольных спектаклей были доброжелательно встречены московским зрителем, критикой. На сцене театра находят воплощение страницы истории края. Героическая комедия «Бравый солдат Ярослав Гашек» органично вошла в репертуар и рассказывает о чешском писателе-интернационалисте, чья судьба была связана с Петропавловском. Старейший театр республики познакомил зрителей и с исторической драмой С. Муканова о великом казахском ученом-просветителе «Чокан Валиханов».

В Петропавловске один из лучших в республике краеведческий музей. Богаты его фонды, интересные экспозиции. Много работают археологи музея, выезжают в экспедиции, реставрируют экспонаты, занимаются научными изысканиями.

По крутицам сотрудники музея собирают предметы быта крестьян-переселенцев, реликвии военных лет, героической целинной эпопеи. Одним из старейших музеев Северного Казахстана является музей в селе Явленка. Из бабушкиных сундуков, заветных шкатулок доставалось все, что могло рассказать о прошлом. Восстанавливались имена людей, чьи дела не должны быть забыты. В Явленке создана и первая сельская картинная галерея

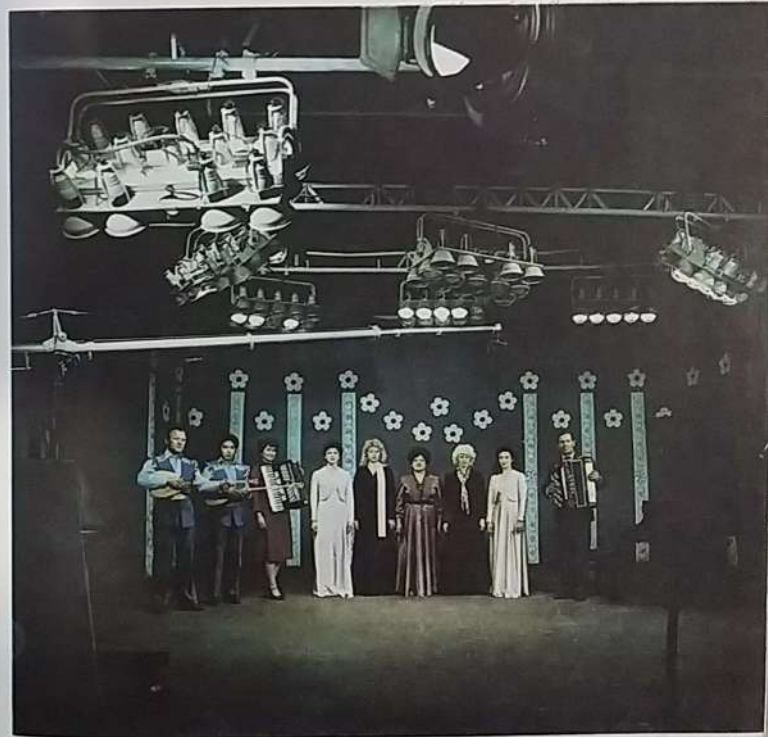
Республикадағы ең таңдаулы өлке таныу музейлерінің бірі Петропавлда. Оның қоры бай, экспозициясы қызғылықты. Музейдің археологтары экспедицияға шығып, экспонаттарды қалпына келтіріп көп жұмыс тындырды. ғылыми ізденістермен айналысады. Музей қызметкерлері жер ауып келген шаруалардың тұрмыс заттарын, соғыс жылдарының реликвияларын, тың ерлігіне байланысты деректерді жинайды. Солтүстік Қазақстандағы ең байырағы музейлердің бірі Явленка селосында. Әжелердің сандығынан, көне қобдишаларынан ескі өмірдің шежіресін шертеді-ау деген заттар түгел жиналды. Артына өлмейтіндей іс қалдырған адамдардың есімі жаңғыртылды

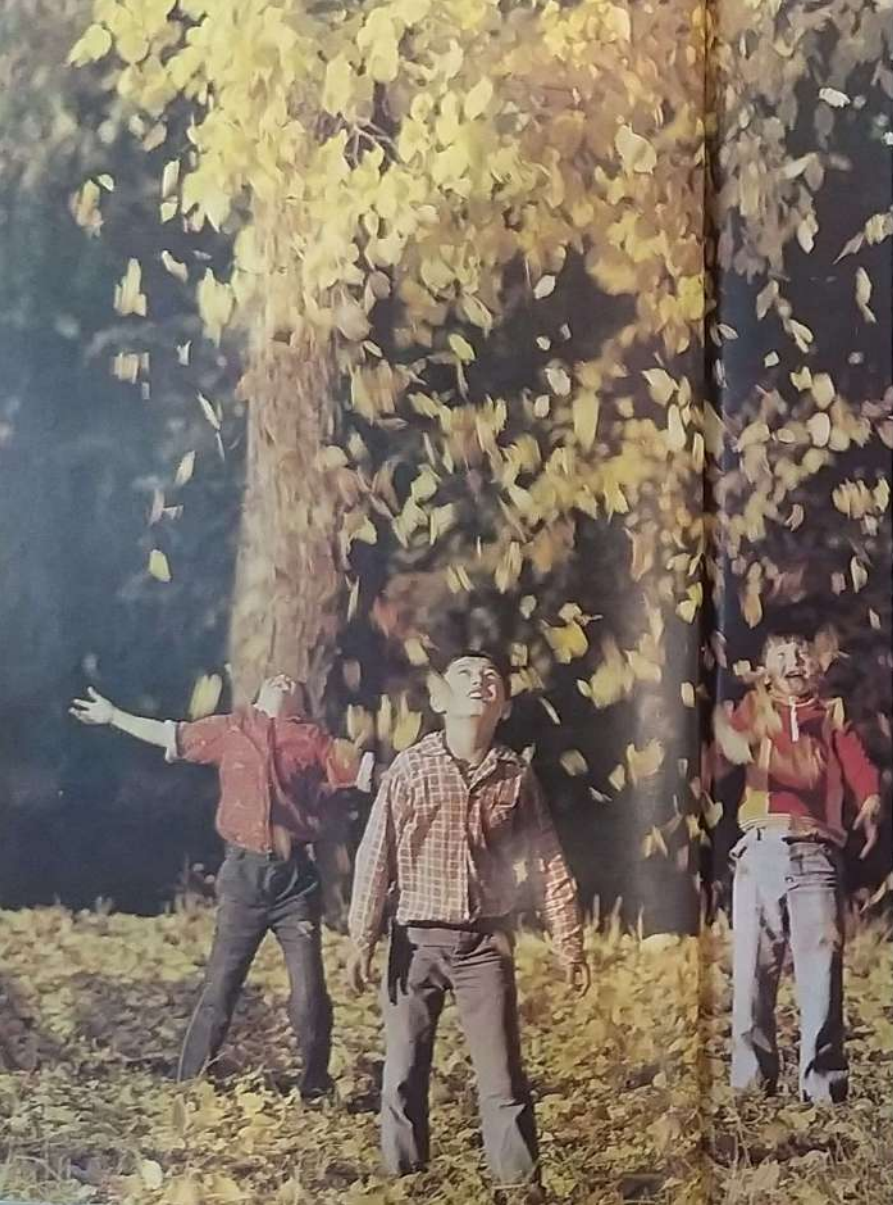
Петропавлда облыстық телевизия студиясы жұмыс істейді. Оның программасының мазмұны жыл сайын байи түсуде. Техникалық қайта жабдықтау күрделі хабарлар әзірлеуге, спектакльдерден, аса маңызды саяси және мәдени оқиғалардан трансляция жүргізуге мүмкіндік береді. Телевизия көркемгерлердің коллективтерінің творчасы жайында әңгімелейді, халық талантарымен таныстырады

В Петропавловске работает областная студия телевидения. С каждым годом обогащается содержание ее программ. Техническое перевооружение позволяет готовить сложные передачи, вести трансляции спектаклей, важнейших культурных и политических событий. Телевидение часто рассказывает о творчестве коллективов художественной самодеятельности, знакомит с народными талантами

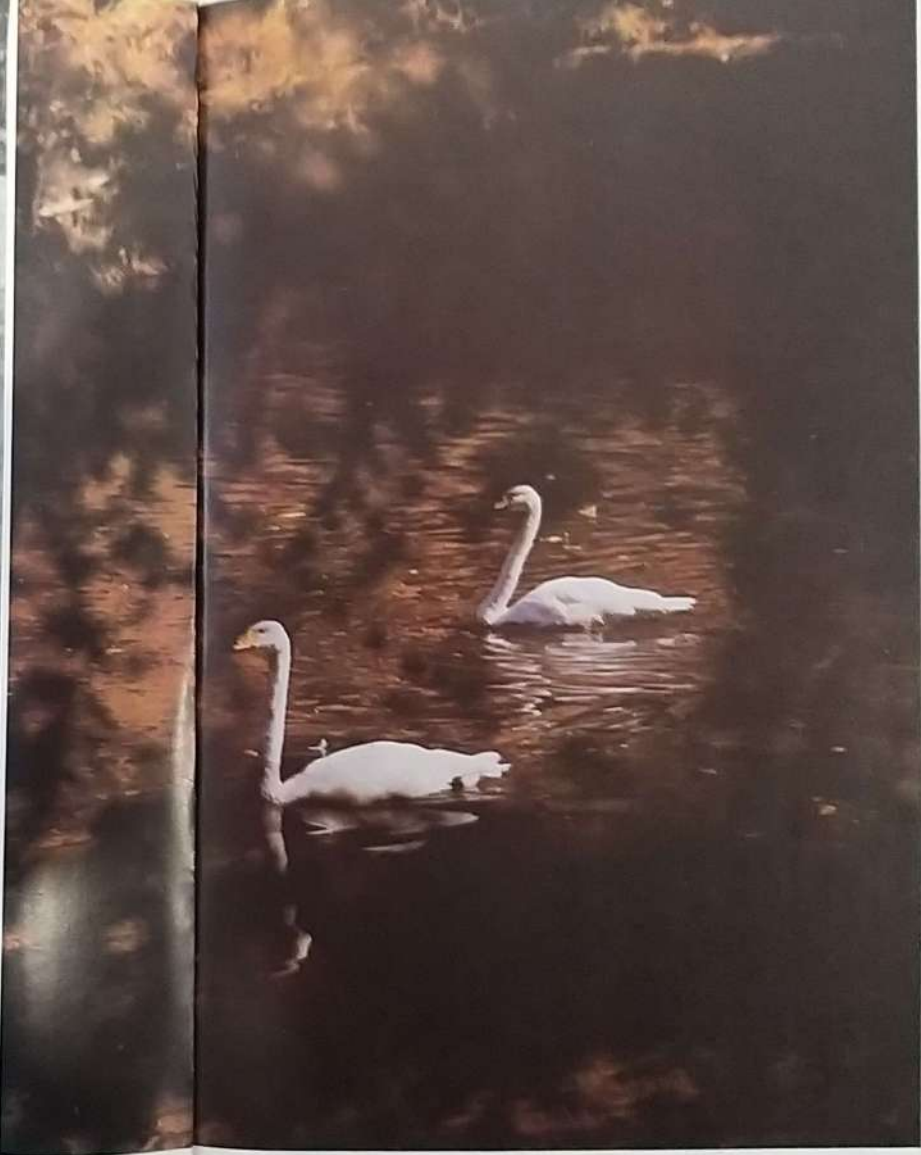

Облыстық балалар ауруханасы — Солтүстік Қазақстанның таңдаулы денсаулық сақтау мекемелерінің бірі. Аурухана осы заманғы медициналық жабдықтармен жарақтандырылған, мұнда білімі мен қасиеті шынайы шеберлігін балаларға деген сүйіспеншілікпен ұштастыра білген абзал жан-дар еңбек етеді. Мұнда кішкентай пациенттер әуелі өз сырқаты жанындағы оңдан арылып, одан соң ада-гүде сауығуы үшін не керектің бәрі бар.

Детская областная больница — одно из лучших учреждений здравоохранения Северного Казахстана. Больница оснащена современным медицинским оборудованием, и работают здесь люди, несомненный профессионализм которых умножен любовью к детям. Здесь делается все, чтобы маленькие пациенты сначала забыли о болезни, а потом и вылечились.

Революцияға дейін-ақ республиканың солтүстігінде, негізінен, астық, өт, тері — қысқасы, өлкенің ең байлығын өңдейтін өнеркәсіп дами бастаған-ды. Мұнда өт-консерві заводы, диірмендер, май ағырушы орындар, кірпіш заводы болған. Бұлғары заводы хром өңдеумен атағы алысқа тарды.

Әйтсе де, мұнда индустрия 1917 жылы тақыр жерден басталды десе, оның да көдімгідей шындығы бар. Машина жасау, энергетика, ауыр өнеркәсіп — міне, осының бәрі кейін келді, соғыс алдындағы және соғыстан кейінгі жылдары дамып шығайды.

Бүгінде Солтүстік Қазақстанның индустриясы несімен сипатталады? Өнеркәсіп өндірісінің үлесіне барлық өнімнің 55 проценті келеді. Машина жасау өнеркәсіптің жетекші саласына айналды. Шағын метражды двигателдер, сондай-ақ Киров, Куйбышев, Калинин және Октябрь революциясы атындағы заводтардың, атқарушы механизмдер зауытының өнімі республикамыз бен елімізде ғана емес, СССР-ден тысқары жерлерге де белгілі.

Шағын литражды двигателдер зауыды Солтүстік Қазақстандағы машина жасау индустриясының ірі кәсіпорны боп қалыптасты. Алғашқы конструкциялар двигателдері өндірістен әлдеқашан-ақ алып тасталынған. Олардың құрастыру конвейерлеріндегі орнын ауамен салқындатылатын осы заманғы, жел-жеңіл, шағын механизацияда кеңінен қолданылатын үнемді двигателдер басты. Бұлар электр генераторларының, ауыл шаруашылық, жол және құрылыс машиналарының іске қосу тетіктерінде, тозаңытқыш қондырғыларда және көптеген басқа да механизмде қолданылады.

Соғыс жылдарында Солтүстік Қазақстанға көшірілген кәсіпорндар тобында Александров радиозаводы да бар-ды. Оның репродукторлары, дауыс күшейткіштері, радиоаппараттары Жеңіс туралы хабарды таратты. Ал бүгінде кәсіпорын, радио-

Еще до революции на севере республики начинала развиваться промышленность, в основном перерабатывающая зерно, мясо, кожу, словом, все то, чем богат был край. Были здесь мясоконсервный завод, мельницы, салотопни, кирпичный завод. Кожевенный завод славился своей обработкой хрома.

Но если говорят, что индустрия здесь началась после 1917 года почти с нуля, то в этом тоже есть большая доля правды. Машиностроение, энергетика, тяжелая промышленность — все это пришло позже, развивалось и крепло в предвоенные и послевоенные годы.

Чем же сегодня характеризуется индустрия Северного Казахстана? На долю промышленного производства приходится 55 процентов валовой продукции. Ведущей отраслью промышленности стало машиностроение. Известны не только в республике и стране, но и за пределами СССР малолитражные двигатели, а также продукция заводов имени Кирова, Куйбышева, Калинин и Октябрьской революции, завода исполнительных механизмов.

Завод малолитражных двигателей вырос в крупнейшее предприятие машиностроительной индустрии на севере Казахстана. Давно сняты с производства двигатели первых конструкций. Их место на сборочных конвейерах заняли современные, легкие, экономичные двигатели с воздушным охлаждением, которые нашли широкое применение в малой механизации. Они используются для привода электрогенераторов сельскохозяйственных, дорожных и строительных машин, в холодильных установках и многих других механизмах.

В группе предприятий, эвакуированных в Северный Казахстан в годы войны, был и Александровский радиозавод. Его репродукторы и громкоговорители, радиоаппараты сообщили о Победе. А сегодня предприятие выпускает известные радиобибли-

ОСЫЛАЙ
БАСТАЛҒАН ЕДІ

ПОЧТИ
С НУЛЯ

ауесқойларға белгілі, «Қазақстан» және «Есіл» радиоқабылдағыштарын шығарады. Бірінші класты «Медеу-102» стереомагнитоласы өндіріске әзірленіп жатыр. Модельдерді ұдайы жетілдіру, олардың техникалық және эстетикалық дәрежесін арттыру завод рационализаторлары мен енерпат-қыштарының, конструкторлық және дизайн-ерлік топтың талмай ізденіп, тынымсыз еңбектенуіне негіз болып отыр.

Калинин атындағы электроизоляциялық материалдар заводы қайтадан жабықталды. Жаңа куаттардың іске қосылуына байланысты оның бұйымдарының түр-түрі модалы, олар көптеген тұтынушылардың жаппай сұранымына ие болып отыр.

Куйбышев атындағы завод ауыл шаруашылығына аса қажетті, жүкті өзі түсіретін трактор тіркемелерін, сондай-ақ халық тұтынатын товарлардың басқа да 13 түрін шығарады. Эвакуацияланып келген бұл завод та республиканың аса ірі машина жасаушы кәсіпорындарының біріне айналды. Ол ең озық технологиямен жарақтанған. Тіркемелерді данекерлеу жөніндегі автоматтандырылған комплекс, металдарды бояу және лазермен кесу, сандық программалық басқаруға негізделген ондаған станоктар, автоматты және тасқынды-механикалық жүйелер, теңгерілген манипулятор — міне, өндіріске енгізілген жаңалықтардың тек біразы ғана осылар.

Жаңалық қол еңбегінің деңгейін 39 проценттен 30 процентке дейін кемітуге, өндіріс көлемін жұрт арттыруға жағдай жасады. Рекордты еңбек өнімділігіне жеткені үшін заводтың тоқары В. Балов СССР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты атанды, ал тоқары А. Соркинге Қазақ ССР Мемлекеттік сыйлығы берілді. Заводтағы әрбір бесінші адам — рационализатор.

Атқарушы механизмдер заводдың коллективі — көптеген бағалы бастамалардың иесі. Өндірістің жоғары мәдениеті, ғылыми-техникалық прогресс жетістіктерін білгірлікпен пайдалану, жабықтар мен станок-

тарды пайдалануды ауыстыру коэффициенті артыру бұл кәсіпорындары социалистік жарыс жеңімпаздарының қатарына қосты. Завод еңбекті ұйымдастырудың бригадалық формасын енгізу жөніндегі базалық кәсіпорынға айналды. Ол магнитофон өндіру бойынша елімізде бесінші орында, завод оны шығаруды жылына 130 мыңға дейін жеткізді.

Второе рождение пережил завод электроизоляционных материалов имени Калинина. С вводом новых мощностей значительно расширилась номенклатура его изделий, которые пользуются повышенным спросом многочисленных потребителей.

Самостоятельные тракторные прицепы, очень нужные сельскому хозяйству, а также 13 видов товаров народного потребления выпускает завод имени Куйбышева. Завод, тоже переживший эвакуацию, превратился в одно из крупнейших машиностроительных предприятий республики. Оснащен он самой передовой технологией. Автоматизированный комплекс по сварке прицепов, окраска и лазерная резка металла, десятки станков с числовым программным управлением, автоматических и поточно-механизированных линий, сбалансированные манипуляторы — вот далеко не полный перечень новшеств, внедренных в производство.

Новшества позволили снизить уровень труда с 39 до 30 процентов, резко увеличить объем производства. За рекордную производительность труда токарь завода В. Балов был удостоен звания лауреата Государственной премии СССР, а токарю А. Соркину вручена Государственная премия Казахской ССР. Каждый пятый на заводе является рационализатором.

Много ценных инициатив на счету коллектива завода исполнительных механизмов. Высокая культура производства, умелое применение достижений научно-технического прогресса, повышение коэффициента смежности использования оборудования и станков вывели это предприятие в число

победителей социалистического соревнования. Завод стал базовым предприятием по внедрению бригадной формы организации труда. Предприятие занимает пятое место в стране по производству магнитофонов и довело их выпуск до 130 тысяч в год.

Модные и добротные изделия, зачастую с индексом «Н» (новинка), поставляют в торговую сеть швейная фабрика «Комсомолка», фабрика спорттоваров «Динамо» и кожгалантерейная фабрика.

Много объектов на счету крупнейшей строительной организации области — треста «Петропавловскстрой». Среди последних — корпус газомолзавода, сапогавальной и швейной фабрик, мотороремонтный завод, кинотеатр «Казахстан», аэровокзал.

«Агропромстрой» и «Северозелеватормелстрой» ведут строительство на селе. Ими введены в эксплуатацию животноводческие комплексы в совхозах «Астраханский» и «Смирновский», желатиновый завод мясокостной муки, многочисленные телерадиотрансляторы. Крупная сеть водоводов, снабжающих водой сотни степных поселков области, сооружена коллективом «Союзцелинвод» и «Спецводопроводсельстрой».

Большое значение для развития области имеет надежное энергоснабжение. В городе Петропавловске находится одна из крупнейших теплоэлектростанций Казахстана.

Петропавловский энергоузел межсистемными линиями высокого напряжения связан с Единой энергосистемой страны.

Развивается в области дорожное строительство. В ближайшие годы будет закончено строительство дорог с твердым покрытием по всем центральным уездам совхозов и колхозов области.

Область жол құрылысы дамып келеді. Таяу жылдарда облыстың барлық совхоздары мен колхоздарының орталық мекендеріне қатқыл табанды жолдар жүргізу жұмысы толықтай аяқталады.

Область өркендету энергиямен сенімді түрде қамтамасыз етудің маңызы зор. Қазақстандағы ең ірі жылу-электр орталықтарының бірі Петропавл қаласында, Петропавл энерготорпабы жоғары кернеулі жүйелерлік желі арқылы еліміздің Ортақ энергосүйемін қосылды.

Область жол құрылысы дамып келеді. Таяу жылдарда облыстың барлық совхоздары мен колхоздарының орталық мекендеріне қатқыл табанды жолдар жүргізу жұмысы толықтай аяқталады.

Область өркендету энергиямен сенімді түрде қамтамасыз етудің маңызы зор. Қазақстандағы ең ірі жылу-электр орталықтарының бірі Петропавл қаласында, Петропавл энерготорпабы жоғары кернеулі жүйелерлік желі арқылы еліміздің Ортақ энергосүйемін қосылды.

Область жол құрылысы дамып келеді. Таяу жылдарда облыстың барлық совхоздары мен колхоздарының орталық мекендеріне қатқыл табанды жолдар жүргізу жұмысы толықтай аяқталады.

Область өркендету энергиямен сенімді түрде қамтамасыз етудің маңызы зор. Қазақстандағы ең ірі жылу-электр орталықтарының бірі Петропавл қаласында, Петропавл энерготорпабы жоғары кернеулі жүйелерлік желі арқылы еліміздің Ортақ энергосүйемін қосылды.

Область жол құрылысы дамып келеді. Таяу жылдарда облыстың барлық совхоздары мен колхоздарының орталық мекендеріне қатқыл табанды жолдар жүргізу жұмысы толықтай аяқталады.

Область өркендету энергиямен сенімді түрде қамтамасыз етудің маңызы зор. Қазақстандағы ең ірі жылу-электр орталықтарының бірі Петропавл қаласында, Петропавл энерготорпабы жоғары кернеулі жүйелерлік желі арқылы еліміздің Ортақ энергосүйемін қосылды.

Область жол құрылысы дамып келеді. Таяу жылдарда облыстың барлық совхоздары мен колхоздарының орталық мекендеріне қатқыл табанды жолдар жүргізу жұмысы толықтай аяқталады.

Область өркендету энергиямен сенімді түрде қамтамасыз етудің маңызы зор. Қазақстандағы ең ірі жылу-электр орталықтарының бірі Петропавл қаласында, Петропавл энерготорпабы жоғары кернеулі жүйелерлік желі арқылы еліміздің Ортақ энергосүйемін қосылды.

Область жол құрылысы дамып келеді. Таяу жылдарда облыстың барлық совхоздары мен колхоздарының орталық мекендеріне қатқыл табанды жолдар жүргізу жұмысы толықтай аяқталады.

Электр жүйелерінің Петропавл басқармасы. Қуатты әр түрлі жүздеген километр электр желісі тұтынушыларға қуатты электр тасқынын жеткізеді. Оны реттеуде іркілсе жол беруге болмайды. Сондықтан да электр жүйелері басқармасы диспетчерінің жұмысы әрі қиын, әрі жауапты. Осыз барлық жерде жарық сөніп, цехтарда станоктар тоқтап қалады, фермаларда сүт іріп кетеді

Петропавловское управление электрических сетей. Сотни километров линий электропередачи различной мощности несут тысячам потребителей потоки электроэнергии. При распределении ее нельзя допустить сбоя. Потому трудна и ответственна работа диспетчера управления электрических сетей. Иначе везде погаснет свет, остановятся станки в цехах, скиснет молоко на фермах

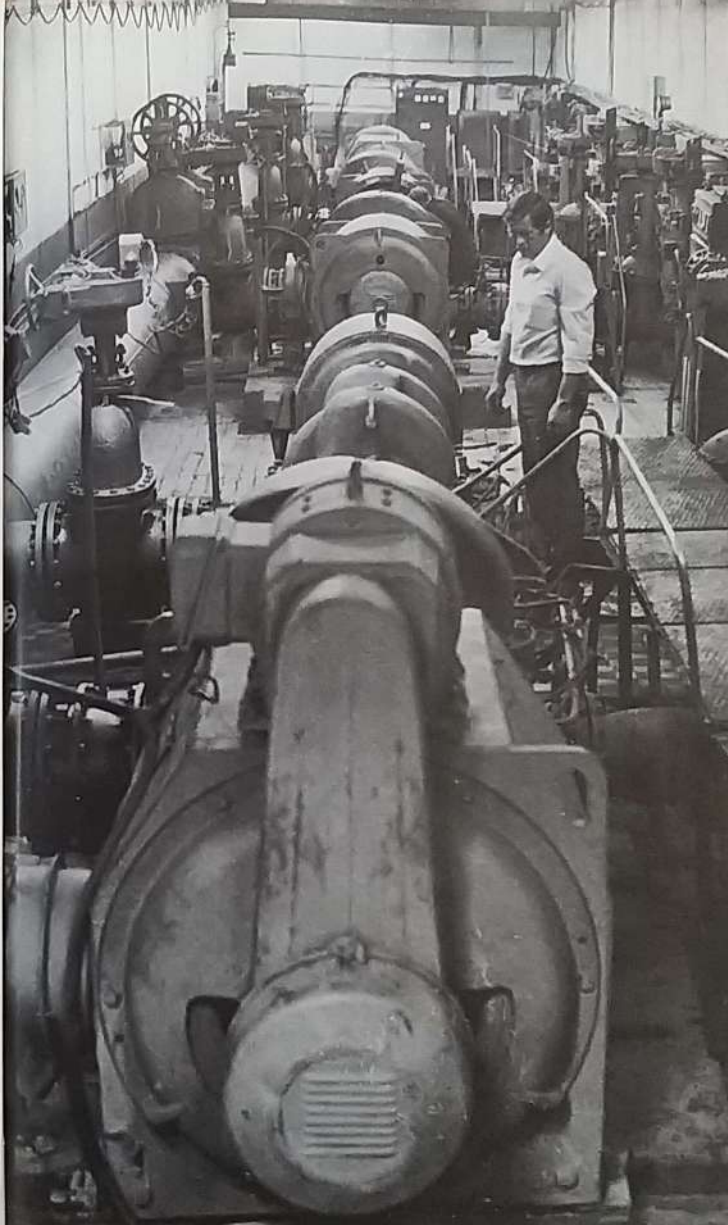
және салалық жүйелерге қақ байланса, олар істен шығады. Мұны болдырмау үшін трестің өнертапқыштары құбыр тазалағыш агрегат ойлап шығарды, сол арқылы жөндеу жұмыстарының қарқыны мен сапасы күрт жақсарды. Солтүстік қазақстандықтардың бұл тәжірибесі кең қолдау тапты

Солтүстік Қазақстанда ғана емес, онымен көршілес Қорған мен Омбыда да «Союзцелинвод» трестінің суын пайдаланбайтын бірде-бір үйді, ферманы, цехты таба алмайсыз. Есідің жағасындағы су бөлгіштен ас үйдің түтікке дейін судың жетуі оң-оңай емес. Тұтынушыға жеткенше ол аса күрделі тазалау жүйелерінен өтеді. Магистральдық

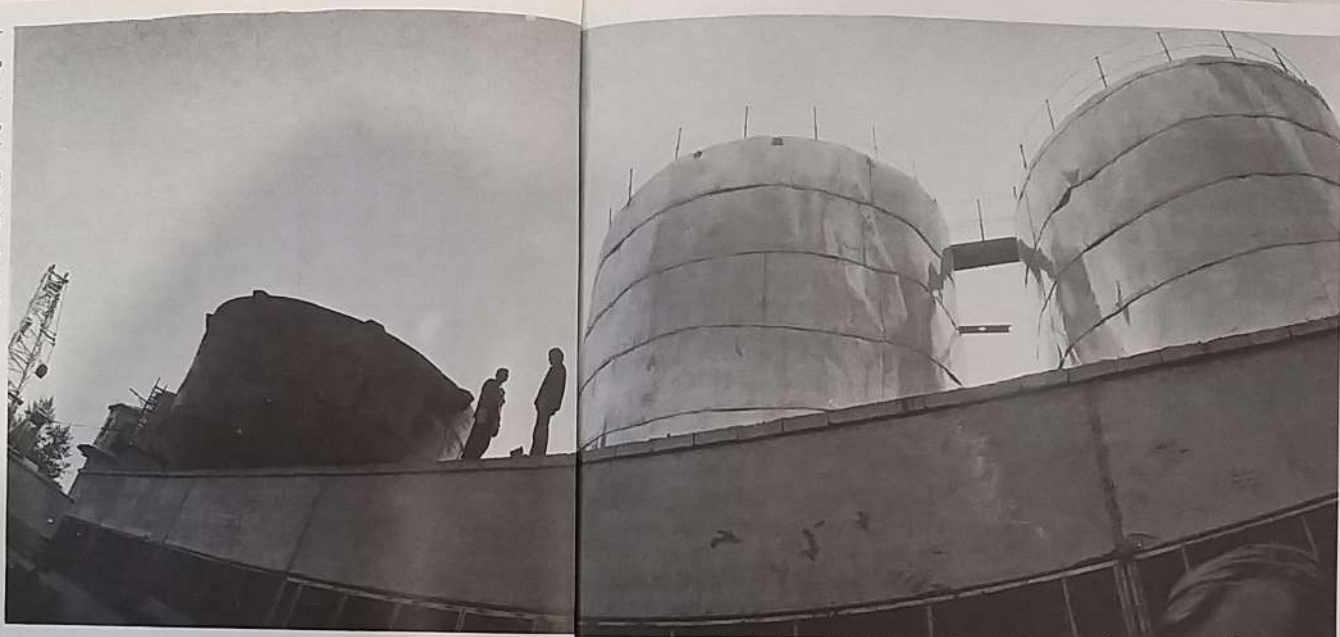

Не только в Северном Казахстане, но и в соседних Кургане и Омске не найти дома, фермы, цеха, которые бы не получали воду треста «Союзцелинвод». Непрост путь воды от водозабора на берегу Ишима до кухонного крана. Сложные очистные системы говорят есе, прежде чем она попадет к потребителю.

Магистральные и разводящие сети могут выйти из строя, если в них образуются наросты. Для борьбы с ними рационализаторы треста сконструировали трубоочистный агрегат, при этом резко возросли темпы и качество ремонтных работ. Опыт североказахстанцев получил широкое распространение

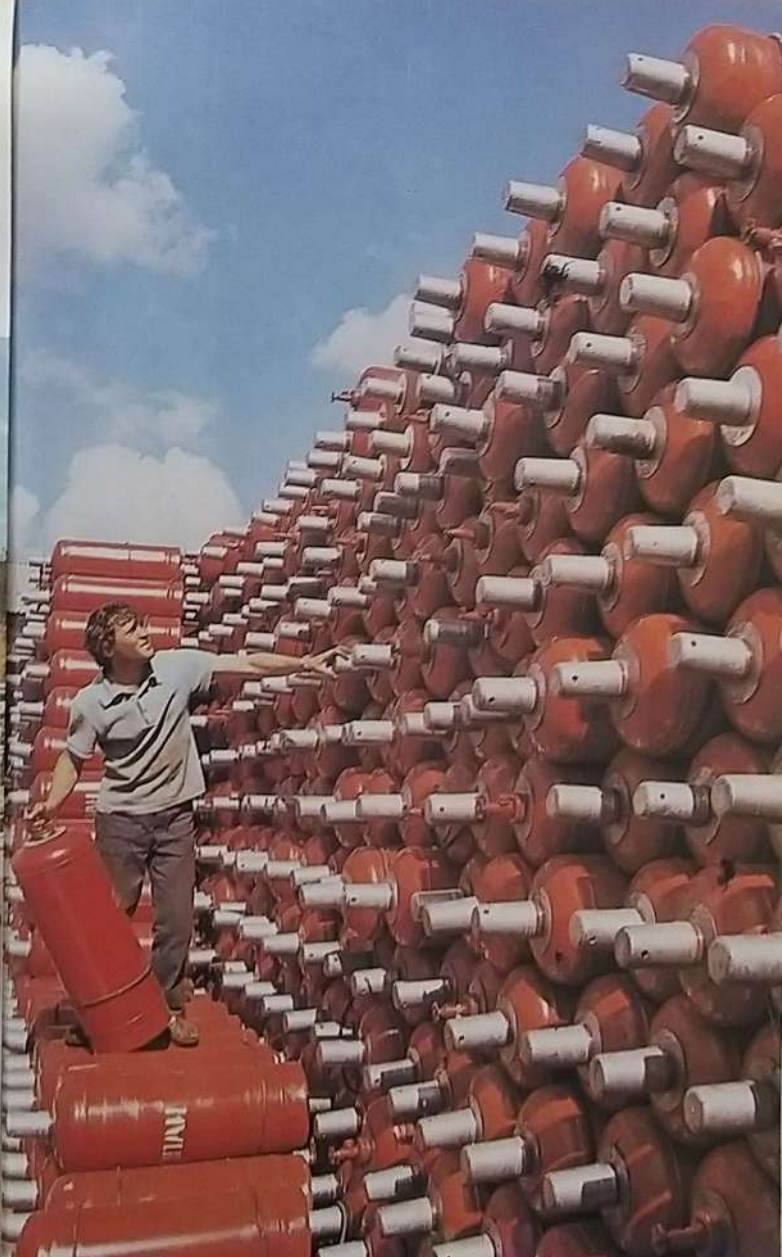
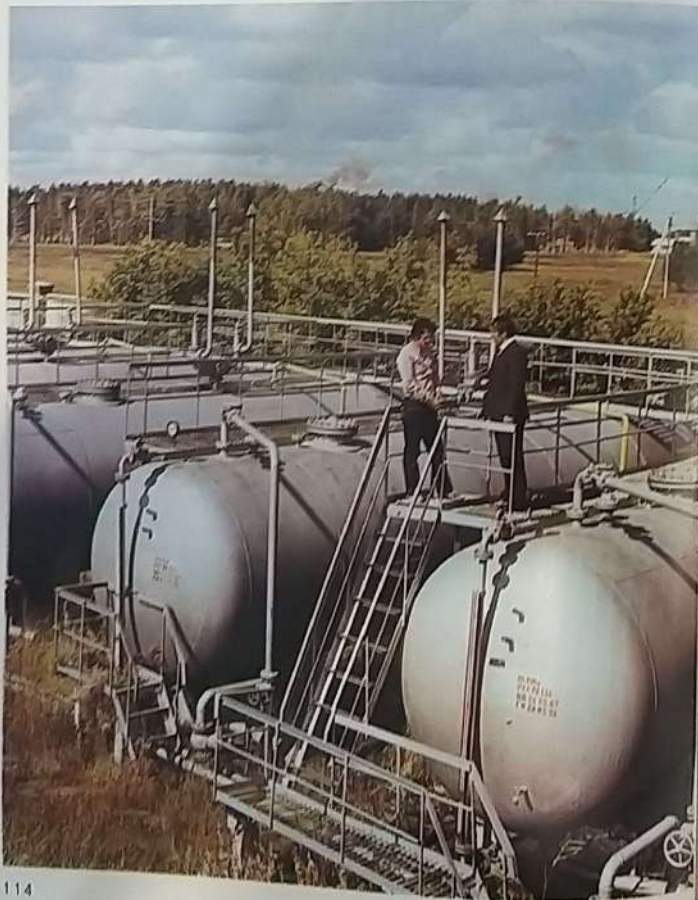
Ашық күнде ак күмістей жарқыраған мына резервуарлар жүйеге жіберілуге әзір тұрған суға толы. «Союзцелинвод» тресінің коллективі бір қалыпты жұмыс істейді, оның өндірістік қуаты жылдан-жылға артып, базасы нығайып келеді. Трест өзі де құрылыс жұмыстарын жүргізеді, қажетті жағдайда негізгі және қосалқы өндіріс цехтарын қайта жарақтандырып отырады.

В этих резервуарах, сверкающих серебром под ярким солнцем, — вода, подготовленная к подаче в сеть. Коллектив треста «Союзцелинвод» работает стабильно, из года в год растут его производственные мощности, крепнет база. Трест ведет собственное строительство, реконструирует цеха основного и подсобного производств.

Газ балли станция.
Балис Сибире шыгарылатын отын асы арадан Петроавддин тургун уйлерине жана энергист ориндарына жиберилед.
Газ толтырылган баллондар график бойынша село уйлерине жеткизил берилед.

Газораспределительная станция.
Основа топлива добывается в Западной Сибири, направляется в жилые дома и на промышленные предприятия Петропавловска. По графику заводится баллоны с газом в сельские дома.

Петропавлдың лит-
ражды деиғательдері
село жұртшылығын
таптырмақ комекшісі
Солардың негізінде
қолғағен тіркеме қу-
ралдармен жұмыс іс-
теі беретін минитрак-
торлар жасалған

Петропавловские
малолитражные деи-
гатели — помощники
геологам и животно-
водам. На их
базе созданы мини-
тракторы, работаю-
щие со многими
прицепными орудиями

Петропавл шағын
литражды двигатель-
дер заводуң қайта жа-
рақтандыру еңбек жағ-
дайын жақсартуға,
оның өнімділігін
арттыруға мүмкіндік
береді

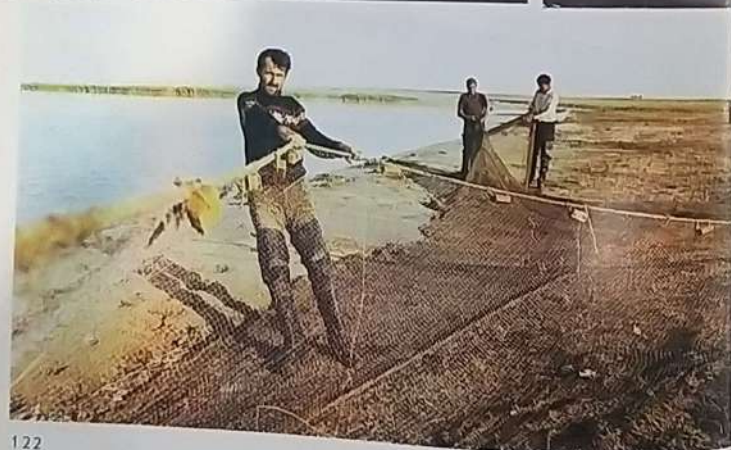
Реконструкция Петро-
павловского завода
малолитражных дви-
гателей позволит
улучшить условия
труда, поднять его
производительность

Калинин атындағы
пластмасса заводында
электротехника
өнеркәсібіне, құры-
лысқа, тұрмыс қаже-
тіне қолданылатын
гетинакс және басқа
да пластиктер шыға-
рылады

На заводе пластмасс
имени Калинина
производят гетинакс и
другие пластики,
необходимые для
электротехнической
промышленности,
строительства и
бытовых нужд

Облыстың өнеркәсіп өндірісінде тамақ өнеркәсібі маңызды орын алады. Петропавлда Қазақстанның ең байырғы ет комбинаттарының бірі жұмыс істейді. Мұнда ондаған консерві түрлері, басқа да ет өнімдері өндіріледі. Етті комплексті өңдеу оның сапасын жақсартып, өнім түрлерін ұлғайтады. Комбинатта өңбек ету мен деңделуге жақсы жағдай жасалған.

Большое место в промышленности области занимает пищевая промышленность. В Петропавловске работает один из старейших мясокомбинатов Казахстана. Здесь производятся десятки видов консервов, других мясных продуктов. Комплексная переработка мяса улучшает его качество, увеличивает ассортимент продукции. На комбинате созданы хорошие условия для труда и отдыха его работников.

Халыкка арналган товар шығару артып келеді. Байлақ фабрикасының өнімі өтімді. «Динамо» спорт бұйымдары тігін фабрикасы өз турлерін уақыты жаңартып отырады.

Растейтін шығаруларға өнімдер. Пайдаланылады сұраныс өнімдерінің фабрикасы. Регулярно обновиет свой ассортимент швейная фабрика спортивных изделий «Динамо».

Киров атындағы заводтың құрастыру цехі қайта жарақтандырылғаннан кейін «Медведь» атты магнитоланың жақсартылған моделі шығарылатын болады.

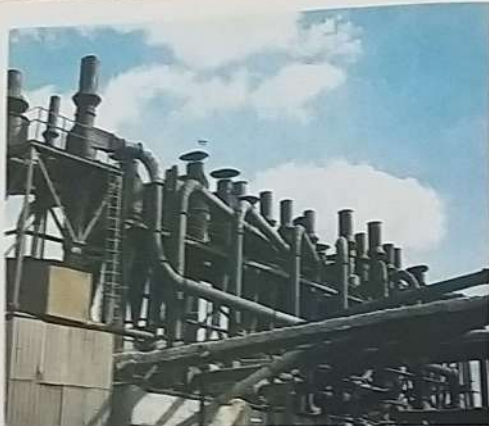
После реконструкции в сборочном цехе завода имени Кирова будет налажен выпуск улучшенной модели магнитолы, названной «Медведь».

Ірі панелді үй жасау осы жерде темір-бетон заводында басталады. Әдем арматура байланып, бетонмен толтырылады. Содан соң болған тақталар мен панельдер құрылысшыларға жіберіледі. Ал қалада жақ-сарылап, жаңа сериялы тұрғын үйлер салу кола алынған соң завод бұйымдарының саны едәуір артақшы. Заводта жұмыс істеу оңай емес, ол қыруар күш-жігерді қажет етеді, ал ондай күш-жігерді завод саунасында алуға болады. Бұл «цехқа» жұмысшылар дейім риза

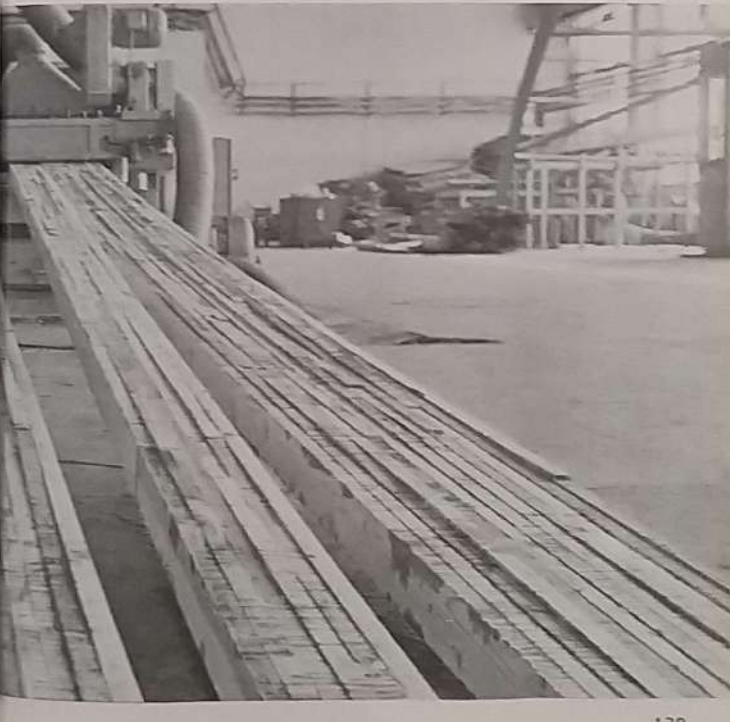
Здесь, на заводе железобетонных изделий, начинается путь крупнопанельного домостроения — связывается арматура, заполняется бетоном. Готовые плиты и панели отправляются строителям. А с переходом на строительство в городе жилых зданий новых улучшенных серий перечень изделий завода значительно возрастет. Работа на заводе трудная, требует большой физической силы, а набраться ее можно в заводской сауне. Этим «цехом» рабочие всегда довольны.

Селолық құрылыс комбинаты. Оның бұйымдарын — терезе мен есік жақтауларын, ағаш жапқысынан жасалған такталарды және басқаларды — Сіра, Солтүстік Қазақстанның кез келген селосынан көруге болады. Комбинат ағаш бұйымдарын ғана емес, сонымен бірге тұрғын үй құрылысына, облыстық колхоздары мен совхоздарындағы өндірістің үйлерге қажетті бөлшектерді таптамасын да жасайды. Комбинат қызметкерлері селода кәлттеген тұрғын жақ ферма құрылысын жүргізді.

Сельский строительный комбинат. Его изделия — оконные и дверные рамы, древесностружечные плиты и многое другое — можно увидеть, пожалуй, в любом селе Северного Казахстана. Выпускает комбинат не только столярные изделия, но и комплекты деталей для строительства жилых домов, помещений в колхозах и совхозах области. Много жилья, ферм возвели на селе работники комбината.

Петропавл депосы
Облыстағы ең төң-
даулы, еңбек дәстүр-
леріне бай кәсіпорны-
ның бірі.
Депоса әбден тозағын
вагондар мен
цистерналар өкеліне-
ді. Цехтарда олар-
дың кем-кетіктері
ауыстырылады, бұрын-
қытай құюға жібері-
летін тетіктердің
кебі жаңғыртылады.
Ал осының бәрін
ұсынұшылар — депоса-
да жұмыс істейтін
өнерталқыштар мен
жаңашылдар Кел
кешікпей депосың
қақпасынан жүк ар-
тып, жолаушы тасуға
өзір тұрған су жаңа
вагондар қайыра
шығарылады

Петропавловское
депо. Одно из
предприятий области,
с богатыми трудовыми
традициями. Изношен-
ными приходят в
депо вагоны и
цистерны. В цехах
им заменяют детали,
реставрируют
многие из тех,
которые раньше
отправлялись на
переплавку изготовле-
вают новые. И все
это по предложениям
рационализаторов и
изобретателей,
работающих в депо.
А спустя время
выкатывают пассажир-
ские и грузовые
вагоны из ворот депо
обновленными, гото-
выми принять грузы
и пассажиров

Электровоз машинист болу Солтүстік Қазақстан облысындағы ең құрметті мамандықтардың бірі және солай болатын жөні де бар. Петропавл — ірі темір жол торабы, Транссибір магистралінің жолдары осы қала арқылы өтеді. Бұл магистраль бойымен еліміздің төрт бұрышына поездар заулап жатады. Сондықтан петропавлдық балалар өңіріне күміс балғашалар тағылған қара киім формасы мен шошамға бөрікті армандап өседі.

Лева Паптин өз арманын іске асырудың ең тура жолына түсті — жасы он жетіге толғанда ол Петропавл локомотив депосының жанындағы курсты бітіріп те алды. Сөйтіп машинист көмекшісі ретінде тұңғыш рет локомотив кабинасына көтерілді. 1973 жылы оның басқа терезе алдына, машинистің орнына отыруына сенім көрсетілді.

Әуелгі кезде, тәртіп бойынша, Лев Васильевич жүк электр поезын жүргізді. Ағаш, көмір, контейнерлер, құрылыс материалдары... мұның бәрі әр түрлі сапар болатын, алысының да, жақынының да сәті түсетін. Әр жол-сапардан мысқалдап тәжірибе «әкелетін», себебі машинистің жауапты жұмысы ұдайы оқуды, машығын жетілдіруді, шеберлігін шыңдай беруді қалайды.

— Алдыңан ұдайы «жасыл» жол ашылып тұру үшін көп нәрсені білуің керек, — деп үйрететін мұсаушы-машинист Лев Николаевич Чесноков. — Ал, ең алдымен, аттасым, өзінді танып ал, локомотивті ғана емес, өзінді басқару біл.

Тәлім босқа кеткен жоқ — Л. Паптин бірінші класты машинист болып шықты, жолаушылар поезын жүргізу сеніміне ие болды. Петропавл-Қорған-Омбы. Бұл сапарды Лев Васильевич жатқа біледі: әр разъезі, әрбір стрелкасы таныс. Бірақ тиісті қырағылығынан, сергектігінен ешқашан айныған емес. Көмекшісінің: «жол ашық» дейтін сөзін қайталаудан әсте жаңылған емес.

Жасы ұлғайған сайын өзге машинистермен жарысқа басқаша қарайтын болды, бұрынғы «бол-болдан» бас тартты. Шынында темір жол транспортына «қуып жетіп басып озу» ұраны келмейтін тірлік қой. Қозғалыстың ең тиімді режимін таңдап алу, жер бедері мүмкіндік берген тұста электр қуатын үнемдей білу, жүріс кестесін нақпа-нақ сақтау, жүлкі тартыл немесе кілт тоқтатып жолаушылардың уйқысын бузудан аулақ болу — жұмысты жақсы істеудің осы сияқты басқа да көрсеткіштері аз ба?

Лев Васильевичтің өз де әлі жап-жас, бірақ қазірдің өзінде оннан аса машинисті тәрбиелеп үлгерді. Ал бұл оңай шаруа емес, оған талай уақыт керек. О. Шардаков, В. Медведевко, Л. Соловьев сияқты машинистер өз ұстаздарын ұятқа қалдырмайды.

Профессия машиниста электровоз в Северо-Казахстанской области — одна из самых уважаемых, и это неудивительно. Петропавловск — крупный железнодорожный узел, через город проходят пути Транссибирской магистрали. Из конца в конец страны мчатся по ней поезда. Поэтому петропавловские мальчишки и мечтают о черной форменке и фуражке с серебряными молоточками на петлицах и тулье.

Лева Паптин к осуществлению своей мечты пошел самым коротким путем — к семнадцати годам он уже закончил курсы при Петропавловском локомотивном депо. Тогда же впервые поднялся по лестнице в кабину локомотива в качестве помощника машиниста. В 1973 году ему доверили перейти к другому окну, на место машиниста.

Поначалу, как положено, водил Лев Васильевич грузовые электропоезда. Лес, уголь, контейнеры, строительные материалы... Маршруты были разные, дальние и короткие. Из каждой поездки «привозил» крупную опыта, поскольку ответственная работа машиниста требует постоянной учебы, совершенствования навыков, шлифовки мастерства.

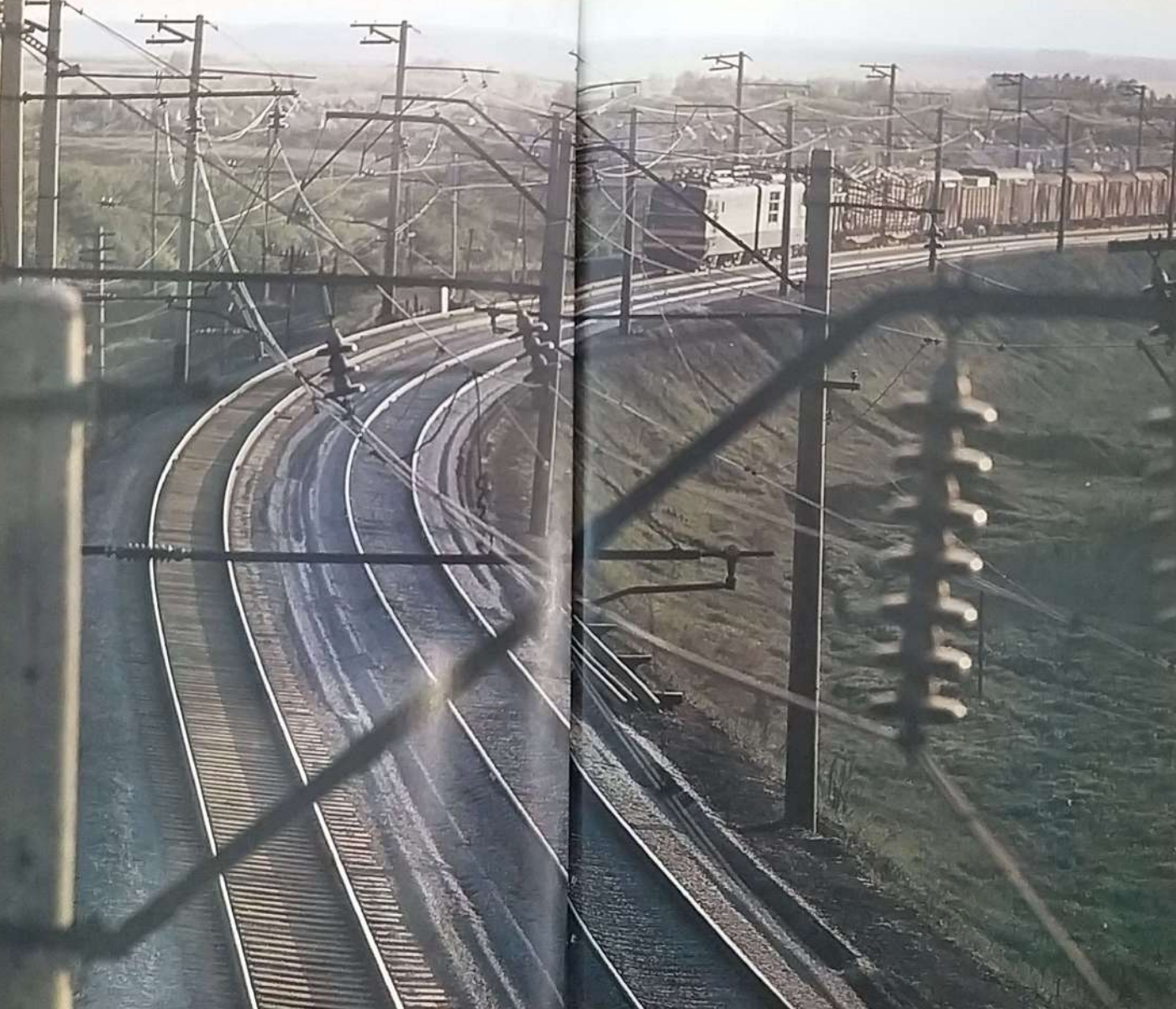
— Чтобы для тебя всегда горел зеленый, нужно много знать, — учил его машинист-инструктор Лев Николаевич Чесноков. — И прежде всего, тезка, себя изучить и понять, научиться управлять не только локомотивом, но и собой.

Уроки даром не прошли — получил Л. Паптин первый класс, доверили ему водить пассажирские поезда. Петропавловск — Курган — Омск и обратно. Этот маршрут знает Лев Васильевич, что называется, назубок, каждый разъезд, каждую стрелку помнит. Казалось бы, с закрытыми глазами готов провести поезд. Но нужной бдительности, собранности не теряет никогда. Всегда продублирует возглас своего помощника: «Виджу зеленый!».

С возрастом стал иначе относиться к соревнованию с другими машинистами, отказался от былой «лихорадки». Да и не годится на железнодорожном транспорте лозунг «догнать и перегнать». Выбрать оптимальный режим движения, научиться там, где позволяет рельеф, экономить электроэнергию, блеснуть секунда в секунду выдержанным расписанием, не разбудить пассажиров грубым рывком или торможением — да и мало ли еще других показателей классной работы.

Лев Васильевич и сам пока не стар, но сумел воспитать уже более десятка машинистов. А это дело непростое, требует времени. Такие машинисты, как О. Шардаков, В. Медведевко, Л. Соловьев, не подводят своего наставника.

Петропавлдың аэропорты Аэрофлот желісі арқылы Москвамен, Ленинградпен, Алматымен, және Горькиймен және Қазақстанның көптеген қалаларымен, еліміздің басқа да мәдени және өнеркәсіп орталықтарымен байланысқан. Аэропорттың үшү-қону алаңы осы заманғы үлгідегі самолеттерді қабылдап, аттандыра алады. Қазақстан авиакәсіпорнының коллективі Қазақ азаматтық авиация басқармасы бөлімдерінің социалистік жарысында талай мәрте жүлделі орынға ие болды.

Аэропорт Петропавловска связан линиями Аэрофлота с Москвой и Ленинградом, Алма-Той и Горьким, Сочи и Владивостоком, многими городами Казахстана, культурными и промышленными центрами страны. Валетно-посадочная полоса аэропорта может принимать и отправлять самолеты самых современных типов. Коллектив Северо-Казахстанского авиапредприятия не раз занимал призовые места в социалистическом соревновании подразделений Казахского управления гражданской авиации.

КҮТЕ БІЛСЕҢ —
ЖЕР ЖОМАРТ
СТОРИЦЕЙ
ВОЗДАЮЩАЯ ЗЕМЛЯ

Күздің жасқан күндерінде тың даланың киырларын қырам биіктен шолу бір ғанибет. Шабан жүрсті АН-2 неше сағат бойы салқын ауаны түйгіштеп келеді, ал төменде ұқыпты қолмен күтілген, бапталған, барын беріп, базарлы шағына жеткен берекелі дала көсіліп жатыр. Самолеттен түскен көбелектей көлеңке егіннің сары жолақ шаршыларын өдіптеген сансыз дестелерді біресе қуалай, біресе кесе-көлдөнендей сызғылап өтеді, сабан үйінділерінің арасына сүңгіп шығып, жаңа айдалған танапқа келгенде жоғалып кетеді. Жап-жасыл белдеулердің арасындағы әрбір бесінші-алтыншы алқап — ықтырма пар. Сары-жасылдау түспен бедерленгені — әлі жылмаған жүгері плантациялары. Осынау сурет, кемелділіктің кербез көрінісі: көз қуанып қана қоймайды, адам қолынан шыққан ұлы туындылардың қай-қайсысы сияқты, мақтаным сезіміне бөлейді.

Егіншілік мәдениеті... Осында, Солтүстік Қазақстанның егіс далалары мен фермаларында, бұл ұғым нақты әрі өте-өте әсерлі мазмұнға ие болады. Жер берекесінің еселеп қантуы — ауыл шаруашылық дақылдарын баптаудың, мал шаруашылығы салаларын өркендетудің озық тәсілдеріне арқа сүйеген солтүстік қазақстандықтардың тала ұрпағы сіңірген есептің нәтижесі. Солтүстік Қазақстанның көптеген шаруашылықтарында салынған және салынып жатқан ірі сүт комплекстері облыстың осы саладағы даққына даңқ қоса түсуде. Мұнда сиыр табынын күтіп-бағып оның өнімділігін арттыру жөнінде перспективалық жұмыстар жүргізіліп жатыр. Табындағы сиырлары сүтті жылына 3000 килограмнан кем бермейтін совхоздар бар.

Егіншіліктің ғылыми негізделген топырақ қорғау жүйесін комплексі: енгізу жолында қолданылған пәрменді шаралар гектар берекесін арттыра түсті. Жуық арада данды дақылдың әр гектарынан 20 центнерден өнім алатын межеге шығу көзделіп отыр.

Удивительное это зрелище — вид целинных просторов в осенние дни с высоты птичьего полета. Неторопливый АН-2 час за часом уютжит холодный воздух, а внизу разворачиваются картины ухоженной, выпестованной земли, отягощенной радостным бременем урожая. Крестик самолетной тени бежит то вдоль, то поперек бесконечных валков, которыми просторыны янтарные клетки полей, нырлет между копешками соломы, теряется на свежей пахоте. Каждое пятое-шестое поле в полосах сочной зелени — это кулисные пары. Заштрихованные салатным цветом — еще необработанные кукурузные плантации.

Отмеченные печатью совершенства, эти картины не только радуют глаз, но и, как всякое великое творение человеческого рук, рождают чувство гордости.

Культура земледелия... Здесь, на полях и фермах Северного Казахстана, это понятие наполняется зримым и очень наглядным содержанием. Стрицей воздающая земля — итог кропотливого труда не одного поколения североказахстанцев, взявших на вооружение передовые методы возделывания сельскохозяйственных культур, ведения животноводческих отраслей. Славу молочного цеха республики в области поддержания крупные молочные комплексы, построенные и строящиеся во многих хозяйствах Северного Казахстана. Здесь ведутся перспективные работы по оздоровлению стада, повышению его продуктивности. Есть совхозы, содержание в своем стаде коров с удоем не менее 3000 килограммов молока в год.

Силу гектара повысили решительные меры, предпринятые для комплексного внедрения научно-обоснованной почвозащитной системы земледелия. Ставится задача в ближайшие годы выйти на среднюю урожайность в 20 центнеров зерна с гектара. Эта задача реальна. Пожалуй, именно

бұл — нақты міндет. Сіра, оны шешуге өзгелерден гөрі солтүстік қазақстандық егіншілер жақынырақ тұрған болу керек. Бітік егін неден кұралады? Облыстық көптеген шаруашылықтарының басшылары мен мамандарының бұл сұраққа жауабы дайын. Табыс сыры мынада: не істесең де дер мезгілінде және сапалы істе, жер құнарын ұдайы арттыра бер, ауыспалы егісті, жерді сыдырта жыртп еңдеуді игер. Екі немесе тіпті үш ізбен қар жұрту егістіктерде қысқы алғалды едәуір мөлшерде сақтауға мүмкіндік береді. Егістікке жеткілікті етіп органикалық тұқымтұш сіңіріледі. Көктемде минералдық тұқымтұшты қоса сіңіретін ақыздық тырмалар кенінен қолданылады. Бар үміт — жоғары өнімді аудандастырылған сорттар, диқанның тәжірибесі мен шеберлігінде...

Дегенмен, табыстық алғышарттарын атып шығу қиын емес, оларды орындау қиын. «Ленинскі» совхозы — агрономия мен зоотехниканың жетістіктерін нақты істерге айналдыруға шебер шаруашылық.

Әуелі шаруашылықтың өзімен жақынырақ танысып алейікші. 1954 жылдың көктемінде Москва қаласы Ленин комсомолының өкілдері: ақселеулі делег алғашқы қазғын қаққанда «Бұл жерде совхоз болады» дейтін жазуы бар тақтайша қоса қағылған болатын. Совхоздың аты ешқандай дау туғызған жоқ — әрине, астанадағы өз аудандары сияқты бұл да «Ленинскі» деп аталады. Арада жылдау өтті. Тұңғыш тыңгерлердің брезент палаткасын қазір совхоздың Еңбек деңкі музейінен көресіз. Гасырлар бойғы жер құжқисан соқпамен қарыс айырған ескі трактор шаруашылықтың орталық мекеніндегі тас тұяққа қойылған. Совхоз коллективінің негізгі өзегін құрайтын тұңғыш тыңгерлердің алды пенсия жасына жақындады.

«Ленинскі» совхозы — неғыз тың шаруашылығы. Мұнда 13,4 мың гектар жерде дәнді дақылдар өсіріледі. Бесилдіктің совхоз диқанлары мемлекетке 80 мың

саяковзахстанские земледельцы ближе всех к ее решению.

Қақты слагаемые доброго урожая? На этот вопрос готовы ответить руководители и специалисты большинства хозяйств области. Вот она, формула успеха: все делать в срок и качественно, постоянно повышать плодородие гектара, осваивать севообороты, плоскорезную обработку земли. Снежная пахота в два, а то и в три следа позволяет накопить на полях значительное количество зимней влаги. Поля в достатке заправляются органическими удобрениями. Широко применяются стерневые севалки весной и одновременным внесением минеральных удобрений. Ставка на высокоурожайные районированные сорта, опыт и мастерство земледельца...

Впрочем, назвать слагаемые успеха несложно, куда труднее им следовать.

Совхоз «Ленинский» — хозяйство, в котором умеют достижения агрономии и зоотехники переводить на язык конкретных дел.

Но для начала познакомимся с хозяйством поближе. Когда весной 1954 года посланцы Ленинского комсомола города Москвы забили в ковыльную степи первый колышек, была установлена и табличка: «Здесь будет совхоз». Название его сомнений не вызывало — конечно, «Ленинский», как и родной район столицы. Прошли годы. Брезентовую палатку первоцелинники теперь можно увидеть в музее трудовой славы совхоза. Старенький трактор, испорченный плугом вековой дернины, установлен на постаменте на центральной усадьбе хозяйства. К пенсионному приблизился возраст первопроходцев, и по сей день составляющих основной костяк коллектива совхоза.

«Ленинский» — типичное целинное хозяйство. Не 13,4 тысячи гектаров выращивают здесь зерновые. За пятилетку земледельцы совхоза продают государству свыше 80 ты-

сяч тонн хлеба. Ежегодно здесь производится по 60—70 тысяч центнеров мяса, 160—170 тысяч центнеров сүт өндіріледі. Егіншілік мәдениеті өсуіне, энергиямен жаратқан мен механикаландырудың артуына байланысты гектар берекесі де арта түседі.

Совхозға өндірістік тәжірибе алмасуға жиі келетін меймандарды қарсы алған сайын шаруашылық басшысы Анатолий Дмитриевич Захаров оларды әуелі егістікке де, фермеге да емес, балалардың музыка мектебіне және хлорелла суспензиясын шығарту фабрикаға ертіп апараты. Ол үшін бұл «объектілер», әсіресе, қастерлі. Совхоздың музыка мектебі де, мергендер тирі де, спорт залы да, тұрғын үй құрылысының кең құлаш жаюы да (өзінің кірпіш заводы бар!) — осының бәрі жұмысшыларға деген қамқорлықтың жарқын көрінісі, олар болса бұл қамқорлыққа өнімді еңбегімен жауап береді. Ал хлореллаға келетін болсақ... фабрика совхоз смирларына берілетін азық мөлшерін «нәрлендіріп» қана қоймайды, сонымен бірге мал шаруашылығына нағыз осы заманғы негізде, ғылымның соңғы жетістіктерін пайдалана отырып жүргізуге көмектеседі. Жастардың бұл салаға деген құрметі арта түседі.

Музыка мектебі себеп бола ма, осы заманғы жемшөп комплексінің, мол табыстың, пәтер алуға дейтін сенімнің әсері ме, әлде осының бәрі бірдей ықпал ете ме — айтуір мектеп бітірген балалар совхозда жұмысқа қалады, әскерден оралған соң да осында қайтып келеді. Сондықтан пенсия жайында ойлана бастаған немесе құрметті демалысқа шығып та үлгірген ардагерлерімен — Ю. С. Корнишин, Ж. Жамішев, К. И. Морозов, Н. Г. Пантелеев, П. Н. Левкович, Н. Н. Ширяев сынды саңлақтармен қиын-қолтық еңбек етіп жүрген жастар көп. Совхоз мамандарының сапында да шаруашылықтың өз түлектері аз емес. Осында мектеп бітіріп, жоғары оқу орнын тамамдаған В. Годенов қазір «Ленинскіде»

саяч тонн хлеба. Ежегодно здесь производится по 60—70 тысяч центнеров мяса, 160—170 тысяч центнеров молока. С ростом культуры земледелия, энерго- и механизированности возрастает и сила гектара.

Встречая многочисленных гостей, которые часто приезжают в совхоз за производственным опытом, директор «Ленинского» Анатолий Дмитриевич Захаров ведет их для начала не на поля и фермы, а в детскую музыкальную школу и на фабрику по производству суспензии хлореллы. Эти «объекты» ему по-особому дороги. Совхозная музыкальная школа, как, впрочем, и стрелковый тир, и спортивный зал, и размах жилищного строительства (есть свой кирпичный завод!) — зримые приметы заботы о рабочих совхоза, на которую они отвечают высокопроизводительной работой. Что касается хлореллы... фабрика не только «сдабривает» рацион совхозных буренок, но и помогает вести животноводство на самой современной основе с привлечением последних достижений науки. Повышается престижность отрасли в глазах молодых.

Музыкальная ли школа тому причиной, современный ли кормокомплекс, хорошие заработки и перспективнейшая квартира, а может быть, все, вместе взятое, — но окончившая школу ребята остаются в совхозе, возвращаются в хозяйство после армии. Поэтому рядом с ветеранами, подумывающими о пенсии или уже вышедшими на заслуженный отдых, рядом с Ю. С. Корнишиным, Ж. Жамышевым, К. И. Морозовым, Н. Г. Пантелеевым, П. Н. Левковичем, Н. И. Ширяевым трудится в совхозе много молодежи. И среди специалистов хозяйства немало совхозных воспитанников. Закончив совхозную школу, отучившись в вузе, работают теперь в «Ленинском» главный зоотехник В. Годенов и главный энергетик А. Гонгалов.

Анатолий Дмитриевич Захаров директор-

бас зоотехник, ал А. Годенов бас энергетик болып істейді.

Анатолий Дмитриевич Захаровтың директорлық еткеніне жиырма жылдан асты. Онымен қатар жүріп, ондаған мамандар тәжірибелі басшы болып шықты. Сірә, қазір басшылық жұмысында «Ленинскі» совхозының түлегі отырмаған бірден-бір шаруашылықты Совет ауданынан іздеп таба алмайтын боларсыз.

Тыңның әлеуметтік ерекшеліктерінің бірі — семьялық әулеттердің көптігі. Бәлкім, мұны түсіндіру қиына соқпас, өйткені өз ісіне ынты-шынтымен берілген аке ұлгісі балаларын қызықтырмай қоймайтын болу керек. Солтүстік Қазақстанда Николенько атты фамилия кеінен таныс. Марк Павлович Николенько совхоз директоры болған. Оның тұсында шаруашылық күшіне кіріп нығайды, ауыл шаруашылық өнімдерінің аса ірі қайнар көзіне айналды. Қазір совхозды оның ұлы Владимир Маркович басқарады, ол әкесінен тек қызметін ғана емес, шексіз еңбек сүйіштілік пен іскерлікті, адамдарға деген қадір-құрметті де мұра етіп алған. Марк Павловичтің үлкен ұлы Геннадий облыстық химияландыру станциясын басқарады.

Әкелі-балалы Үмітбаевтардың тарихы да осыған ұқсас. Қажымұрат он бір жасында байдың жалшысы болған, ал жасы қырыққа жеткенше ол қатардағы колхозшыдан олсох председателине дейін өскен еді. Осы жылдар ішінде оның тұралаған шаруашылықты екі рет озаттар қатарына қосуына тура келді. Тағдыр мұндай сыбағаны оның ұлына — Ыбырай атындағы совхоздың директоры Манабаю Үмітбаевқа да сыйлапты.

«Бүгінгі таңда ауыл шаруашылығын белсенді түрде, жоғары кәсіптік шеберлікпен, жанашылық құлшыныспен жұмыс істеуге мүдделі адамдар көп кездегіден де көп керек», — делінді партияның XXVII съезінде. Ал бұл талап ең алдымен шаруашылық

стүеві болса, двадцати лет. Ярдом с ним выросли, стали опытными руководителями десяти специализаций. Пожалуй, не найти теперь в Советском районе хозяйства, в котором бы не работали руководителями выходцы из «Ленинского».

Одна из социальных особенностей целины — обилие семейных династий. Этому, наверно, нетрудно найти объяснение: пример отца, увлеченного интересным делом, ведет за собой и сыновей. В Северном Казахстане хорошо знают фамилию Николенько. Марк Павлович Николенько был директором совхоза. При нем хозяйство набралось сил и окрепло, стало крупным поставщиком сельскохозяйственной продукции. Теперь совхозом руководит его сын Владимир Маркович, унаследовавший от отца не только должность, но и безмерное трудолюбие и работоспособность, уважение к людям. Старший сын Марка Павловича, Геннадий, возглавляет областную станцию химизации.

Схожа история отца и сына Умутбаевых. Қажымұрат в одиннадцать лет стал батраком у бая, а к сорока прошел путь от рядового колхозника до председателя колхоза. Так ему получилось, дважды в жизни довелось ему выводить хозяйство из числа отстающих. Судьба передала эту эстафету и сыну, директору совхоза имени Ибрая Манабаю Умутбаеву.

«Сегодня сельскому хозяйству, как никогда, нужны люди, заинтересованные работать активно, с высоким профессиональным мастерством, новаторской жилкой», — прозвучало на XXVII съезде партии. И прежде всего эти требования адресованы руководителям хозяйства. Их в Северном Казахстане много, только директоров совхозов и председателей колхозов более ста пятидесяти человек.

Но не только династиями директоров совхозов и председателей колхозов богата целинная земля, гораздо больше их среди

басшыларына бағытталған. Солтүстік Қазақстанда олардың саны аз емес, тек совхоз директорлары мен колхоз председателдерінің өзі жүз елуден асады.

Дегенмен, тың төсі совхоз директорлары мен колхоз председателдерінің әулеттеріне ғана кенеліп қоймаған, мұндай әулеттер механизаторлар мен малшылар арасында тіпті көп. Мәселен, ВЛКСМ-ның 50 жылдығы атындағы совхоздың Ақсу аулында Садуақасовтардың көп жанды, ынтымақты семьясы тұрады. Ағалы-інілі Мөлғаждар, Көпей, Еркін, Қасым және Батай — есімі елге белгілі егіншілер, олардың еңбегі көптеген үкімет наградаларымен атап өтілген. Бұлардың семьяларында он бір бала өсіп келеді — демек, жақсы ізбасар ұрпақ бар деген сөз.

Бір семьяның мүшелері жұмысты да бірге істеуге құлықты болатыны түсінікті. «Станов» совхозында егін орағы кезінде Федоровтар әулетінің алты механизаторынан семьялық звено құрылады, олар: Николай Васильевич пен оның бес ұлы — Александр, Иван, Виктор, Петр және Василий. Звенода іріксіз жағы шамалы, ал өзара түсінісу — толық.

Областа астықтан тұрақты түрде жоғары өнім алатын шаруашылықтар аз емес. «Восход», «Чистов», «Совет», «Токушин», «Торанғұл», XXV партсъезд атындағы, «Пришим» совхоздары мен «Колос» колхозы жөне басқа да көптеген шаруашылықтар үшін жиырма центнерлік меже дағдыға айналды.

Жер құнарын арттырудың ұзақ мерзімді программасын жүзеге асыру, топырақты өңдеу мен тұқым себудің озық технологияларын игеру, интенсивті сорттарды өндіріске енгізу, егістікті химияландыру ең басты нәрседе табысқа жетуге — облыс шаруашылықтары жиі тап бола беретін қолайсыз ауа райы жағдайларына тәуелділікті өдеу әзірлеуге мүмкіндік берді. 1979 жылы, тыңның жиырма жылдығына орай рекордты

механизаторы мен животноводов. К примеру, живет в ауле Ақсу совхоза имени 50-летия ВЛКСМ большая и дружная семья Садуақасовых. Братья Мөлғаждар, Көпей, Еркен, Қасым и Батай — хлеборобы с именем, их труд отмечен многими правительственными наградами. В семьях братьев растут одиннадцать детей — хорошая смена.

Поятно стремление членов одной семьи работать вместе. В совхозе «Становский» на время уборки хлеба создается семейное звено, в составе которого шесть механизаторов Федоровых: отец, Николай Васильевич, и пятеро сыновей — Александр, Иван, Виктор, Петр и Василий. Простом в звене минимально, взаимопонимание — полно.

В области немало хозяйств, стабильно получающих высокие урожаи. Реальным стал двадцатипятицентнеровый рубеж для совхозов «Восход», «Чистовский», «Советский», «Токушинский», «Торангудский», имени XXV партсъезда, «Пришимский», колхоза «Колос» и многих других.

Реализация долговременной программы повышения плодородия земель, внедрение прогрессивных технологий обработки почвы и сева, освоение севооборотов, внедрение в производство сортов интенсивного типа, химизация полей позволили добиться успеха в основном — значительно уменьшить зависимость от неблагоприятных погодных условий, в которых нередко оказываются хозяйства области. Рекордный урожай был получен в 1979 году, году двадцатилетия целины. Тогда земледельцы Северного Казахстана собрали по 18,3 центнера зерна на круг. Это обеспечило валовой сбор 3 миллионов 177 тысяч тонн хлеба.

Как повторить рекорд, сделать его нормой?

В выступлении Генерального секретаря ЦК КПСС на совещании партийно-хозяйственного актива 7 сентября 1985 года в городе Целинограде подчеркнута: «Основ-

өнім алынды. Онда Солтүстік Қазақстанның диқандары гектар басы 183 центнерден дән жинаған болатын. Бұл барлығы 3 миллион 177 мың тонна астық алуға жағдай жасады.

Қайтсе рекордты қайталауға, оны нормаға айналдыруға болады!

КПСС Орталық Комитетінің Бас секретары М. С. Горбачевтің 1985 жылғы 7 сентябрде Целиноград қаласындағы партия-шаруашылық активінің кеңесінде сөйлеген сөзінде былай деп атап көрсетілді: «Селода біздің алдымызда тұрған практикалық міндеттердің бұқа тізбегін шешу үшін қолға алынға тиісті негізгі буын — колхоздардың, совхоздардың аграрлық-өнеркәсіптік комплексігі барлық кәсіпорындардың өндірісін және қызметкерлердің еңбегін ұйымдастыру, жоғары өнімді, пәрменді жұмыстың қазірде жинақталған тәжірибесін кеңінен пайдалану».

Соколов ауданында дәнді дақыл өсірілетін 70 мың гектар жер республиканың ең теріскейінде, ол Тюмень жерімен шектесіп жатыр. Әр күз сайын Солтүстік Қазақстан егіншілерінің алдынан шығатын қиыншылықтар мен проблемалар атаулының бәрі, сірә, дәл осында тоғысатын болу керек. Егіннің кеш пісуі оны жауын-шашында, тіпті қармен жағаласа жүріп жинауға мәжбүр етеді. Суға қарық болған танаптар кеуіп үлгері алмайды. Бірақ механизаторлар да сәсе қоймайды. Комбайндарының откіштік қабілетігі арттыру үшін оларға тағы бір доңғалақ «кигізеді». Мұндай «башпаққа» батпақ жабысып қалмауы үшін оны полиэтиленмен қаптайды. Ал жатып қалған ұяпай-ұяпа егінді жинауға арналған сан түрлі сабақ көтеріштердің конструкциясындағы жаңалықтар қаншама! Тәжірибелі механизаторлардың мұндай амалдары аз емес.

Солтүстік Қазақстанның тың өңірінде тұған ұйымдастырушылық соны тәсілдер де көп. Мәселен, «ВЛКСМ-ның 50 жылдығы» совхозының диқандары мен Сергеев авто-

ное звено, за которое надо взяться, чтобы решить всю цепь практических задач, стоящих перед нами на селе, — это организация производства и труда работников колхозов, совхозов, всех предприятий агропромышленного комплекса, широкое использование уже имеющегося опыта высокопроизводительной, эффективной работы».

70 тысяч гектаров, на которых в Соколовском районе растут зерновые, находятся на самом севере республики, они граничат с Тюменью. И, пожалуй, в этом районе, как в фокусе, сходятся все трудности и проблемы, которые встают каждой осенью перед земледельцами Северного Казахстана. Затянувшееся созревание хлебов заставляет вести их уборку в непогоду, под дождем, а то и снегом. Переувлажненные поля не успевают подсохнуть. Но опытные механизаторы не теряются. Чтобы повысить проходимость комбайнов, они «обувают» их еще в одни колеса. Чтобы на копирующие башмаки жаток не налипала грязь, их облицовывают полиэтиленом. А сколько выдумки в конструкциях различных стеблеподъемников, без которых не убрать пережученный и полегший хлеб! Таких секретов у бывалых механизаторов немало.

Немало родилось на целинных просторах Северного Казахстана и организационных новшества. К примеру, добрые плоды дало творческое сотрудничество хлеборобов совхоза «50 лет ВЛКСМ» и автомобилистов Сергеевского АТП. Они внедрились комбинтерлейерный, а затем и порционный метод вывозки зерна от комбайнов на ток. Эти методы получили на целине широкое распространение.

В совхозе «Карагандинский» первыми в области внедрились бригадный подряд на ферме Опыт совхоза «Советский» по организации труда в полеводстве и животноводстве был обобщен на заседании бюро обкома партии и широко распространен в области. Отличные условия труда, сменная

транспорт каспирных автомобильшілерінің творчестволық шытымағы игі жемісін берді. Олар астықты комбайннан қырманға жеткізудің комбинтерлейерлік, содан соң үлестік тәсілін енгізді. Бұл тәсілдер тың алқабында кең еріс алды.

«Қарағанды» совхозындағылар облыста бірінші болып фермада бригадалық мердігерлікті енгізді. «Совет» совхозының егіншілік пен мал шаруашылығындағы еңбекті ұйымдастыру жөніндегі тәжірибесі облыстық партия комитетінің бюро мәжілісінде қорытылып, облыста кеңінен таратылды. Тамаша еңбек жағдайлары, сменалық жұмыс, мол табыс осы совхоз бен басқа да шаруашылықтардың фермаларына жастардың ықыласын аударуда.

Орбиталық космос станцияларынан ұдайы кино және фотоматериалдар келіп түсетініне және солардың көмегімен қардың қалыңдығын, егіннің пісу барысын бақылап отыруға солтүстік қазақстандықтар әбден үйренген. 1987 жылдың жазында олар бұл материалдарды тіпті ерекше құлшыныспен қабылдап отырды, себебі оларды өздерінің жерлесі, Ольгинка селосында туған космонавт Александр Степанович Викторенко берген еді. Космоста жүріп ол өзінің бала кезіндегі сүйікті өзені Иманбөрікті көре қоймаған шығар, ал бірақ жерге қайтып оралған соң сол өзеннің жағасына келіп тағзым етті.

... Диқан календарында тоқтау жоқ. Мерзімді кезі келгенде көп еңбектің өтеуіндегі және шеберлік пен кемелділіктің сынындай боп егін орағы басталып кел береді. Науканның қауырт істерге толы күндері мен түндері де тез өте шығады. Оның дүбірі толстаған шақта астықтың салмағынан босаған жер жарықтыққа бірер сәттік тыныштық орнайды.

рбота, высокие заработки привлекают на фермы этих и других хозяйств молодежь.

В областной сельскохозяйственной станции стали регулярными занятия школы передового опыта. Занятия ведут кандидаты сельскохозяйственных наук В. Т. Иванов, В. Малахова, О. С. Гасс, агрономы В. Е. Стеценко, Л. У. Корецкий, ведущие специалисты АПК. Больше всего говорится об особенностях интенсивной технологии возделывания яровой пшеницы. Рекомендации конкретны, проверены практикой, их применяют в хозяйстве.

Североказахстанцы уже привыкли к тому, что с орбитальных космических станций к ним регулярно поступают кино- и фотоматериалы, с помощью которых можно контролировать снежный покров, ход созревания хлебных полей. Летом 1987 года эти материалы они принимали с особым чувством, поскольку выполнены они были их земляком, уроженцем села Ольгинка космонавтом Александром Степановичем Викторенко. Вряд ли увидел он из космоса речушку детства своего с необычным названием Иман-Бурулук, но вернувшись на землю, приехал поклониться этому берегу.

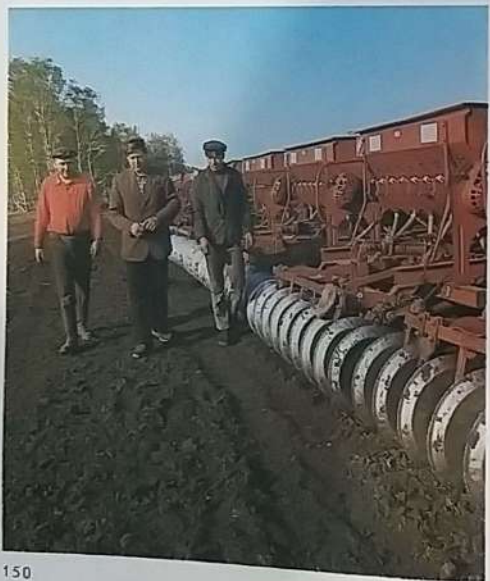
...Извечен календарь земледельца. В свой срок наградой за труды и новым испытанием на мастерство и зрелость приходит пора уборки урожая. Быстротечны до предела наполненные трудом дни и ночи страды. Потом гул ее стихнет, и на особенно трудную от тяжести убога земля опустится недолгая тишина.

Өзін жұмыс істейтін егіс танабы сенің атынмен аталуы кім үшін де зор абырой. «Еңбек түбі — зейнет» деген ғой, мұндай құрметке облыстың ең таңдаулы механизаторлары бөленіп жүр

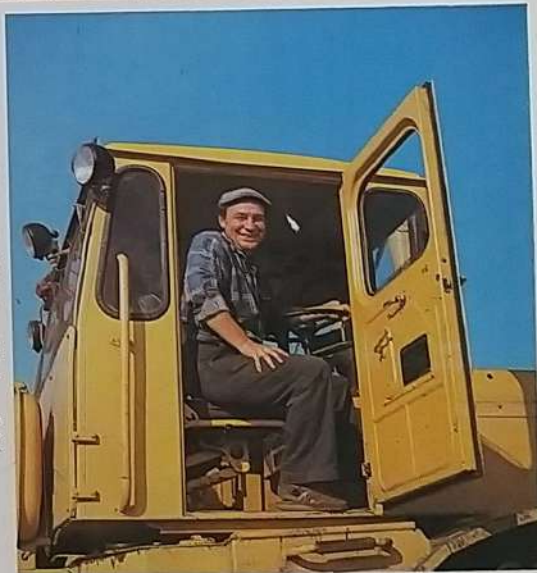
Кі этому снимку комментарии не нужны. Добиться, чтобы твоим именем назвали поле, на котором работаешь, — большая честь. Ее удостоены лучшие механизаторы области

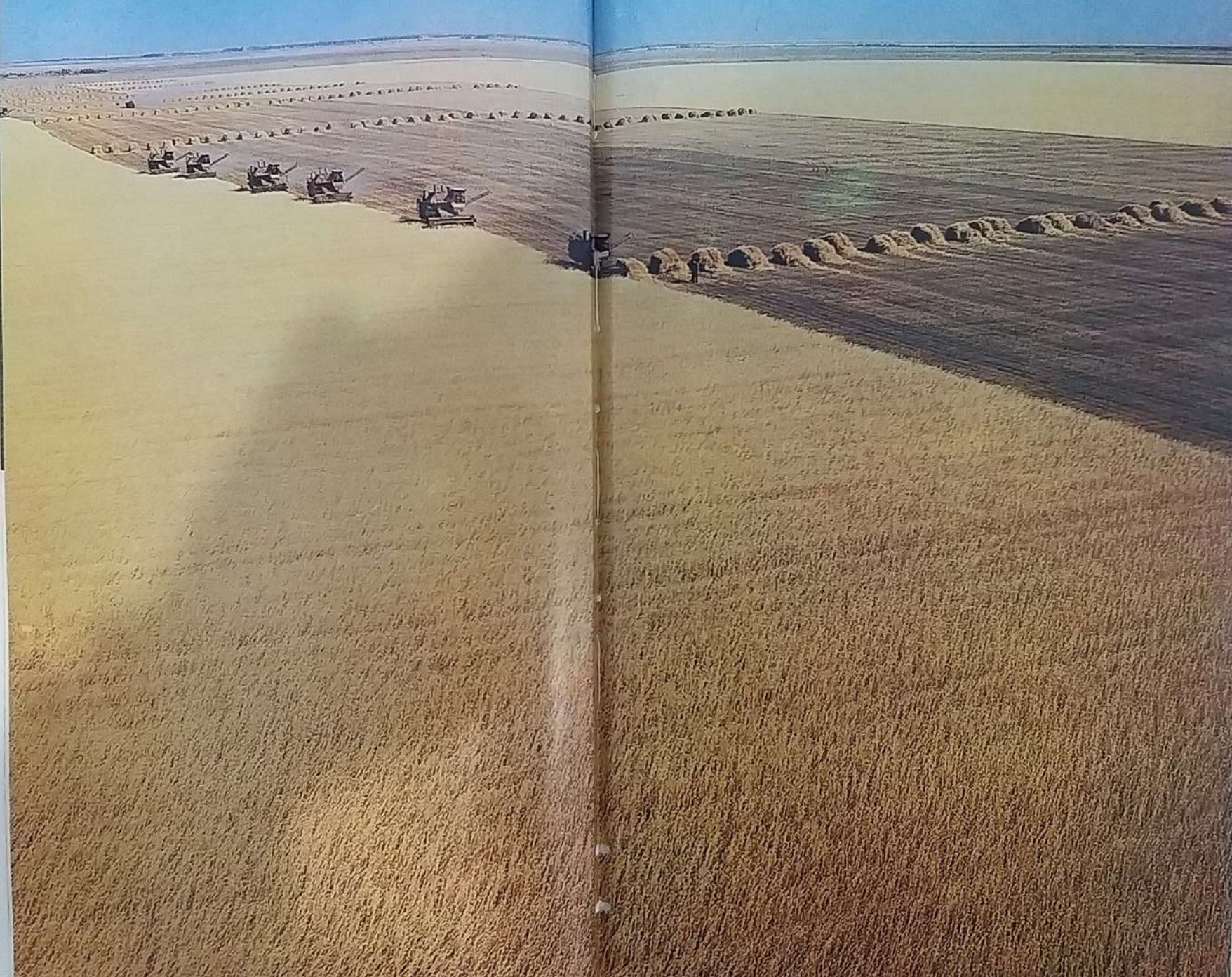

Көктем — жаппай тұқым себудің басталған шағы. Қысқа мерзімде миллион гектардан астам жерге дәнді дақыл себу керек. Тұқым сіңрудің тиімді мерзімін сақтау — интенсивті технологияның басты шарты. Қарқыны жөнінен бұл күндерді егін орағымен салыстыруға болады, жауапкершілігі де жетерлік — неітсең, соны орасың. Техниканы оқтайлы пайдалануда, егіс жұмысындағы өз тактикасын таңдай білуде механизаторлардан үлкен іскерлік талап етіледі. Облыста ауыспалы егіс құрылымы жақсаруде, шығымдылығы жақсы бидайдың қатты сорттары «Иртышанка», «Омбы-9», «Алтанка» барған сайын кең қолданылуда.

Весна, начало массового сева. В сжатые сроки необходимо засеять более одного миллиона гектаров зерновых. Четкое соблюдение оптимальных сроков — главное условие интенсивной технологии. По напряжению эти дни можно сравнить с уборочной страдой, да и ответственность не меньшая — что посеешь, то и пожнешь. От механизаторов требуется большое умение хорошо маневрировать техникой, выбирать свою тактику посевных работ. В области улучшается структура севооборотов, все шире применяются хорошо зарекомендовавшие себя твердые сорта пшеницы «Иртышанка», «Омская-9», «Алтанка».

Үгіт бригадалары — село механизаторларының тұрақты серігі. Қысқа-қайырым үзіліс сәттерінде дала костарында, жаңа орылған танап басында, оған тіреле кеп тұратын шоқ қайыңдар түбінде өнерпаз артистер әсем әнімен, сатиралық өткір сөзімен диқандардың көңілін көтереді.

Еңбектегі табыстарын атап өтуді де, туған күндерімен құттықтауды да ұмытпайды. Мұндай үгіт бригадалары облыстың әрбір шаруашылығында құрылған. Көркем өнерпаздармен бірге шаштараздар, фотосуретшілер, дәрігерлер де келеді.

— Түсік үзіліс аяқталып, ая мен күй толас табады, ал комбайндардың үздіксіз сарыны тағы да дала ны еңбек дүбіріне бөлейді.

Агитбригады — постоянные спутники сельских механизаторов. На полях, на стернах свежескошенного поля, на подступившей к нему опушке березового колка в короткие минуты отдыха самодеятельные артисты поднимают настроение хлеборобов хорошей песней, метким сатирическим словом. Не забудут отметить трудовые успехи, поздравить с днем рождения. Такие агитбригады созданы в каждом хозяйстве области. Вместе с участниками художественной самодеятельности приезжают и парикмахер, фотограф, врач.

— Закончится обеденный перерыв, отзвучит песня, и вновь невозможный гул комбайнов наполнит степь.

Астық қабылдау пункттерінің элеваторлары — жергілікті пейзаждың тұрақты бір белгісі, астық конвейерінің маңызды буыны. Егін даласынан жиналған астық осында әкелінеді. Мұнда дән кептіріліп, тазаланады, тиісті кондициясына жеткізіледі.

Элеваторы хлебоприемный пункт — обязательная примета местных пейзажей, важный участок зернового конвейера. Сюда везут хлеб, убранный с полей. Здесь зерно сушат и чистят, доводят до необходимых кондиций.

Өлкеңің ірі ғылыми мекемесі — Солтүстік мал шаруашылығы ғылыми-зерттеу институты малдың жоғары өнімді және тұқымдарын есінде, облыс шаруашылықтарының табысын жақсартуда көп іс тындырды. Тыңдағы мал шаруашылығын интенсификацияландыру — институттың назарындағы басты міндет. Оның активінде жемшөл баласын нығайту, малды азықтандыру технологиясын жетілдіру жөніндегі ұсыныстар бар. Малдың жекелеген топтарына берілетін араны құрама жем азырленіп, практикаға енгізілді.

Северный научно-исследовательский институт животноводства, крупное научное учреждение края, немало сделал для выведения новых высокопродуктивных пород скота, улучшения стада хозяйства области. Интенсификация животноводства на целине — главная задача, которую решает институт. В его активе рекомендации по совершенствованию кормовой базы, технологии кормления. Разработаны и внедрены в практику сбалансированные рационы для отдельных групп животных.

«Шағылы» совхоз-техникумының түлектерін облыстың барлық шаруашылықтарынан кездестіруге болады. Бұл оқу орнын бітірушілер лайықты құрметке ие болған, көпшілігі совхоздар мен колхоздардың бас агрономы болып істеп жүр. Техникумда оларды егіншілік мәдениетін көтеруге, тиімді ауыспалы егісті тәжірибеге енгізуге, дөңді және азықтық дақылдардың жоғары өнімді сорттарын пайдалануға баулиды. Жастарды егістердің нағыз технология болуға әзірлейді

Выпускников Чаглинского совхоза-техникума можно встретить во всех хозяйствах области. Выпускники этого учебного заведения пользуются заслуженным уважением, многие стали главными агрономами совхозов и колхозов. В техникуме их учат повышать культуру земледелия, внедрять в практику оптимальные севообороты, использовать высокоурожайные сорта зерновых и кормовых культур. Молодые люди готовят стать настоящими технологами полей

Мамлют асыл тұқымды мал заводу — Солтүстік Қазақстан мал шаруашылығы ғылыми-зерттеу институтының базалық кәсіпорны. Мұнда Солтүстік Қазақстанның совхоздары мен колхоздарындағы товарлы-сүт фермаларына арнап асыл тұқымды мал есіріледі. Шаруашылықта мал азығын дайындау, сәктау және малға беру жүйесі жақсы жолға қойылған.

Комбайн жүгері алқабының соңғы қатарларындағы керегедей жасыл өсімдіктерді бытырлата басып барады. Алқаптың шетіне жақындаған сайын сары ала нұрға бөккен көрші танап та айқынырақ көріне бастаған. «Дүр» етіп тоқтаған трактор үні сонадайдағы қайың шоқтарына жаңғырығып қайта жеткенде барып айнала тып-тыныш бола қалды. Сөл ғана сыбдыр естіледі.

Дәні толық кере қарыс масақтар үп еткен желге бола сыбдыр қағысып, бірімен-бірі бас түйістіріп, әлгі сыңғырлаған үнді ұластырып әкетеді — өзара сыбырласатын, күбірлесетін, үйдесетін сияқты.

Төлебай кешке дейін керегедей қалың жүгеріні әрлі-берлі тағы бірер орып шықты. Енді отыз гектардай қалғанға ұқсайды. «Оқасы жоқ, — деп ойлады Төлебай. — Дау-кен мен Ісләм-ақ орып тастайды, Орынбай да көмектесер. Өне, қарашы, қимылдары да ширақ. Жігіт болды деген осы». Ал өзі қайта-қайта бидай танабына қарай берді, іштей таразылап та тұр: бұйырса, күні ертең гектар басы жиырма центнерден айналар-ақ.

Солтүстік Қазақстанда Т. Мұстафин сурлемдік жүгері өсірудің шебері ретінде белгілі. Үш жүз центнерлік көкбалауса оның үйреншікті межесі. Социалистік Еңбек Ері атағын да сол үшін алған. Әйтсе де жыл сайын күзге салым, жүгеріні орып бітірісімен, Төлебай астық комбайнына отырады. Сөйтеді де, жылма-жыл 10—12 мың центнер астық бастырып, «Благовещенский» совхозының механизаторлары арасында маңдайы жарқырап алға шығады.

Т. Мұстафиннің туған жер төсінде еңбек еткеніне қырық жыл болды. Оның ұлдары да бұл жұмысқа қаршадайынан қанығып өскен. Бәрі бірігіп қыста қар жалдарын тұрғызады, егістікке көң тасиды, көктемде тұкым себеді, ал күзде егін орады.

Нақтылықты керек ететін документтерді толтырғанда «мамандығы» дейтін жерге Төлебай «жүгері өсіруді» деп жазады. Дұрыс-ақ, бірақ соны «диқан» деп жазса тіпті дәл болар еді. Бір әулеттегі диқандардың алғашқы ұрпағы ол. Бірақ соңғысы емес. «Иә, солай, — деп ойлайды Төлебай ұлдарын есіне алып. — Соңғысы емеспін. Тракторың ба, комбайның ба, жемшөп шашқышың ба — олар білмейтін техника жоқ. Пісіп тұрған астықтың тағатысыз сыбдырын ұғып өсті ұлдарым».

Комбайн с сочным хрустом подминал под себя высокие зеленые стебли последних рядков кукурузного поля. И чем ближе был его край, тем шире открывался вид на поле соседнее, залитое янтарным, переходящим в желтизну, светом. Когда в березках близких колков растаяло эхо рокота остановленного трактора, стало тихо, и в этой тишине вызрел чуть слышный золотой звон.

Литые тяжелые колосья, туго набитые зерном, согласно кланялись вслед легкому ветерку, соприкасаясь друг с другом, издавали этот потаенный звук, услышать который дано не каждому и который соткан из шелеста, свистящего шепота, сухого потрескивания, и главное, — из того, что ответно звучит лишь в душе.

До вечера Тулебай сделал еще несколько прокосов вдоль стеной стоящей кукурузы. Убрать ее осталось гектаров с тридцати. «Ничего, — думал Тулебай. — Дау-кен с Ес-лямом справятся, Орынбай поможет. Им можно доверять, вон как ловко работают, вполне уже самостоятельные ребята». А сам все поглядывал и поглядывал на хлебный массив, прикидывал: даст он завтра никак не меньше двадцати центнеров с гектара.

В Северном Казахстане Т. Мұстафин известен прежде всего как мастер возделывания кукурузы на силос. Трехсотцентнеровые урожаи зеленой массы стали его привычным рубежом. И звание Героя Социалистического Труда ему присвоено именно за это. Но каждую осень, едва закончив косить кукурузу, Тулебай пересаживается на зерноуборочный комбайн. И добивается рекордной среди механизаторов совхоза «Благовещенский» выработки, намолачивая ежегодно по 10—12 центнеров зерна.

Сорок лет трудится Т. Мұстафин на земле. Сызмалыства привыкли к этой работе и его сыновья. Вместе с ними зимой пашет снег, вывозит на поля навоз и сеет по весне, а осенью убирает урожай.

В документах, где нужна определенность, пишет Тулебай в графе «специальность»: кукурузовод. Все правильно, но гораздо правильнее ответить на этот вопрос так: земледелец. В первом поколении. Но не в последнем. «Это уже точно, — думает Тулебай, вспоминая сыновей. — Не в последнем. Трактор, комбайн, кормораздатчик — нет такой техники, которой бы не знали они. Каждому сыну знаком тот вечный, призывный звон спелого колоса».

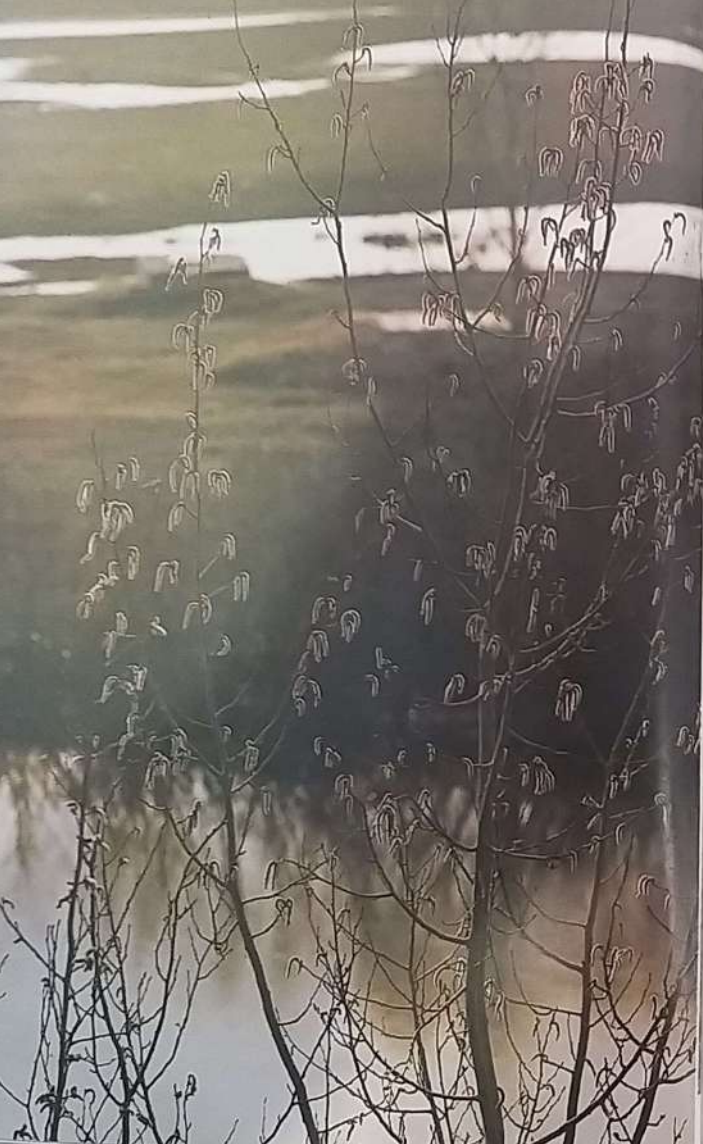

Шопандық — Қазақстандағы дәстүрлі кәсіп. Қой шаруашылығы — совхоздармен қолхоздардың кебіндегі жетекшісі. Екібен Қызыл Ту орденді К. Жұнісов кел жылдан бері «Пришмн» совхозында шопан. Бұл жұмыста ол өз ісінің майталман шебері ретінде танымал.

Чабан — традиционная в Казахстане профессия. Во многих хозяйствах овцеводство является одной из главных отраслей. В совхозе «Пришмн» много лет работает чабаном кавалер ордена Трудового Красного Знамени К. Жұнісов. В этой работе для него секретов нет.

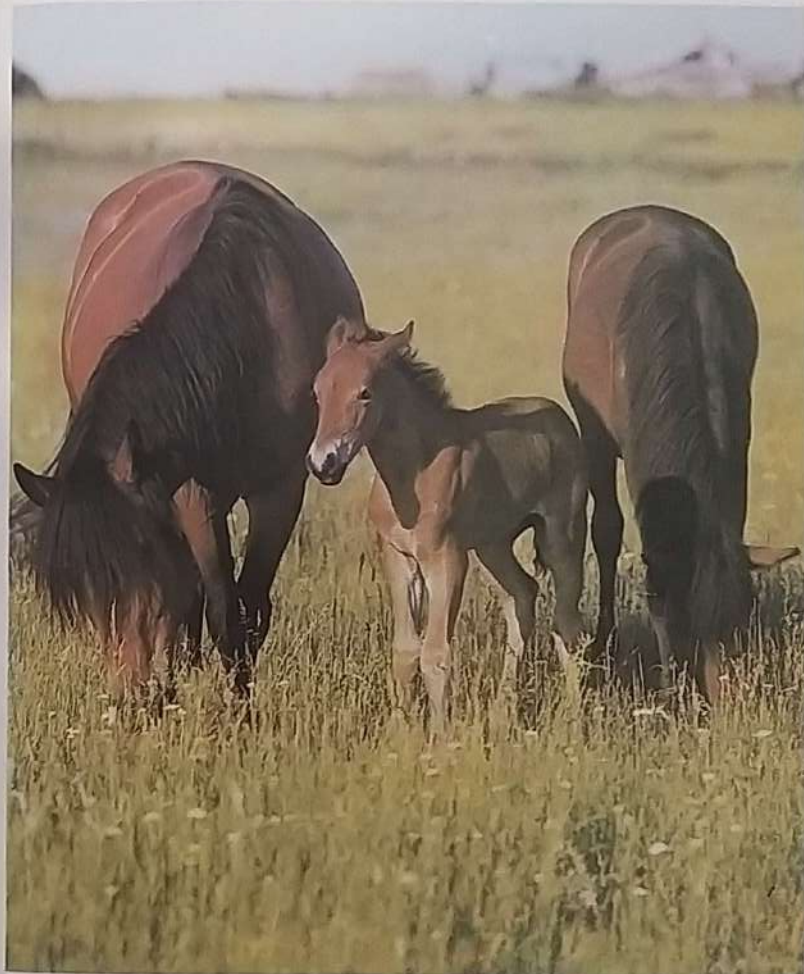

Сонау бір жылдары совхоздардың атқоралары қаңырап бос қалған-ды. Селода трактор көбейді, жылқы ұмыт болды. Тек «Новоникольский» совхозында ғана жағ-

дай басқаша өді. Мұнда жылқы шаруашылығының негізі берік. Ал мұндағы ат спортының мектебі десе ауыл балалары ішкен асын жерге қояды

Было время — опустели совхозные конюшни, пошли на слом. На селе стало много тракторов, о лошадях забыли. Но не в совхозе «Новоникольский». Здесь коневод-

ством занимаются и держат вот каких породистых рысаков! И тройки совхозные — лучшие. И мальчишки души не чают в совхозной конноспортивной школе

Қала түбіндегі «Теп-
личный» совхозы
жыл тәулігіне қала-
ны витаминді оқи-
мен қамтамасыз ете-
ді. Көктемде петро-
павлдықтың дастар-
қанынан ерте пі-
сетін жеміс пен кө-
көніс үзілмейді.
Облыс орталығын-
дағы көптеген өнер-
кәсіп орындарының
да өз теплице ша-
руашылығы бар.

Пригородный совхоз
«Тепличный» круглый
год кормит город ви-
таминной продукцией.
По весне на столе
петропавловцев всегда
ранние овощи и зе-
лень.
Свои тепличные хозяй-
ства имеют и многие
промышленные пред-
приятия областного
центра.

Солтүстік Қазақстанда Садуақасовтар мен Яцендердің семьясы сияқты өскен-өркендеген семьяларды мақтан етеді. Әсіресе мұндай семьялар селолық жерлерде көп, олар бір шаңырақтың астында тату-тату өмір сүріп, бір шаруашылықта қоянқолтық еңбек етеді. Туған жерге деген сүйіспеншілік, онда еңбек етіп, егін өсіріп, ұрпақ тәрбиелеу өнегесі әкеден балаға, немереге мирас болып жалғаса береді

Танымал болып, сондай-ақ, как семьи Садваксовых и Яцен, в Северном Казахстане много. Особенно на селе. Живут дружно, часто под одной крышей, часто все вместе трудятся в одном хозяйстве. Вот так и родился первый опыт семейного подвига, семейных звеньев, а затем набрал силу. От отцов к сыновьям и внукам передается любовь к родной земле, умение работать на ней, растить урожай, пестовать детей

Солтүстік Қазақстан балға бай. Оның көк қорай шалғындарында жаз бойы арнаың гүлі тынбайды. Мұнда Балдың бірінен-бірі дәмді, бірінен-бірі шипалы алуан түрі алынады. Әр шаруашылық өз омарына ұстауға тырысады, бұл үшін мүмкіндіктері де жеткілікті.

Боғат медосборамы Северный Казахстан. Все лето не смолкает гуденье пчел над его лугами. Получают здесь разные сорта меда, один другого

вкуснее, целебнее. Каждое хозяйство стремится иметь свою пасеку, для этого имеются все возможности.

«Ленински» совхозында өгішлік пен мал шаруашылығы өнімін өндүрді жоғары мадениеті алумен тик инфрақұрылымды жедел дамытумен ұшастырылған. Хлорелла суспензиясын өндіретін биофабрика, жергілікті жемшөп, амидоконцентратты қоспапар мен құрама жем өзирлектін цех, экспериментті тұрғын үй құрылысы — міне, осының бәрі «Ленински» совхозының бйнесі. Совхозда жұмышы табының қатарына алу кештері, әр түрлі пікірталас, музыка сағаттарын өткізіп тұру игі дәстүрге айналған.

В совхозе «Ленински» аысокая культура производства продукции земледелия и животноводства сочетается с быстрым развитием социальной инфраструктуры. Биофабрика по производству суспензии хлореллы, цеха по производству амидоконцентратных добавок и комбикормов из собственного фуража, экспериментальная жилая застройка — все это «Ленинский». Давно в совхозе стали традиционными вечера посвященные рабочим классу, различные диспуты, музыкальные часы.

Обытқы совхоз директорларының шінде күллі тың өңіріне аты жайылған саңлақтар бар: А. Д. Захаров, И. А. Аллысбаев, А. С. Ермаков, О. М. Паль, П. П. Моринец, әкелі-балалы Үмбетбаевтар... Әрқайсысы өз ісін жақсы біледі және басқа да көп жайларға жетік, ордендермен, медальдармен наградалып, құрметті атақтарға да лайықты не болған. Олар басқаратын шаруашылықтардың рентабельділігі жоғары, дәулеті мол, еңбек пен тұрмыс мәдениеті де бүгінгі талаптарға сайма-сай. Әйткенмен, Возвышен ауданындағы «Қарағанды» совхозының директоры Социалистік Еңбек Ері Иосиф Иванович Миллердің есімі осынау данқты тізімнің өзінде де ерекшеленіп, мойны озық тұрады.

«Қарағандының» ерекшелігі — берік сенімде, ол ең бір ауыр жылдардың өзінде шаруашылықты табыс биігінен шығаратын. Айнала-төңіректе егін шықпай жатса Миллердің шаруасы шалқыл, астық тапсыру жоспары орындалып жатады. Егіншілер мен малшылардың берік ынтымағы, мал азығындық гектарлардың мол берекесі — сүтті ірі қара мен шошқа шаруашылығы комплексінің ойдағыдай жұмыс атқаруының негізі.

«Қарағандының» егін тапалтарына, фермалары мен цехтарына соқпай өтетін жаңалық жоқ. Шаруаның қырын айтқызбай-ақ тани қоятын Иосиф Иванович — жаңалықтың ең бірінші жанышары. Бұл істе ол уақытпен санаспайды, қаражатты, коллективтің күш-жігерін аямайды. Ауыл шаруашылық тәжірибе станциясының мал шаруашылығы Солтүстік ғылыми-зерттеу институтының көптеген жаңалықтары мен ұсыныстары осы шаруашылықта тәжірибеден өтіп, практикаға енгізіліп жатады.

Дегенмен, директор тек өндіріс жайын ойлаумен ғана шектелмейді. Ол елді мекенді көркейтуге, тұрғын үй және мәдени құрылысқа да қаражат аямайды. Жас жұбайларға берілетін коттеждер орталық мекендегі ең әсем көшеге айналады. Мұнда балабақша орналастыра алау деген атымен жоқ. Совхоздан ешкім көшпейді, ал мұнда келіп жұмыс тұрғысы келетіндер көп-ақ. Адамға, оның пікірі мен талап-тілегіне деген қадір-құрмет қатаң талаппен және уадеге беріктікпен жымдаса келіп коллективтің ұдайы белсенділігіне ұлғая, ал мұның өзі, түптеп келгенде, шаруашылықтың жоғары экономикалық көрсеткіштерін, совхоз жұмысшылары мен мамандарының дәулетін қамтамасыз етті.

И. Миллер — тамаша психолог. Айтпақшы, бұл кез келген мықты басшыға тән қасиет қой. Оның сөздерінен, нұсқауларынан гибраттылық лебі есіп тұрады Иосиф Ивановичтің өзіне тән тәлімгерлік тағылымы бар — Біреудің кемшілігін байқап қалса соған қатты күйзеледі: тіпті сенен осыны күтпеп ем, бәрін өзі біледі ғой, төңірікбәсі жеткілікті ғой деп әуелі саған соң жұрт та бәр жән-төнімен жұмысқа құлыншып кіріседі.

Среди совхозных директоров области немало известных на всю целину: А. Д. Захаров, И. А. Аллысбаев, А. С. Ермаков, О. М. Паль, П. Г. Моринец, отец и сын Умутбаевы... Каждый свое дело знает и многое умеет, по праву щедро награжден орденами, медалями и почетными званиями. В руководимых ими хозяйствах высокая рентабельность, достаток соответствуют сегодняшним требованиям культуры труда и быта. И все же имя Героя Социалистического Труда Иосифа Ивановича Миллера, директора совхоза «Карагандинский» Возвышенского района, выделяется даже в этом славном ряду.

Феномен «Карагандинского» — в запасе прочности, который позволяет хозяйству в самый неблагоприятный год остаться с прибылью. В округе неурожай, а у Миллера план хлебосдачи выполняется. Тесный союз полеводо- и животноводов, высокая продуктивность кормового гектара — основа успешной работы крупного молочного и свиноводческого комплекса.

Нет новшества, которые обошли бы стороны поля; фермы и цеха «Карагандинского», Иосиф Иванович с его обостренным чувством хозяина является самым заинтересованным сторонником их внедрения. В этом он не считается со временем, не жалеет средств, усилив коллектива. В совхозе успешно апробируются и внедряются в практику многие разработки и рекомендации сельскохозяйственной опытной станции Северного научно-исследовательского института животноводства.

Но не только о производстве болит голова у директора. В совхозе не жалеют денег на благоустройство, жилищное и культурное строительство. Коттеджи, выделяемые молодоженам, составили самую красивую улицу центральной усадьбы. Здесь нет проблем с детскими садами и яслями. Из совхоза никто не уезжает, а желающих устроится сюда на работу много. Уважение к людям, их мнению и запросам, помноженные на требовательность к себе и верность слову, обернулись постоянной активностью коллектива, что в конечном счете привело к завидным экономическим показателям хозяйства, достатку рабочих и специалистов совхоза.

И. Миллер — незаурядный психолог. Впрочем, это свойство любого толкового руководителя. Его высказываниям, распоряжениям присущи нотки дидактические. У Иосифа Ивановича свой педогогический прием — подметив что-то упущенное, он огорчается: вот уж от кого не ожидал, ты ведь такой опытный, знающий, в тебе-то я всегда уверен... Но людям от такого «разноса» работается легче и лучше.

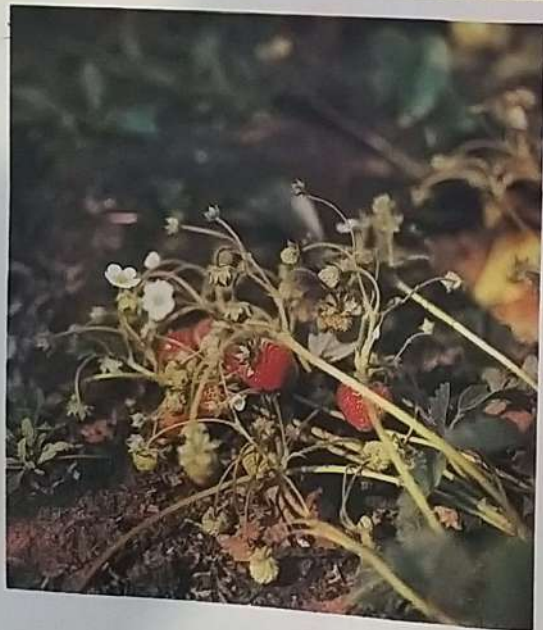
Солтүстік Қазақстанда халықтың көне салттары мен дәстүрлері қастерлеп сақталады, сонымен бірге жаңа салттар да туып, дамып келеді. Үйлену тойының рәсімі көз тартарлық. Әскерге шақырылғандарды шығарып салу салтанаты есте ұзақ сақталарлықтай. Алғашқы борозда мен алғашқы десте мерекесі ауыл балаларының көкейіне кішкентайдан ұялайды. Әкелер мен ағалардың мұндай мерекесін бір көрген жан есте ұмыта алар ма?!

В Северном Казахстане хранятся старинные народные обычаи и традиции, но появляются и развиваются новые обряды. Богата и красочна свадебная церемония. Навсегда запоминаются торжественные проводы призывников в армию. С детства западают в душу сельских ребят праздники первой борозды и первого снопа. Празднуют отцы и старшие братья, но, увидев однажды такой праздник, не забудешь его никогда.

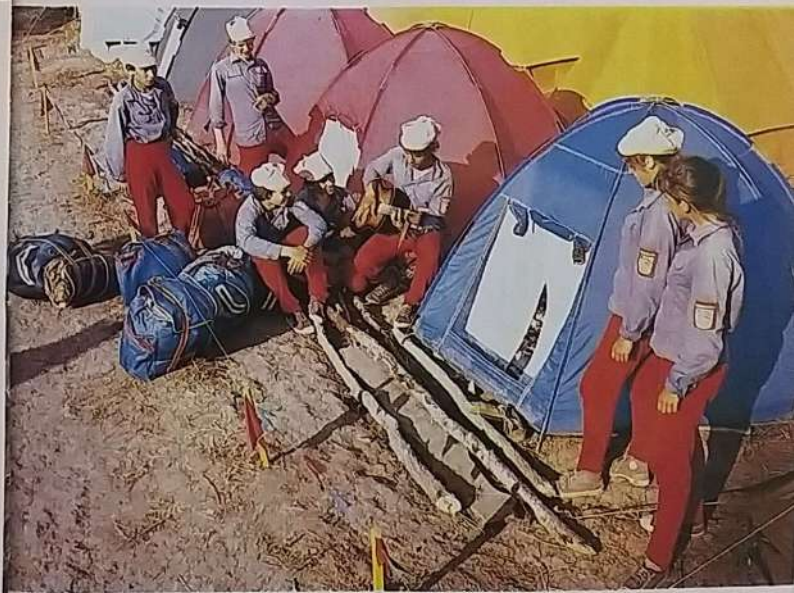

Богата природа Северного Казахстана. В походах по родному краю изучают ее пионеры и школьники, выходят на маршруты туристы. Здесь много уголков, своеобразная красота которых манит к себе. Вороний остров, Сергеевское водохранилище, сосновый бор в Соколовском районе, озера Пестрое и Тарангул, сотни других больших и малых озер встречают зимой и летом многочисленных любителей природы, на их берегах расположены базы отдыха североказахстанцев

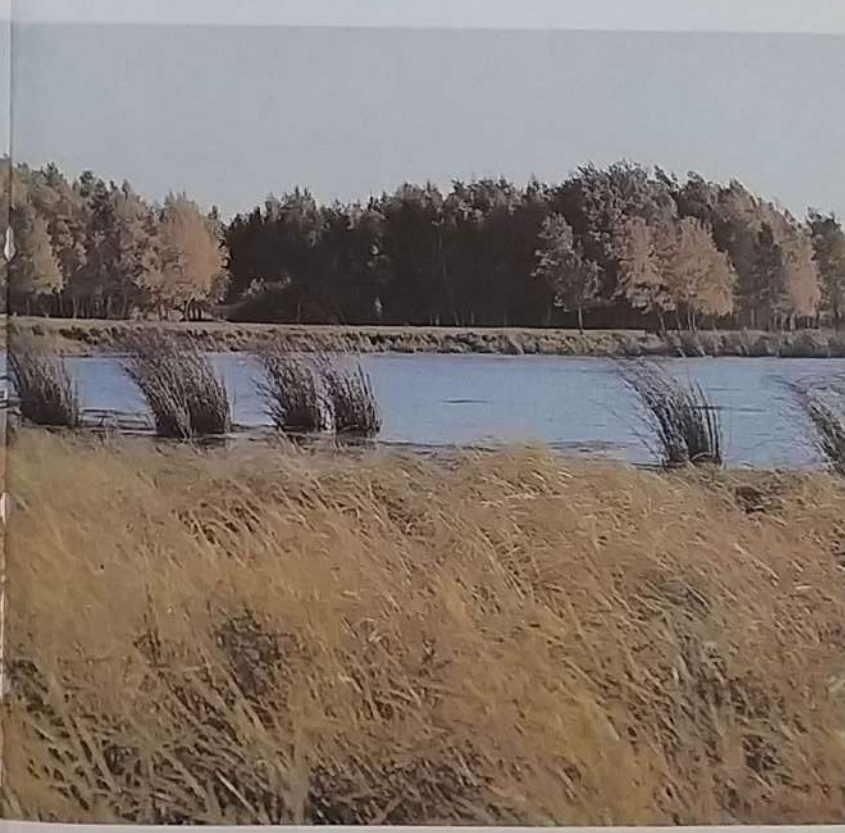
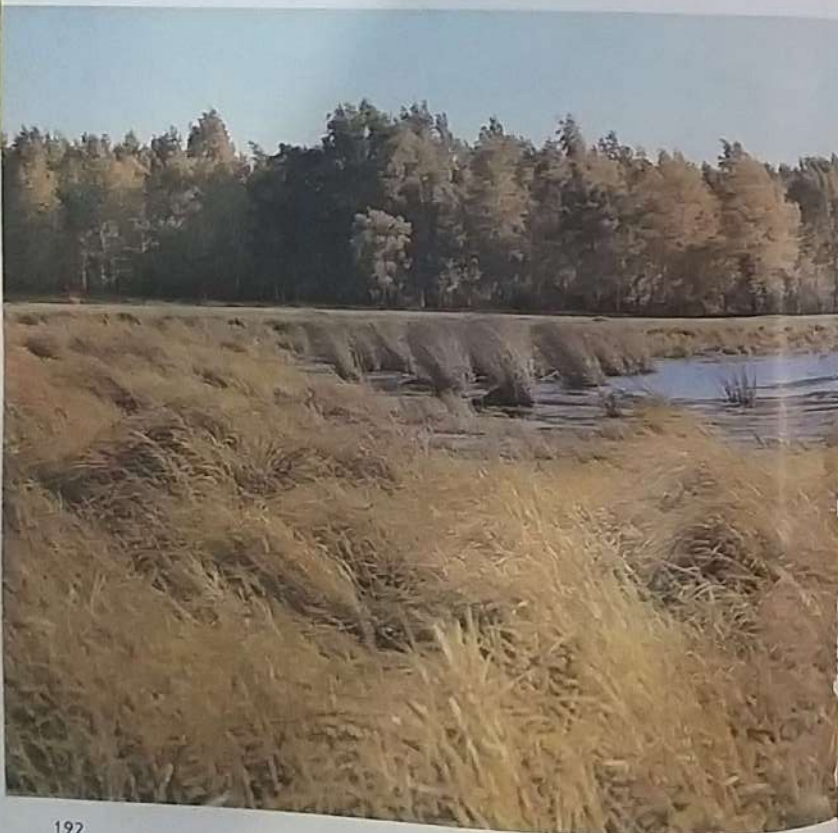

Солтүстік Қазақстанның табиғаты бай. Туған өлкеге саяхат шеккен пионерлер мен мектеп оқушылары оның сырларына қанығады, тамашалайды. Туристер де жиі сапарға шығады. Мұнда әсемдігімен көз тартатын, көрікті жерлер аз емес. Қарғалы арал, Сергеев су қоймасы, Соколов ауданындағы қарағайлы орман, Пестрое және Тарангул көлдері, басқа да жүздеген үлкенді-кіші көлдер қысы-жазы табиғатты жаны сүйетіндердің игілігінде. Бұл көлдердің жағасына солтүстік қазақстандықтардың демалыс базалары орналасқан.

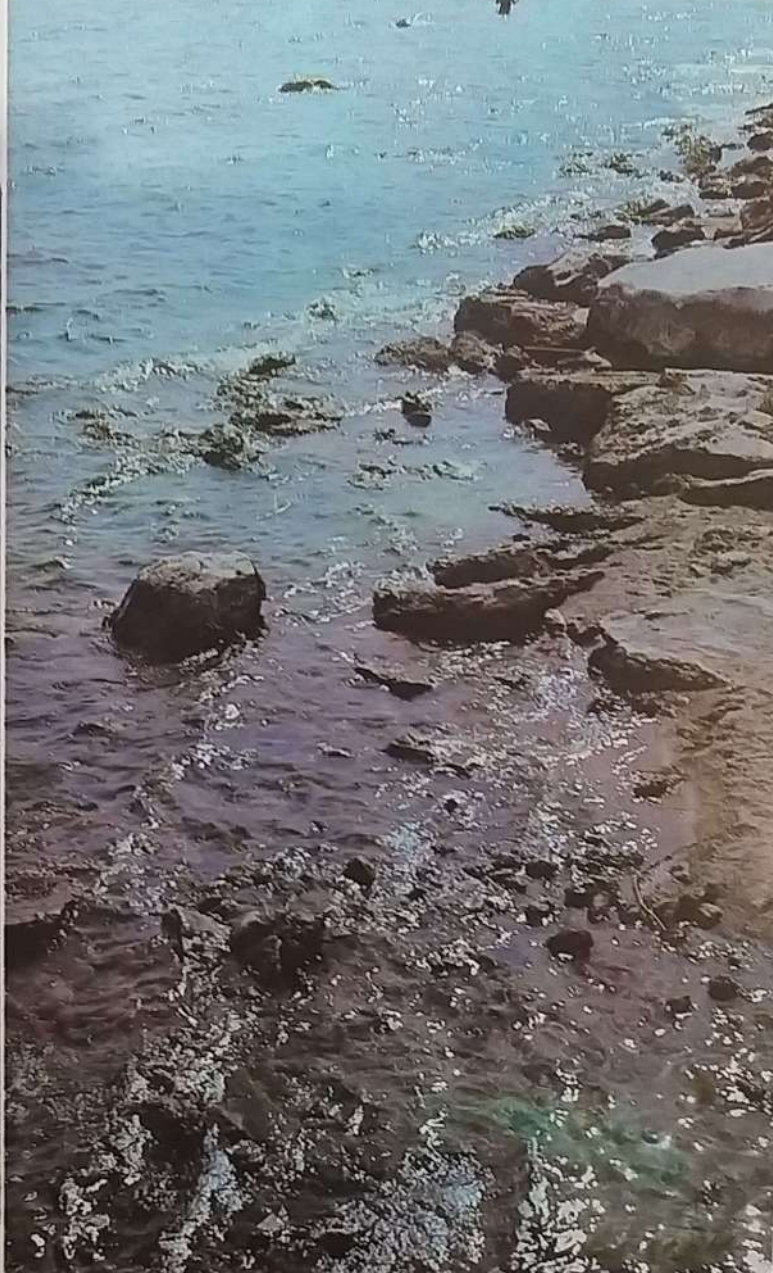
Өлкөнүн табигаты аялы қолда. Мұнда қорықтар көп. Атылған мылтық үні естімейсің, браконьерді кездестірмейсің. Қамыс басқан көл жағалаулары — құс атаулының қиқуы үзілмейтін, ұя басып балапан өргізер мекені.

Бережно охраняется природа края. Организируются заповедники. Здесь не услышишь выстрела, не встретишь браконьера. По берегам озер, заросшим камышом, — раздолье пернатым, здесь места их гнездования.

Пионер лагерьлери мен балаларды сауықтыру орындары, пансионаттар мен демалыс үйлеринде кулли облыс балалары дем алады. денсаулыкын шыңдады

Пионерские лагеря и детские здравницы, пансионаты и дома отдыха — в них набираются здоровья все дети области. Самый популярный пионерский лагерь «Юный железнодорожник»

Жыл сайын егін
орағы алдында селода
«Ақбидай» мәдени-
спорт мерекесі
өткізіледі. Оның
программасы спорт
бәсекесінен, әндер
мен билерден тұрады

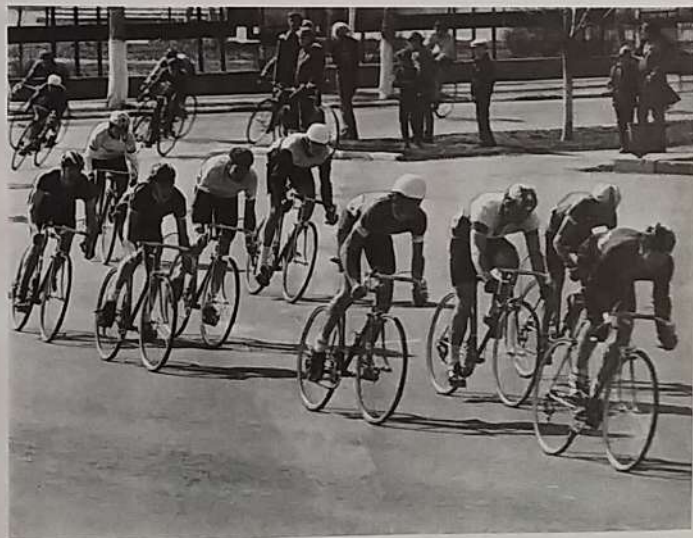
Перед уборочной
страдой каждый год
на селе проводятся
культурно-спортивные
праздники «Ақ-би-
дай». В его програм-
ме — спортивные со-
стязания, песни, танцы

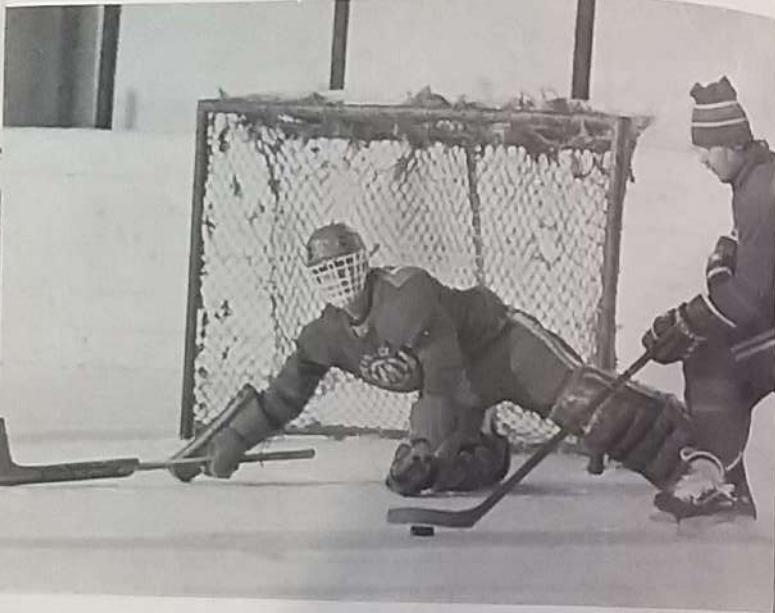

Солтүстік Қазақстандағы спорт әлемге әйгілі рекордшылар шығармағанымен, бұқаралық сипат алған. Қаланың әрбір микрорайонында спорт секциялары да көп. Киров атындағы заводтың спорт комплексі тамаша. Стадион дейсің бе, спорт залы, бассейн дейсің бе — завод спартакиадаларына қатысушылардың қалай күлаш жаюына да жағдай жасалған. Ал Сергеев су қоймасында жасөспірім ескекшілер жарысы өтіп тұрады. Мүмкін, тұңғыш чемпиондар осы жерден шығар?

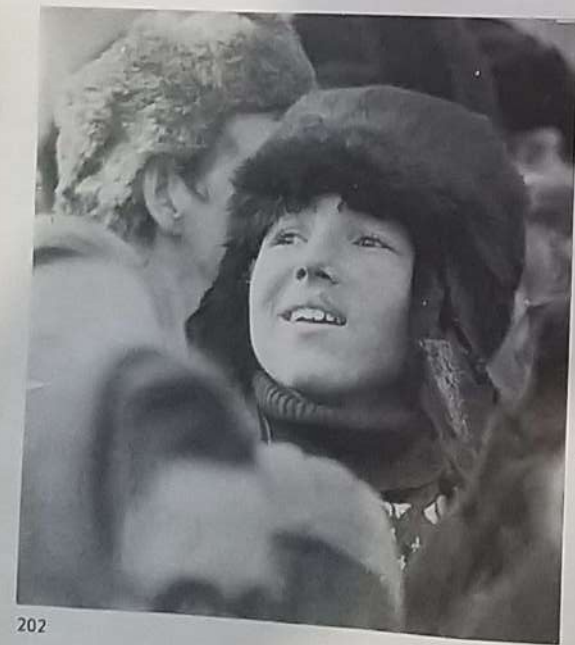
Спорт в Северном Казахстане хоть и не дал громких имен известных рекордсменов, зато массов. Спортивные площадки есть в каждом микрорайоне города. И секций спортивных много — выбирай на вкус. Отличный спорткомплекс имеет завод имени Кирова. И стадион, и спортзал, и бассейн — здесь есть где развернуться участникам заводских спартакиад.

А на Сергеевском водохранилище соревнуются юные гребцы. Может быть, здесь вырастут первые чемпионы!

«Мороз и солнце, день чудесный...» Уж чего-чего, а мороза и солнечных дней в Северном Казахстане хватает. Тогда на коньки и лыжи становятся стар и млад. Зимние виды спорта здесь особенно популярны. Во дворах заливаются десятки катков, устанавливаются хоккейные коробки. Раздолье ребятишке. В программе традиционного зимнего спортивного праздника «Север» — соревнования по хоккею, бегу на коньках, старты лыжников и биатлонистов.

«Күн ғажап, аяз қандай, ауа қандай!» Иә, басқа-басқа болар, ал аязды ашық күн Солтүстік Қазақстанда жетіп жатыр. Үлкеніші тегіс коньки мен шаңғы тағып серуенге шығады. Мұнда, әсіресе, қысқы спорт түрлері кең тараған. Аулаларда ондаған сырғанақтар қатарылып, хоккей алаңы жасалады. Ойын қызығы да осында, бала біткен де мәз-мейрам. «Север» атты дәстүрлі қысқы спорт мерекесінің программасында шаңғышылар мен биатлоншылар бәсекеге түсіп, хоккейден, конькиден қызу жарыстар өткізіледі.

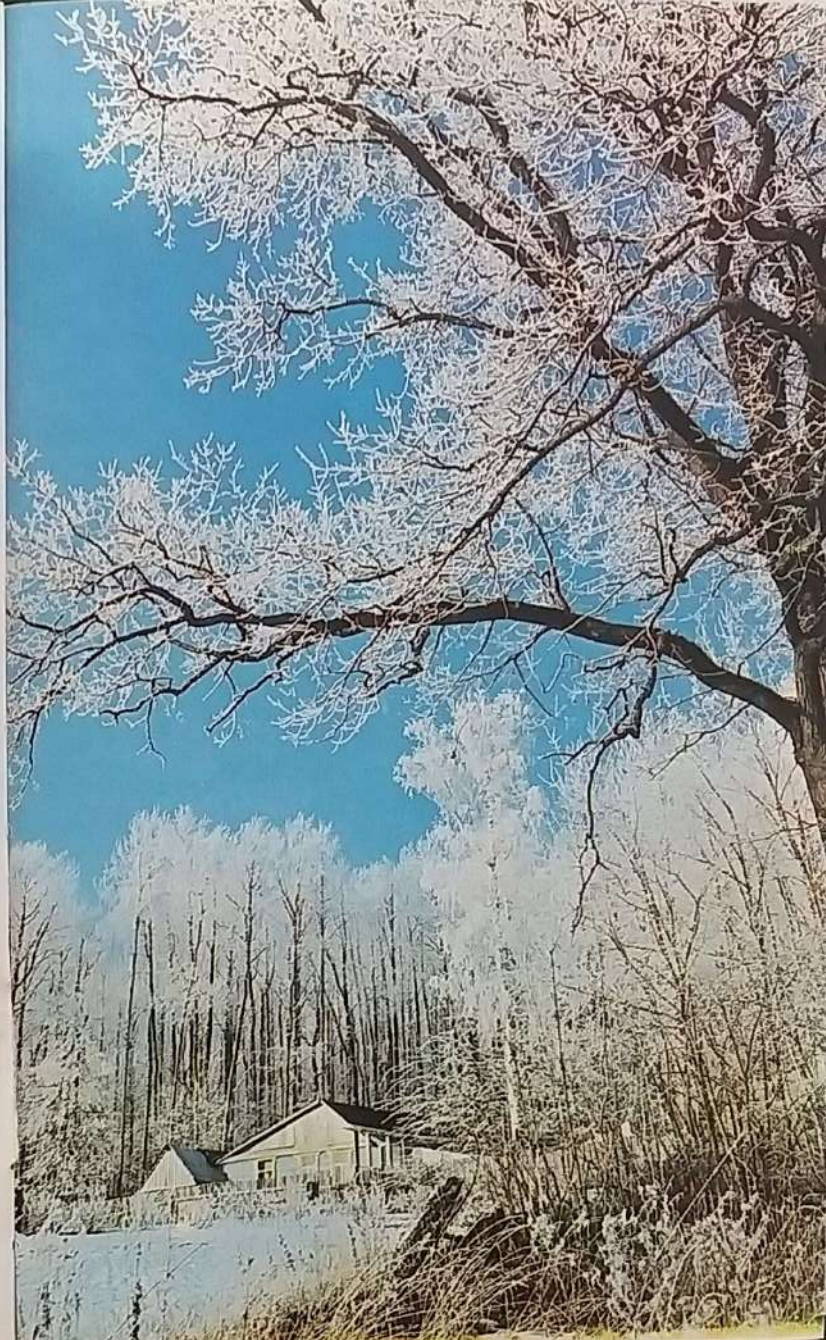

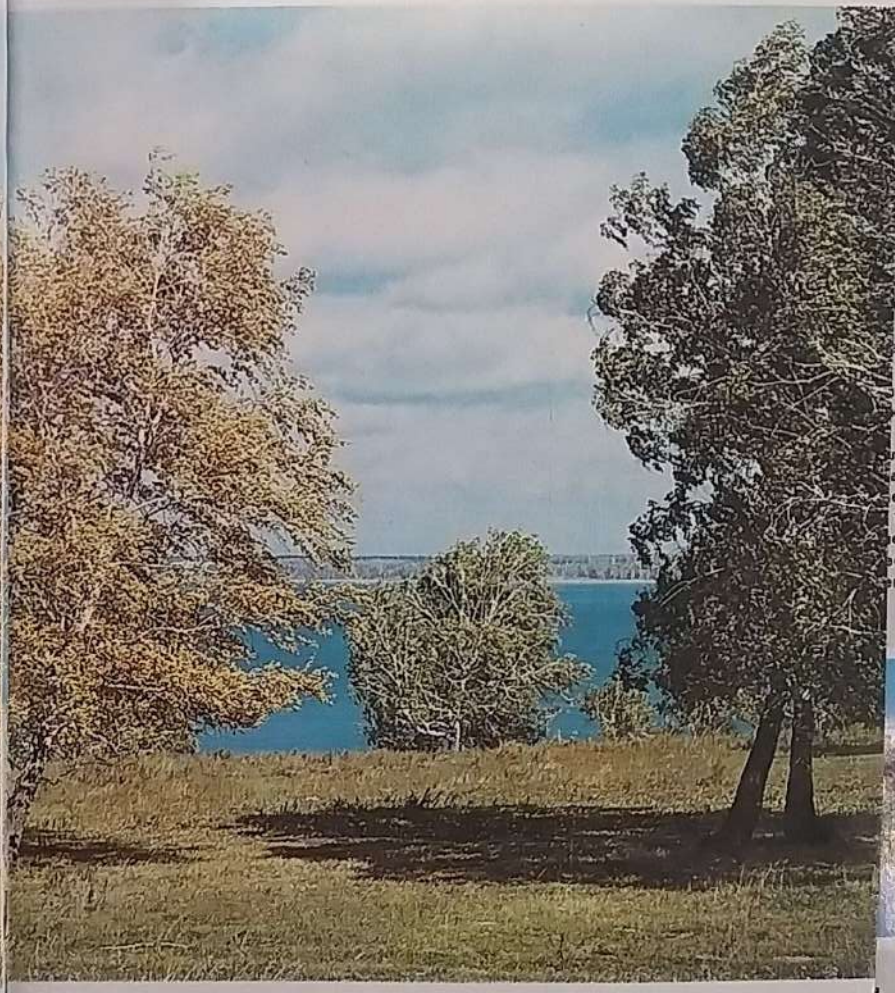

Ат-шанамен серуендеу, аязда ыстық шай ішіп, құймақ жеу, өн салып, би билеу бұл қыспен қоштасуға арналған мерекенің қызықты да көңілді сәттері

Катание на тройках, горячий чай, шаньги и блины на морозе, песни и танцы, «молодечин» игры — любимый праздник проводов зимы

Айна көлдердің жасыл белдеулі жағалауы — солтүстік қазақстандықтардың сүйікті демалыс орны. Ақ қайың шоқтары ентелеп келіп суға төніп тұрады. Олардың күн сүйген алаңайларында мөлдіреп жидек өседі. Ақ-жолтай адам дем арада себет толы қозықұйрық теріп алады. Қармағы қапса — балықшының да алақайы алтау!

Зеленые берега степных озер — любимые места отдыха североказахстанцев. Березовые колки подступают к самой воде. На их прогретых солнцем полянках много лесной ягоды. Удачливый грибник наберет целое лукошко ядерных грибов. А повезет рыболову — будет и уха!

Есілдің осынау оң жағалауына 1752 жылы шағын бекініс қорғаны ірге тепкен болатын. Қазір қорған қабырғасының тек орны қалған, ал қала қанатын кеңге жайып, сол жағалауға да шығып кетті. Тек Есіл өзені ғана сол бағы қалпынша өз арнасымен толқи ағып Ертіске қарай тартып бара жатады. Кешегі күннен бүгінгі күнге және ертеңгі болашаққа қарай асығады ол

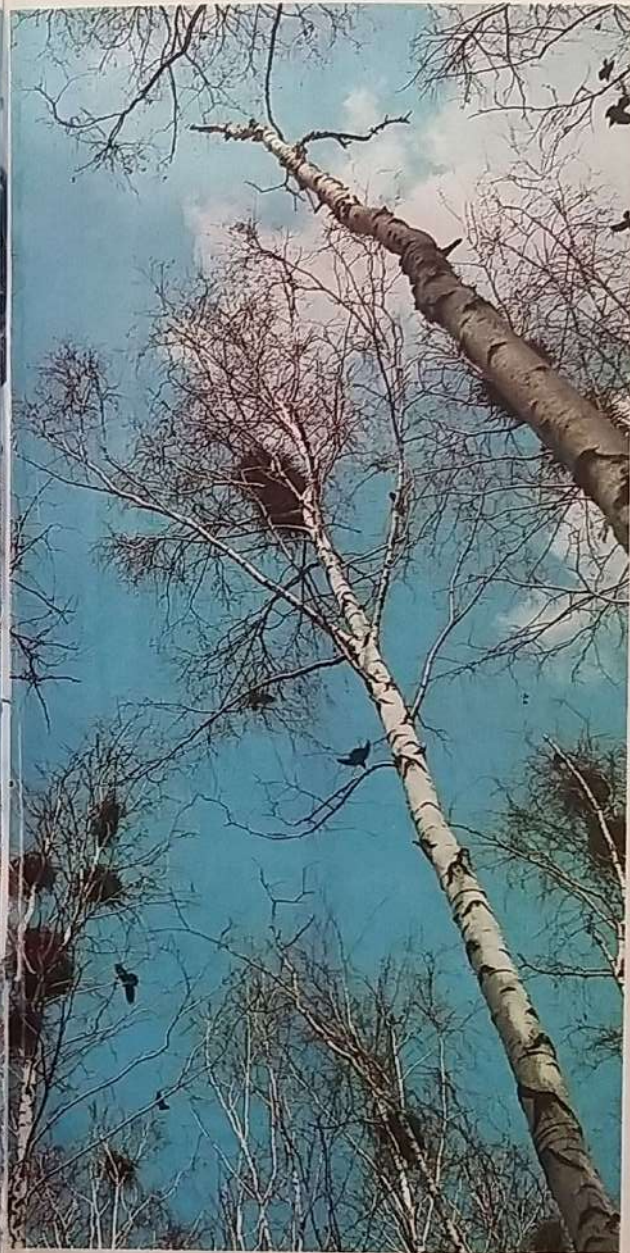

Вот на этом правом берегу Ишима в 1752 году была заложена крепость. Нынче от ее стены остались лишь развалины, а город разросся, шагнул и на левую сторону. Лишь Ишим все так же несет свои воды мимо этих берегов навстречу с Иртышом. Из вчерашнего дня в день нынешний и завтрашний

Солтүстік Қазақстан— Республика территориясының бір жарым проценті, халқының төрт проценті. Бірақ күні бүгін-ақ облыстың Азық-түлік программасын жүзеге асыруға қосып отырған үлесі зор. Қазақстан астығының, еті мен сүтінің оннан бірі осында өндіріледі. Күні ертең бұл үлес есе түспекші — Барлық өндіргіш күштерді комплексті дамыту бұған иті ықпалын тигізеді. Бұл күштерді шоғырландыру барлық салалардың экономикалық өзара байланысын жетілдіре түседі. Солтүстік Қазақстанның қаз қалындағы көзге ыстық, көңілге жақын ажар-көркі егін танаптарының, әр тұтам жерінің жақсы күтімімен ерекшеленеді. Жұмыстың кең құлаштылығы емес, сапасы мен тиімділігі риза етеді. Облыста әр гектар ауыл шаруашылық жері жыртылған — өнім өндірудің экстенсивтік ұлғаю мүмкіндігі іс жүзінде сарқылған. Енді бір ғана жол қалып отыр, ол — әр гектардың береке-сін, малдың берерін арттыратын интенсивті технология.

Облыстың географиялық жағынан оңтайлы орналасуы, еліміздің индустриалық және шикізат орталықтарымен транспорт арқылы байланысы өнеркәсібінің одан әрі дамуына мүмкіндік береді.

Осы фотокітаптың беттерін ашқанда жер бедері мен табиғат әсемдігін ғана тамашалап қоймай, осынау жерді мекеп еткен адамдардың еңбегіндегі ажар-көркі де көріп көкіліңіз марқалады, мақтаным сезіміне бөленеріңізге сенімсіз мол

Северный Казахстан— Полтора процента территории республики, четыре процента ее населения. Но уже сегодня велик вклад области и реализации Продовольственной программы. Здесь производится десятая часть казахстанского хлеба, мяса и молока. Завтра этот вклад станет еще большим — скажется эффект комплексного развития всех производительных сил, концентрация которых позволяет совершенствовать экономические взаимосвязи отраслей. Неброская, задушевная красота Северного Казахстана отменно ухоженностью пашни, каждого клочка земли. И вызывают уважение не гигантские масштабы работ, а их качество и эффективность. В области расплахан каждый свободный гектар сельскохозяйственных угодий — практически исчерпаны возможности экстенсивного роста производства продукции. Остается единственный путь — путь интенсивных технологий, умножающий силу гектара, продуктивность скота. Планы социального развития совхозов и колхозов области отражают интересы государства и трудовых коллективов, интересы производственные и культурно-бытовые, общественные и личные. Реализация этих планов превратит все сельские поселки в современные агрогорода.

Дальнейшему развитию промышленности способствуют выгодное географическое положение области, ее транспортные связи с индустриальными и сырьевыми центрами страны.

Перелистайте страницы этой фотокнижки, разглядите не только красоты ландшафтов и пейзажей, но и красоту труда живущих на этой земле людей

СОЛТУСТИҚ ҚАЗАҚСТАН
ОБЛЫСЫ

СЕВЕРО-КАЗАХСТАНСКАЯ
ОБЛАСТЬ

Фотоальбом

на казахском
и русском языках

Составление
Р. Сергеевой

Текст
Г. Дильдяева

Специальная фотосъемка
Ю. Кельдина

Перевод на казахский язык
Б. Адетова

Макет и оформление
Б. Ушацкого

Редактор
С. Гусакова

Редактор казахского текста
Д. Базарбаева

Художественный редактор
Г. Лукманов

Технический редактор
Л. Цой, Ж. Карбозова

Корректоры
К. Аймакина, А. Курмангожина

Северо-Казахстанская область:
С28 В краю белых берез: Фото-
альбом. / Сост. Р. Сергеева. Авт.
текста Г. Дильдяев. — Алма-Ата:
Өнер, 1989. — 216 с., ил., цв. ил.,
— (Серия «Казахская ССР»),
текст парал: рус. и каз. Б. Аде-
това.

ББК 85.16

С 4911010000—81 54—89
409[05]89

ИБ 447

Сдано в набор 10.06.88. Подписано в пе-
чать 27.07.89. Уг 17 176. Формат 70×108
1/16. Бумага мех. 115 г. Гарнитура жур-
нальная рубленая. Печать офсетная. Усл.
п. л. 18,9. Уч.-изд. л. 25,16. Усл. кр.-отт.
77,0. Доп. тираж 15 000 экз. Заказ 1552
Цена в переплете из бумажки 5 р.
10 к; в переплете из клеенки 5 р. 20 к.

Издательство «Өнер» Государственного
комитета Казахской ССР по делам из-
дательства, полиграфии и книжной торго-
вли. 480124, г. Алма-Ата, пр. Абая, 143.

Полиграфкомбинат производственного
объединения полиграфических предпри-
ятий «Китап» Государственного комитета
Казахской ССР по делам издательства, по-
лиграфии и книжной торговли. 480002,
г. Алма-Ата, ул. Пастера, 41.

Северо-Казахстанская область — северные ворота республики. Она расположена на крайнем юге Западно-Сибирской низменности, в пределах черноземной полосы, что и определило ее специализацию в сельскохозяйственном производстве. Граничит с Курганской, Тюменской и Омской областями РСФСР, Кустанайской и Кокчетавской областями Казахстана. Население — 600 тысяч человек.

Ишимская равнина, на которой в основном и раскинулись земли Северо-Казахстанской области, входит в состав лесостепной и степной зон. Территория области 44,3 тысячи квадратных километров, около 8 процентов из них покрыты лесом, преимущественно березовым. Поэтому часто область называют березовым краем.

Главная водная артерия — река Ишим, левый приток Иртыша. Плотина близ Сергеевки образует гигантское водохранилище — Целинное море. В области более тысячи озер, наиболее крупные из них — Большой и Малый Тарангул.

Полезными ископаемыми область небогата, однако разведаны линзообразные залежи бурого угля, торфа, есть кирпичные, керамические и другие глины, известняки, гипс, строительный песок и гравий.

Климат резкоконтинентальный с большими амплитудами колебаний температур воздуха зимой и летом, днем и ночью. Средняя температура января от $-18,5$ до $-19,5^{\circ}\text{C}$, июля от $+17,8$ до $+19,5^{\circ}\text{C}$. Годовое количество осадков колеблется в пределах от 300 до 340 мм. Наибольшее количество их выпадает в летние месяцы. Среднегодовая температура близка к нулю.

